

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ OSMÝ ROČNÍK

1

K obsahu hlavních úkolů nového výcvikového roku

Připravenost velitelů a štábů k plánování a řízení soudobých operací nesporně patří k rozhodujícím, trvale platným činitelům stále vysoké bojové pohotovosti ozbrojených sil. Její podstatu tvoří schopnost velitelů a štábů dovedně organizovat a všestranně zabezpečit bojovou činnost vojsk, pevně a cílevědomě řídit vojska, aby splnila stanovené bojové úkoly a optimálně přitom využila svých bojových možností k dosažení cílů operace. To předpokládá mít hluboké znalosti teorie a zásad vedení soudobé války a operace, trvalou znalost situace, organizace, bojových možností a techniky vlastních vojsk i vojsk nepřítele a podmínek válčiště. Předpokladem k tomu jsou dále pevné návyky velitelů a funkcionářů štábů v kvalitním plnění funkčních povinností, spojených s řízením a zabezpečováním bojové činnosti vojsk a vysoce odpovědný přístup k jejich důslednému plnění ve všech etapách přípravy a vedení operací.

Z těchto požadavků je zřejmé, že příprava velitelů a štábů je trvalý a neukončený proces. Z jedné strany je to dáno tím, že neustále dochází k přirozené výměně kádrů na velitelských funkcích a ve štábech, které je třeba rychle zaškolovat v plnění úkolů v míru a za války. Na druhé straně jsou úkoly a obsah přípravy velitelů a štábů v rozhodující míře ovlivňovány neustálým rozvojem vědy a techniky i samotných prostředků vedení ozbrojeného zápasu, který staví stále nové úkoly před celou oblast vojenské vědy i vojenského umění jako její nedílné součásti. Naučit velitele a štáby řešit nové problémy vojenského umění, zvládnout novou výzbroj a techniku a zásady jejich použití, plánovat a řídit operace v nových podmínkách — v tom je smysl a cíl operační přípravy a úkolů, které pro ni každoročně stanoví rozkaz ministra národní obrany pro přípravu vojsk ČSLA.

V uplynulém výcvikovém roce jsme dosáhli v přípravě generálů, důstojníků a štábů operačního stupně pozitivních výsledků. Intenzivní studium teorie organizace, zabezpečení a vedení soudobých operací, vlastních vojsk, nepříte-

le a válčiště spolu s účastí operačních štábů na strategickooperačních velitelsko-štábních cvičeních přispěly rozhodující měrou k dalšímu prohloubení znalostí a návyků velitelů a štábů v otázkách přípravy a vedení operací.

Velitelé a štáby ČSLA při společných cvičeních prokázali schopnost ve stanovených časových lhůtách plnit úkoly plánování, organizace a zabezpečení bojové činnosti vojsk a řídit vojska při plnění stanovených úkolů ve velmi složitých, rychle se měnících situacích. Zabezpečovali nepřetržitou součinnost se štáby a vojsky spojeneckých armád při plnění společných bojových úkolů na válčišti. Dovedněji organizovali příkrytí státní hranice a využití všech sil a prostředků ke zmaření agrese vzdušného a pozemního nepřítele s následujícím přechodem k vedení aktivní bojové činnosti. Konkrétněji řešili otázky všestranného zabezpečení bojové činnosti svazů a svazků.

Zaměstnání, organizovaná při velitelských shromážděních na začátku minulého výcvikového roku k ujasnění a procvičení metodiky práce velitele a štábu, při přípravě rozhodnutí a plánování operace a cílevědomá příprava velitelů a štábů na plánovaná cvičení, významně přispěla k dalšímu propracování a hlubšímu osvojení metodiky souběžného plánování operací. Metodiky práce jsou v operačních štábech rozpracovány až do pracovních skupin a jednotlivců a vytváří podmínky pro sladěnou a organizovanou práci orgánů velení při přípravě a v průběhu operace. Vzorová dokumentace umožňuje i při zpracování nejsložitějších bojových dokumentů věnovat pozornost především jejich obsahu. Přesto jsme se setkávali s případy, kdy snaha o maximální zkrácení času vedla k nepřesným rozhodnutím, která měla za následek narušení souběžného plánování u podřízených stupňů velení.

Radu nových poznatků a zkušeností získali v uplynulém výcvikovém roce velitelé a štáby v otázkách organizace a zabezpečení nepřetržitého velení vojskům v přípravném období i při vedení bojové činnosti. Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že nové organizační členění míst velení operačního stupně je účelné a při dovedném manévru silami a prostředky velení spolehlivě zabezpečuje pevné a nepřetržité řízení vojsk i v nejsložitější situaci. Rovněž nové vnitřní uspořádání pracovišť na velitelském stanovišti se ukazuje jako perspektivní. Řídící funkcionáři zvládli nové metodiky práce a učinili některá technická opatření ke zlepšení vnitřního spojení na velitelských stanovištích. Tím vytvořili vhodné podmínky pro rychlé pronikání informací, komplexní hodnocení situace nepřítele i vlastních vojsk a účinnější bezprostřední řízení vojsk a rozhodujících palebných prostředků osobně veliteli svazů.

Pozitivních výsledků jsme dosáhli i v řadě dílčích oblastí, v otázkách efektivního využití druhů vojsk v operaci, v organizaci a zabezpečování nepřetržité součinnosti mezi druhy vojsk a se sousedy, v organizaci všestranného zabezpečení bojové činnosti i v oblasti materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení vojsk v operaci.

Úkoly operační přípravy na nový výcvikový rok, uvedené v rozkaze ministra národní obrany, přímo navazují na dosažené výsledky a sledují další prohloubení teoretické i praktické připravenosti velitelů a štábů k přípravě a řízení vojsk v soudobých operacích. Berou v úvahu i organizační a kvalitativní změny, k nimž neustále dochází ve složení, organizaci a výzbroji ozbrojených sil pravděpodobného nepřítele a naší armády. Usměrnují pozornost a úsilí velitelů a štábů ke zvládnutí některých nových problémů, které před nás staví vývoj soudobého vojenství. Svým článkem chci dosáhnout toho, aby se čtenář hlouběji zamyslel nad obsahem uložených úkolů, aby plně pochope-

ní jejich podstaty bylo pro všechny funkcionáře účinným stimulem důsledného a kvalitního plnění úkolů operační přípravy. Mám přitom na mysli trvale platné úkoly i některé nové názory a požadavky k organizaci a vedení soudobých operací a bojové činnosti. Řada z těchto úkolů byla obsažena v rozkaze ministra národní obrany na minulý rok, avšak zkušenosti ze cvičení ukazují, že ne všichni velitelé a štáby je zvládli do potřebné hloubky a v plném rozsahu.

Prvním problémem, u kterého se chci zastavit, je klasický požadavek vytváření rozhodné převahy sil a prostředků nad nepřítelem na směru hlavního úderu vlastních vojsk. Nejde o nic nového. Už starověcí vojevůdci proráželi lineární obranné formace nepřítele útočnými klíny v jednom místě s cílem narušit celistvost nepřátelské sestavy, rozdrobit síly nepřítele a v dalším úderu do boku a týlu je zničit. Klasickou ukázkou mistrného soustřeďování sil a prostředků k dosažení převahy sil nad nepřítelem byly operace Sovětské armády zvláště ve druhém období Velké vlastenecké války. Tři až čtyřnásobná a často i vyšší převaha sovětských vojsk na směru hlavního úderu, spolu s vytvářením vysoké hustoty dělostřeleckých hlavních v pásmu průlomu, zabezpečovala rychlé překonání fašistické obrany a včasné zasazení druhých sledů a záloh, převážně tankových, k úderům do boků a týlu nepřítele a k rozvíjení operací do hloubky. V důsledku dovedného použití sil a prostředků operace sovětských vojsk v r. 1944 a 1945 dosahovaly hloubky 300—400 i více kilometrů.

Všichni jsme zkušenosti Sovětské armády podrobně studovali a učili se z nich. Při praktickém řešení úkolů spojených s plánováním a řízením operace a boje při cvičeních však jako bychom na tyto drazé zaplacené zkušenosti zapomínali. Nejednou se setkáváme s tím, že v průběhu armádní i frontové operace na směru hlavního úderu je vytvářena jeden a půl — maximálně dvojnásobná převaha sil, a to zpravidla ještě jen v kvantitativním propočtu, bez přihlédnutí ke kvalitativnímu složení vojsk stran. A přitom úspěšně prolamujeme obranu, rozvíjíme útok, obkličujeme a ničíme stejně silné nebo dokonce i silnější uskupení vojsk nepřítele. Takový přístup cvičících štábů i orgánů řídících cvičení nelze nazvat jinak, než jako nebezpečné zjednodušování, které by v reálném boji nutně vedlo k neúměrným ztrátám živé síly a bojové techniky a k nesplnění úkolu. Je to důsledek povrchního hodnocení situace, podceňování bojových možností a aktivity pravděpodobného nepřítele na jedné straně, na straně druhé nesprávný výklad a nepochopení požadavku uspořádání operační sestavy vojsk z hlediska zásad ochrany proti zbráním hromadného ničení v operacích vedených s použitím i bez použití jaderných zbraní.

Správné řešení tohoto úkolu vidím v důsledném vytváření rozhodné převahy sil a prostředků nad nepřítelem (tzn. převahy nejméně troj- až čtyřnásobné) v rozhodujícím prostoru a čase, tj. v tom místě a v té době, kde a kdy se řeší hlavní úkoly operace. Bez smělého, včasného a skrytého manévru vojsk k zabezpečení tohoto úkolu nelze počítat s úspěchem operace.

S tímto problémem úzce souvisí i další otázka a to účinný boj s protitankovou obranou nepřítele. Víme, že v posledních letech dochází k cílevědomému a systematickému posilování protitankové obrany pozemních vojsk našeho potenciálního nepřítele. Tato tendence se projevuje jak neustálým zvyšováním počtů protitankových prostředků, tak i jejich modernizací, čímž se zvyšuje jejich účinnost, tj. především pohotovost k použití, přesnost, dosah a

pohyblivost. V podmínkách, kdy základ úderné síly útočících vojsk představují obrněná vozidla (tanky, bojová vozidla pěchoty, obrněné transportéry), je třeba s růstem mohutnosti a účinnosti protitankové obrany nepřítele počítat a příslušným způsobem na ni reagovat. V praxi to znamená, že vedle vytváření potřebné hustoty sil a prostředků bude nezbytné daleko pečlivěji organizovat a důsledněji vést průzkum nepřátelské sestavy s cílem získat podklady pro organizaci a vedení účinné palby na konkrétní cíle. Je třeba mohutnými palebnými údery všeho druhu způsobit rozhodné ztráty vojskům nepřítele a poté rozhodným útokem vlastních vojsk za účinné palebné podpory dělostřelectva a letectva dokončit zničení nepřítele. Tomu chceme velitele a štáby naučit, a proto při cvičeních nebudeme dávat úspěch lacino. Na základě podrobných propočtů paleb a cílů a konkrétních vyhodnocení opatření cvičících ke zničení nepřítele a současně i při zvážení jeho bojových možností v dané situaci, budeme rozhodovat o „úspěchu“ nebo „potrestání“ vlastních vojsk.

Zvláštní místo v boji se systémem protitankové obrany nepřítele zaujímá vedení účinného boje s bitevními vrtulníky. Není třeba zdůvodňovat, že bitevní vrtulníky, vyzbrojené moderními protitankovými zbraněmi a řízenými nebo samonaváděcími střelami, jsou mimořádně účinným prostředkem boje s obrněnými vozidly, především s tanky. Jejich nebezpečnost je dána jejich vlastnostmi: účinností výzbroje, vysokou pohyblivostí nezávislou na podmínkách průchodnosti, zamoření a zničení terénu, okruhem účinnosti dovolujícím hromadné nasazení na rozhodujících směrech, rychlostí a překvapivostí zásahu. Takticko-technické vlastnosti vrtulníků a jejich výzbroje umožňují rozmísťovat je mimo dosah taktických palebných prostředků našich vojsk, rychle a skrytě přelétávat do plánovaného prostoru zásahu a během krátké doby a s překvapením vést účinnou řízenou palbu proti stanoveným cílům.

Musíme počítat s tím, že bitevní vrtulníky vyzbrojené protitankovými zbraněmi bude nepřítel hromadně používat k uzavření mezer v taktické i operační sestavě vojsk, vytvořených jadernými údery, palbou a bojovou činností našich vojsk s cílem způsobit vážné ztráty a zastavit postup našich úderných uskupení k rozvíjení útoku do hloubky. Při přechodu našich vojsk do dočasné obrany k odražení agrese nebo protiúderu nepřítele může nepřítel bitevní vrtulníky nejčastěji použít v rámci palebné přípravy a podpory útoku jako účinný prostředek ničení bodových palebných odporů, zvláště tanků, obrněných transportérů a protitankových prostředků rozmístěných v systému naší obrany.

Vedení účinného boje s bitevními vrtulníky tedy tvoří důležitou součást zabezpečení úspěchu bojové činnosti našich vojsk. Vyžaduje důsledný průzkum prostorů rozmístění vrtulníkového letectva nepřítele a jeho ničení na zemi překvapivými soustředěnými palbami dělostřelectva, pokud je v jeho dosahu, a údery letectva. Pozemní vojsko je třeba učít vedení účinné palby na bitevní vrtulníky ve vzduchu v průběhu bojové činnosti ihned po jejich zjištění a ničit je všemi bojovými prostředky, počínaje palbou pěchotních zbraní, palubních zbraní bojových vozidel pěchoty a obrněných transportérů, palbou z tanků, dělostřelectva a prostředků vojskové PVO.

Důležitou oblastí činnosti velitelů a štábů při přípravě a v průběhu operace je organizace radioelektronického boje. Význam tohoto úkolu vyplývá z úlohy a místa radioelektronických prostředků v soudobé operaci a boji. Radioelektronické prostředky dnes plní aktivní úkoly v oblasti velení, průzku-

mu a řízení zbraňových systémů. Jak ukázaly zkušenosti z jejich hromadného použití v lokálních válkách, jsou současné radioelektronické prostředky schopny nejen plně zabezpečit velení vlastním vojskům, ale i účinně narušit velení nepřítele a řízení jeho zbraňových systémů, s vysokou přesností zjišťovat pozemní a vzdušné cíle a vytvářet tak předpoklady pro jejich pohotovému a účinnému zničení. Radioelektronické prostředky se tak stávají jedním z rozhodujících činitelů, ovlivňujících úspěch bojové činnosti pozemních vojsk a letectva v soudobých operacích.

Závěry z proběhlých zaměstnání ukazují, že ne všichni velitelé a štáby plně znají a doceňují možnosti a nebezpečí hromadného použití radioelektronického boje. Otázky organizace a řízení radioelektronického boje převážně řeší jen odborní funkcionáři služby REB, bez rozhodujícího osobního podílu hlavních funkcionářů a většinou bez nezbytné součinnosti s dalšími odbornými náčelníky a náčelníky druhů vojsk. Tito často zužují problematiku jen na ochranu vlastních prostředků a rušení nepřítele a opomíjení organizací aktivního boje s radioelektronickými prostředky nepřítele.

K tomu, abychom přestali o radioelektronickém boji jen mluvit a naučili se konkrétně a účinně jej organizovat a řídit, je třeba, aby příslušní velitelé a štáby plně zvládli:

- organizací a zásady bojového použití vlastních prostředků radioelektronického boje a prostředků nepřítele;
- svoje úkoly a povinnosti při plánování a řízení radioelektronického boje při přípravě a v celém průběhu operace;
- podmínky vedení aktivního boje s nepřátelskými prostředky radioelektronické války, jejich zjišťování a okamžitého ničení všemi použitelnými bojovými prostředky.

Řešení úkolů organizace radioelektronického boje je nezbytné zapracovat do metodiky práce funkcionářů a příslušných odborných náčelníků a počítat s ním jako s důležitou a nezbytnou součástí organizace bojové činnosti vojsk.

Prohloubení a zkvalitnění vyžaduje i řadu dalších otázek zvláště organizace a řízení všestranného zabezpečení bojové činnosti vojsk. Mnoho záleží na tom, aby tyto činnosti nekončily jen přijetím rozhodnutí a zplánováním příslušného druhu zabezpečení při přípravě operace, ale abychom jim věnovali pozornost v celém průběhu vedení operace a bojové činnosti. Velitelé a štáby musí pružně a nepřetržitě reagovat na vývoj situace i v oblasti zabezpečení vojsk.

Závěrem chci zdůraznit, že mi nešlo o celkový pohled na úkoly operační přípravy v celém rozsahu tak, jak je stanoví rozkaz ministra národní obrany. Mým cílem bylo osvětlit ty otázky, které podle mého názoru jsou už delší dobu slabším článkem v rozhodování a činnosti velitelů a štábů operačního stupně a zasluhují si proto zvýšené pozornosti v přípravě generálů a důstojníků.

Jejich plným zvládnutím vytvoříme lepší podmínky pro dovedné řešení všech opatření, spojených s přípravou a vedením soudobé operace a všestranným operačním zabezpečením a zabezpečením bojové činnosti.

K podrobnému rozpracování těchto závažných problémů měli bychom přispět také na stránkách našeho časopisu.

Význam propojování společenských, přírodních a vojenskoodborných věd pro prohlubování účinnosti vědeckého poznání

Nedílnou součástí dalšího zefektivnění vědeckovýzkumné činnosti v podmínkách budování rozvinuté socialistické společnosti je důsledné uplatňování teoretických a metodologických závěrů XXV. sjezdu KSSS a XV. sjezdu KSČ. V této souvislosti vystupuje významně do popředí teoretický závěr o tom, že „Účinnost vědeckého poznání a uplatňování jeho závěrů v praxi stále více závisí na vzájemném propojení společenských, přírodních a technických věd, na komplexnosti přístupu, na těsné spolupráci a vzájemném obohacování základního a aplikovaného výzkumu.“ (Sborník hlavních dokumentů XV. sjezdu KSČ, Praha, Svoboda 1976, s. 49)

I v naší armádě efektivnost vědeckovýzkumné činnosti do značné míry závisí na těsné součinnosti společenských, přírodních, technických a vojenskoodborných věd. Jednota těchto hlavních součástí vědeckého poznání je podmíněna komplexním charakterem těch obsahových problémů, které v současnosti vystupují do popředí v rovině vědeckého poznání. Bez tohoto přístupu nelze v dialektické jednotě řešit všechny problémy výcviku a výchovy, které jsou spojené s neustále širším promítáním vědeckotechnického rozvoje do naší armády.

Právě všestranné propojení společenských, přírodních, technických a vojenskoodborných věd umožňuje plně realizovat odkaz V. I. Lenina o tom, že „Chce-

me-li skutečně poznat předmět, musíme obsáhnout, prostudovat všechny jeho stránky, všechny vztahy o zprostředkování.“ (V. I. Lenin, Spisy, sv. 32, Praha 1955, s. 92)

Komplexní přístup při získávání a využívání objektivních informací o dosažených výsledcích v oblasti výcviku a výchovy, přesné evidence dosažených výsledků v jednotlivých druzích odborné přípravy, studium nových zákonitostí spojených se zaváděním nových zbraní, analýza nových zdrojů a rezerv při prohlubování bojové pohotovosti jednotlivých druhů vojsk, systematická a koncepční činnost atd., to jsou dnes roviny, ve kterých se plně promítá požadavek zvýšení efektivnosti vědeckého poznání cestou úzkého propojení společenských, přírodních, technických a vojenskoodborných věd. Dialektická jednota těchto rovin vědeckého poznání se promítá jak v rovině teoretických a metodologických východisek vědeckého poznání, tak v rovině dialektické struktury každé vědeckovýzkumné činnosti. Zároveň může napomáhat plnému respektování faktoru času při vědeckovýzkumné činnosti zaměřené do oblasti výcviku a výchovy.

Pro všestranné pochopení metodologické působnosti společenských věd při realizaci vědeckovýzkumné činnosti, která je zaměřena na otázky čistě odborné vojenského charakteru a především pro po-

chopení metodologické působnosti přírodních, technických a vojenskoodborných věd ve společenskovědní výzkumné činnosti je nutné vycházet z marxisticko-leninského chápání metodologické působnosti vědy. Metodologická působnost každé konkrétní vědy — ať společenské, přírodní, technické, nebo vojenskoodborné — je daná rozsahem teoretického systému dané vědy, stupněm jejího zobecnění a systémem metod, který je vlastní dané vědní disciplíně. (Pod teoretickým systémem vědy chápeme souhrn zobecněných poznatků, společenskou a výrobní praxi ověřených zákonů a zákonitostí, uplatňovaných kategorií a teoretických hypotéz vztahujících se k předmětu dané vědy.)

Ve vzájemném dialektickém vztahu jednotlivých společenských, přírodních, technických a vojenskoodborných věd je metodologická působnost jedné vědy vůči druhé dána tím, jaký je vzájemný vztah jednotlivých věd z hlediska svého stupně teoretického zobecnění i rozsahu svého předmětu. **Skutečnost, že jednotlivé vědy splňují metodologickou působnost, je tedy závislá na celém rozsahu teoretického systému dané vědy i rozpracovanosti systému metod, který se váže k předmětu konkrétní vědy.**

Ze vzájemných vztahů teoretického systému jednotlivých věd a jím odpovídajících metod vědeckého poznání je možné sestavit celou škálu metodologické působnosti jednotlivých věd. Při zkoumání všech obsahových problémů a při odhalování nových zákonitostí a zákonitých tendencí budování rozvinuté socialistické společnosti i řešení otázek její obrany působí nejméně a metodologicky všestranně marxisticko-leninská filosofie, politická ekonomie a vědecký komunismus.

Metodologickou působnost v socialistické armádě, vzhledem k tomu, že vědecké poznání svým obsahovým zaměřením má přispět k celkovému prohlubování její bojové a politické přípravy, nesplňuje jenom základní součásti marxisticko-leninské teorie, ale je nutné plně využívat metodologické působnosti marxisticko-leninského učení o válce a armádě a stále se rozvíjející socialistické vojenské vědy i ostatních přírodních, technických a společenských věd.

Zároveň jsme povinni respektovat zásadu, že zatímco filosofické zákony a zákonitosti, odhalené zákony marxisticko-leninského učení o válce a armádě a současně socialistické vojenské vědy splňují metodologickou působnost vůči veškeré vědeckovýzkumné činnosti, ostatní ať společenské, přírodní, technické, nebo čistě

vojenskoodborné vědy plní metodologickou funkci vůči té vědeckovýzkumné činnosti, která se vztahuje k předmětu dané vědy a které v komplexnosti „vykřívají“ objekt našeho vědeckého poznání.

Např. při vědecké analýze všech obsahových problémů, které jsou spojené s účinným průběhem vývoje a výchovy v podmínkách útvarů a svazků vyzbrojených novou bojovou technikou, vystupuje dnes do popředí nejenom metodologická působnost současné socialistické vojenské vědy, psychologie, sociální psychologie, pedagogiky, demografie atd., ale i plné využití teoretických poznatků celé řady přírodních a technických věd, vztahujících se k bojové činnosti daného druhu vojenské techniky.

Významnou roli při naplňování požadavků úzké součinnosti společenských, přírodních, technických a vojenskoodborných věd k prohloubení účinnosti vědeckého poznání sehraává správné využívání ověřených metod těchto věd v dialekticko-logické struktuře vědeckovýzkumné činnosti, tedy jak při získávání empirických poznatků, tak při jejich analýze, ověřování ve společenské praxi i v teoretickém zobecnění.

V této souvislosti jsme však povinni vycházet z toho, že nejobecnější metodou poznání je dialektickomaterialistická metoda, která se v procesu vědeckého poznání nedělí s žádnou jinou metodou. Nemůžeme ji chápat a definovat jako jednu z metod poznání; je jedinou všeobecnou teorií a metodou, která neměla, nemá a nebude mít sobě rovného konkurenta v procesu vědeckého poznání. Správný vzájemný vztah mezi filosofickou metodou a speciálními metodami ostatních, jak společenských, přírodních, tak vojenskoodborných věd, vychází z toho, že dialektickomaterialistickou metodou nelze redukovat na úroveň speciálních metod a naopak, že speciální metody (jako např. kybernetické metody, systémová analýza, matematické modelování, matematicko-logické metody atd.) nemůžeme chápat jako obměnu projevu filosofické metody. Materialistická dialektika se nejenom odráží v každé speciální metodě, ale vystupuje jako metoda usměrňující poznání na zobrazení objektivní skutečnosti v její konkrétnosti a jevové poznatelnosti.

Vymezit konkrétní formu aplikace speciálních metod společenských, přírodních, technických a vojenskoodborných věd z hlediska cíle vědeckého poznání a realizovat její využití v praxi a zároveň ohraničit její možnosti na základě dialektickomaterialistické metody je nejdůležitější

úkol marxisticko-leninské metodologie současnosti.

Vlastní forma této aplikace musí být realizována jak ve vztahu ke společenským vědám vůbec, tak ve vztahu k předmětu každé vědy zvláště. I zde je nutné dodržovat dialektický vztah obecného a zvláštního. Zároveň při uplatňování speciálních metod těchto věd v dialekticko-logické struktuře vědeckého poznání vystupuje do popředí význam boje proti pozitivistické irovinné myšlení. Jsme povinni v plném rozsahu dodržovat trvale platné metodologické závěry „Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ“, neboť při realizaci jakékoli vědeckovýzkumné činnosti i při uplatňování takových metod, které se jeví jako ideově neutrální — v plném rozsahu platí slova s. Brežněva na XXV. sjezdu KSSS: „... že v boji dvou světových názorů nemůže být místa pro neutralismus a kompromisy“. (XXV. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály. Pravda, Bratislava 1976, s. 73)

Je podstatný rozdíl, jestliže uplatňujeme metody jednotlivých přírodních, technických nebo vojenskoodborných věd ve vědeckovýzkumné činnosti čistě odborně vojenského charakteru anebo aplikujeme tyto metody ve společenském poznání. Aplikace těchto metod není záležitostí pouze formální a sémantickou, ale ontologicko-gnoseologickou a třídně politickou. Právě zde vystupuje do popředí nebezpečí pozitivistického způsobu myšlení. Především tehdy, jestliže je přeceňována gnoseologická stránka jejich aplikace, která není řešena v dialektické jednotě s ontologickou stránkou tohoto problému. Zároveň dochází k pozitivistickému způsobu myšlení, když základní kategorie a pojmy dialektické stránky tohoto problému. Zároveň překládány např. do jazyka kybernetiky, matematického modelování, matematicko-logických metod apod. a je-li těmito metodami nahrazována nejobecnější filosofická metoda. Na úroveň pozitivismu se dostáváme i tehdy, jestliže aplikace přírodních, technických a vojenskoodborných věd ve vědeckém poznání narušuje princip jednoty logiky, dialektiky a teorie poznání.

V této souvislosti je nutné zároveň se pozastavit u jednostranné představy o významu přírodních a technických věd, především matematických metod k dosažení tzv. „exaktnosti“ ve vědeckém poznání. Je nutné odmítnout názor, že uplatňování těchto vědních oborů ve vědeckém poznání samo o sobě již zvyšuje přesnost a objektivnost získaných poznatků. Takový přístup sice správně vede ke zvýšenému zájmu o uplatnění např. matematicko-lo-

gických a matematicko-statistických metod ve vědeckém poznání, ale tento zájem je nutné spojit s vyřešením všech podmínek nutných při jejich použití.

Při uplatnění jakýchkoli metod přírodních nebo technických věd ve vědeckovýzkumné činnosti je nutné brát v úvahu podstatný rozdíl mezi možnostmi jejich použití v čistě technických i vojenskoodborných otázkách a při výzkumu společenských jevů a procesů. Specifika společenských jevů a procesů je v tom, že jejich nositelem i v podmínkách socialistické armády je člověk, který myslí, jedná a realizuje se v konkrétních společenských podmínkách.

Je podstatný rozdíl v uplatnění přírodních a technických věd při hodnocení účinnosti jednotlivých komplexů a objektů vojenské techniky (tzn. takové činnosti, která je podřízená zákonům mechaniky, fyziky, aerodynamiky atd.), nebo při uplatnění těchto věd a jejich metod v souvislosti se zkoumáním společenských jevů a procesů, které jsou výsledkem vzájemné interakce člověk — technika.

Z tohoto hlediska exaktnosti ve společenském poznání není dosahováno pouze přesností např. matematických výpočtů, ale je vždy podmíněna objektivností postupu našeho poznání. **Neboť exaktnost ve společenském poznání, na rozdíl od exaktnosti v přírodních a technických vědách, je vždy spojena s postižením objektivní pravdy a nelze ji oddělit od třídně politického zájmu samotného subjektu poznání.** Z tohoto důvodu, „Problém exaktnosti se tedy nezbytně stává mnohem složitějším u užité matematiky, jejíž součástí je uplatnění kvantifikace a statistiky v nejrůznějších vědách včetně společenských věd. Exaktnost je tu podmíněna především pravidly zjištěním určení a různorodosti těchto jevů, příp. statistických souborů, které kvantifikujeme. K tomu nezbyvá než použít teorie a metody té speciální vědy, do jehož předmětu sledovaný jev spadá. Použití speciální vědy tu nelze suplovat uplatněním matematických pravidel a postupů, případně redukovat je na ně. Ty zde mohou mít sice významnou, ale vzdor tomu jen pomocnou úlohu.“ (Ivan Hruza: Poznámky k metodě vědeckého komunismu, Praha VŠP, 1976, s. 16)

Právě pozitivistické a revizionistické myšlení ve společenském poznání se vždy snažilo nahradit požadavek objektivnosti při aplikaci speciálních metod tzv. matematicky vyjádřenou „exaktností“, kterou odděluje od třídního zájmu vědeckého poznání. Ve vědecké analýze společenského poznání však neexistuje ideová a třídní neutralita, každé poznání je vždy spojeno

s třídním zájmem subjektu poznání; proto nelze ani v pouhé matematizaci a uplatňování speciálních metod přírodních a technických věd vidět objektivnost našeho poznání.

Metodologický odkaz správného uplatnění přírodních a technických věd i jejich metod ve společenském poznání nám zanechal V. I. Lenin. V praxech, kde se opírá o přírodní vědy a uplatňuje matematicko-logické a matematicko-statistické metody, zvýrazňuje význam těchto metod, ale zároveň odmítá takové využívání jednotlivých přírodních a technických věd, které vedou k subjektivnímu zkreslování společenského vývoje.

Jeho práce i se složitými, zvláště ideově neutrálními matematicky, nebo matematicko-logicky vyjádřenými fakty, má vždy ideově politický obsah. Jeho přístup k využití přírodních věd jednoznačně vychází ze zájmu uplatňovat je tak, aby napomáhaly odhalovat nové zákonitosti spojené s celospolečenským vývojem. Např. ve své stati „Volby do ústavodárného shromáždění a diktatura proletariátu“ zanechal nám konkrétní návod jako správně z pohledu komunistické stranickosti, třídnosti, objektivnosti, konkrétně historického přístupu a důsledného dodržování jednoty teorie a společenské praxe, nutno ve společenském poznání uplatňovat zákon velkých čísel.

Právě z pohledu metodologického odkazu V. I. Lenina můžeme zdůraznit, že exaktnost ve společenském poznání vyjadřuje jinou kvalitu než v rovině přírodních a technických věd a vždy je podmíněna vyřešením všech ontologicko-gnoseologických a třídně politických otázek.

Rozhodujícím ontologickým východiskem při uplatňování speciálních metod přírodních nebo technických věd je odhalená zákonitost marxisticko-leninské teorie, že sledované společenské jevy a procesy objektivně existují a že jejich kvantitativní stránku nelze oddělit od jejich kvalitativní úrovně.

Gnoseologická stránka aplikace jednotlivých přírodních, technických a vojenskoodborných věd je neoddelitelná od ontologické stránky věci. Vychází z požadavku, aby jednotlivé speciální metody těchto věd v dialekticko-logické struktuře vědeckého poznání byly uplatňovány na základě důsledného dodržování marxistic-

ko-leninské gnoseologie. Vycházíme z jejího požadavku, že subjektivní dialektika poznání musí odrážet objektivní dialektiku společenské praxe, tzn., že aplikované metody musí postihnout skutečně objektivně existující společenské jevy nebo procesy. Vždy by mělo být přesně ohraničeno, co daným metodickým postupem a uplatněnou metodou nebo systémem metod v objektivní realitě skutečně zachycujeme. Jestliže např. při vědecké analýze hromadně se vyskytujících jevů, které jsou spojeny s otázkami výcviku a výchovy, chceme uplatňovat klasifikační analýzu, pak zvolené třídící znaky musí objektivně existovat, nebo musí mít objektivní základ. Zároveň každá klasifikační analýza (statistické třídění a výpočet souhrnných charakteristik popisujících rozdělení statistických souborů) musí vést k takovému rozdělení sledované činnosti společenských jevů, které objektivně existují. Tento požadavek vystupuje dnes do popředí v souvislosti s využíváním moderní výpočetní techniky jakožto prostředku, který urychluje výzkumný proces a tím vede i k zefektivnění vědeckovýzkumné činnosti.

Ani při propojování společenských, přírodních, technických a vojenskoodborných věd v rovině teoretických východisek vědeckého poznání a při uplatňování speciálních metod těchto věd v dialekticko-logické struktuře vědecké činnosti nesmíme zapomínat, že způsob tohoto uplatnění má vždy třídně politický obsah. Třídní přístup se promítá ve výběru objektu vědeckého poznání, ve způsobu uplatňování těchto metod a především ve formě a způsobu interpretace získaných výsledků. Konkrétní historický přístup k významu propojování společenských, přírodních a technických věd a využití jejich metod ve vědeckém poznání je vždy spojeno se společensko-ekonomickými poměry své doby a má vždy třídně politický obsah. Jen v socialistické společnosti jsou vytvořeny podmínky, aby tento složitý problém byl na základě marxisticko-leninské teorie správně realizován a aby v socialistické armádě vedl k objektivně pravdivým poznatkům. Rozhodujícím metodologickým principem je princip stranickosti a z něho vyplývající požadavky objektivnosti, nutnosti konkrétně historického přístupu a důsledné dodržování jednoty teorie a společenské praxe.

K filozofickému pojetí kategorie subjektivní činitele v ozbrojeném zápase

Socialistická společnost je takovou společností, která se v dějinách vývoje stává vládcem nad přírodními a společenskými podmínkami svého života. Dělnická třída pod vedením komunistické strany se stává postupně reálným subjektem společenského vývoje, nejprogresivnější silou dějinného pohybu, aby ve svém sebeosvobodovacím zápase pozvedla na úroveň subjektu všechny pracující. Za této situace se naplňují slova klasiků marxismu-leninismu o tom, že s hloubkou a šíří dějinné akce bude růst i objem masy, jejichž akcí je.

„Rozvinutá socialistická společnost — jejíž budování je obsahem dané etapy — je charakteristická zejména spojováním výsledků vědeckotechnické revoluce s novými společenskými vztahy, komplexním řešením politických, sociálně ekonomických, kulturních a ideově výchovných otázek, jež umožňuje uspokojovat stále rostoucí potřeby lidí.

Je proto zákonité, že v této etapě dále vzrůstá úloha marxisticko-leninské strany, zvyšují se požadavky na práci všech komunistů, na jejich vyspělost, na schopnost stranických orgánů a organizací uplatňovat vedoucí úlohu strany. **Roste význam subjektivního činitele, aktivity a uvědomělosti lidí.**“ (Zpráva o činnosti strany a vývoji společnosti od XIV. sjezdu KSČ a další úkoly strany. Svoboda, Praha 1976, str. 32, podtrhl autor)

Věda a technika v soudobém třídně rozděleném světě vždy přináší člověku nejen naději, ale v rukou reakčních imperialistických sil představují vážnou hrozbu. V třídně rozděleném světě se věda stává nejen bezprostřední **výrobní silou**, ale i bezprostřední **vojenskou silou**. Instituce ozbrojené státní moci je dnes jednou z nejrozvinutějších oblastí společenského života, je primárně determinována vývojem **třídně politických vztahů**, podmiňová-

na ekonomickými poměry a vědeckotechnickým pokrokem a zpětně na ně působí.

Tyto závažné společenské proměny nezasahují pouze sféru produktivních procesů, ale — jak již naznačujeme — i vojenskou sílu státu či koalice, jako charakteristickou veličinu vyjadřující schopnost vést válku proti jiným státům při vynaložení všech materiálních a duchovních sil společnosti. Výrazným způsobem tedy modifikují i místo a úlohu subjektivního činitele v soudobém ozbrojeném zápase.

Význam subjektivního činitele v ozbrojeném zápase roste od epochy k epoše s tím, jak jsou stále širší lidové masy vtahovány do procesu **uvědomělé** tvorby své historie. V době počínajícího přechodu kapitalismu volně soutěže do stadia imperialismu napsal B. Engels: „Změnily se podmínky pro války mezi národy, změnil se neméně i podmínky pro třídní boj. Doby náhlého přepadávání, doby revolucí malými uvědomělými menšinami v čele neuvědomělých mas již minuly. Kde jde o úplné přetvoření společenských organizací, tam musí být masy samy zúčastněny, samy již musí chápat oč jde, zač jdou obětovat život.“ (Marx, K. - Engels, B.: Vybrané spisy, sv. 1, str. 131) Proto právě proces aktivizace lidových mas k vedení války dosahuje svého vrcholu ve spravedlivých válkách na obranu socialistické vlasti před imperialistickou agresí.

Úloha subjektivního činitele roste i v důsledku rozvoje vojenské vědy a techniky. Věda odráží požadavky vojenské praxe, určuje vývoj techniky, zvláště výzbroje. I když rozhodující úlohu v ozbrojeném zápase hraje člověk, který pro své účely využívá techniku a zbraně, nikterak tento fakt nesnižuje význam techniky. Vojenská technika je nejpohyblivějším prvkem materiálního základu ozbrojeného boje, vyvolává změny i v ostatních oblastech vojenství, je důležitým ukazatelem

bojové síly vojsk. Nové prostředky ozbrojeného boje vyžadují, aby se u člověka zformovaly nové návyky, aby se všestranně rozvíjely jeho schopnosti; zvýšené požadavky jsou kladeny na morální politické a bojové vlastnosti vojáků.

Význam subjektivní činnosti v boji je v nemalé míře závislý rovněž na schop-

nostech velitelského sboru. Převaha v oblasti morálně politické síly je nesporně na straně socialistických armád. Tato převaha však musí být také převahou racionální, skutečně vědeckého řízení vojenských operací, vycházejícího z hlubokého pochopení charakteru a zvláštností soudobé války.

Subjektivní činitel v ozbrojeném zápasu

Analýzu jednání subjektu v ozbrojeném zápasu — máme-li se oprostit od empirické popisnosti a přiblížit se všestrannějšímu a hlubšímu vysvětlení — musíme odvodit ze vzájemného dialektického vztahu objektu a subjektu. Subjekt je tím, jakým způsobem je činný, jak přetváří objekt, jak touto činností realizuje vztahy k jiným subjektům.

Ozbrojený zápas můžeme považovat za specifickou oblast společenskotřídní praxe epochy třídně antagonistických společensko-ekonomických formací. Specifikum této zvláštní sféry předmětné praxe spočívá především v tom, že je nejbezprostředněji determinována politikou, je specifickým produktem sociálních antagonismů a zároveň mezním prostředkem jejich řešení.

Subjektem ozbrojeného zápasu jsou ozbrojené síly, kolektivní společenský subjekt, určitá jednota specifickým způsobem organizovaných ozbrojených lidí. Jsou organickým systémem s přesně vymezenou strukturou a centralizovaným řízením, aktivním faktorem ozbrojeného zápasu schopným působit na ozbrojené síly nepřítelů, na jeho ekonomická a politická centra, na morálně politický stav jeho lidu apod.

Pohlížíme-li na ozbrojené síly jako na strukturovaný systém, potom dílčími subjektem může být jakýkoli podsystém prvků. Prvky tohoto sociálního systému, subjekty vystupují vůči sobě jako objekty. Navíc každý ozbrojený zápas je krvavou konfrontací dvou antagonistických subjektů, sociálních nositelů protikladně orientované aktivity. I v tomto případě jsou však (společenský) objekt a (společenský) subjekt póly, mající svůj střed v praxi, neboť tu jde o praxi ve formě vzájemného působení subjektů. Zákonitost činnosti těchto subjektů je však objektivní, neboť je vztahem činností, které jsou objektivním výrazem subjektů. Proto i zákony ozbrojeného boje mají nutně objektivní charakter.

Sladěná a organizovaná centralizace ozbrojených sil, objektivně vyvěrající z požadavků soudobé bojové činnosti, vtiskuje subjektu ozbrojeného zápasu některé zvláštnosti:

Úspěch subjektu na bitevním poli je podmíněn jednotnou vůlí všech dílčích subjektů, všech vojáků. Právě k zabezpečení této jednoty slouží centralistická organizace, nedílná velitelská pravomoc a přísný vojenský pořádek. Základem této jednoty je však jednota jejich ekonomických zájmů, politického přesvědčení a mravních norem. V ozbrojených silách socialistických zemí taková jednota vyplývá ze sociálně politické a ideové jednoty lidu, je základem pevné a uvědomělé kázně a bojových úspěchů.

Ridícím prvkem součinnosti a organizátorem bojové činnosti je velitel a jeho štáb. Na jejich schopnostech do značné míry závisí využití možností kolektivního subjektu. Bojovou silou, kterou velitel disponuje, jsou mu podřízená vojska, která jsou pro něho objektem řízení. Zároveň však vojska vystupují jako subjekt bojové činnosti, jako subjekt akcí příslušné povahy a příslušných rozměrů.

Bojová činnost vojsk je do značné míry determinována osobností velitele, jakožto subjektu — organizátora této činnosti. Úloha osobnosti velitele je podmíněna především jeho místem v systému vojenské organizace, pravomocí a materiálními možnostmi, jimiž v důsledku toho disponuje, jakož i jeho schopnostmi proniknout do podstaty složité bojové situace, zhodnotit ji pro daný úkol, postihnout základní tendence její změny a v maximální míře je ovlivnit v požadovaném směru.

Z rozboru problému vyplývá, že při vymezování společenských subjektů musíme vycházet z jejich materiálního bytí a předmětné aktivity. Takový přístup umožňuje postihnout jak specifičnost, tak historickou proměnlivost jejich rolí. Deterministické pojetí subjektu pak odhaluje vnitřní spojitost při interpretaci vojenských jevů jako přírodně historických procesů i jako důsledku subjektivní aktivity.

Klasikové marxismu-leninismu konkrétně objasnili dialektiku objektivního a subjektivního, všestranně zdůvodnili úlohu a význam subjektivního činitele. Neredu-

kovali subjektivní činitel jen na vědomí, odtržené od materiálního života společnosti, od praktické činnosti lidí. Ve společenském životě se přechod k novému neuskutečňuje automaticky, mimo činnost lidí; bez uvědomělé činnosti lidí není možné realizovat nazrálé sociální přeměny. Subjektivní činitel je silou, která tyto změny cílevědomě uskutečňuje.

Subjektivním v tomto smyslu označujeme aktivitu reálného dějinného subjektu, která má vždy jak předmětnou, praktickou stránku, tak i stránku poznávací, teoretickou. **Subjektivním činitelem** pak označujeme ty síly, které jsou součástí subjektu, které jsou vlastní subjektu nebo kterými subjekt disponuje, ať již jsou povahy materiální, nebo ideální.

V současné etapě společenského vývoje, jejímž obsahem je budování rozvinuté socialistické společnosti, narůstá složitost subjektivních struktur a zvětšuje se i míra jejich aktivity. Politika naší strany orientovaná na rozvoj socialistických společenských vztahů zabezpečuje stále **širší rozvíjení aktivit** našeho lidu v nejrůznějších oblastech společenského života, včetně vojensví.

Tváří činnost vojáků všech kategorií je nutnou podmínkou bojeschopnosti a připravenosti ozbrojených sil. Raketové jaderné zbraně, nové druhy bojové techniky vyvolaly podstatné změny ve způsobech ozbrojeného boje, značně zvýšily význam rychlé a rozhodné činnosti velitelů všech stupňů, význam iniciativy a tvořivé činnosti všech vojáků.

Základním typem činnosti v ozbrojeném zápase je bojová aktivita, tj. dovedné a cílevědomé, iniciativní a sebeobětavé jednání vojáků v boji, neustálé úsilí o zničení nepřítele. Je zcela pochopitelné, že bojová aktivita je možná jen tehdy, je-li voják všestranně k boji připraven. Voják je k této aktivitě vychováván v průběhu vojenské služby, což předpokládá formovat zaměření jeho osobnosti a motivy jeho jednání.

Motivy bojové aktivity vznikají jako důsledek pochopení cílů a úkolů boje. Základními motivy aktivity jsou láska k vlasti a zemím socialismu, oddanost komunistické straně a nenávisť k nepříteli. Bojová aktivita je podněcována bojovým úkolem, rozkazem velitele a vědomím osobní odpovědnosti za obranu vlasti, za splnění bojového úkolu. Každý voják si musí být vědom toho, že vítězství lze dosáhnout jen aktivní činností, že pasivita vede k porážce. Vysoce aktivní činnost vojáka v boji předchází jeho zaměření, které ho mobilizuje, napomáhá mu, aby soustředil své úsilí na splnění rozkazu velitele. Za-

měřenost umožňuje zachovávat kontinuitu v jednání vojáka a strukturální stabilitu v jeho činnosti. Utváření a stupeň bojové aktivity je v nemalé míře rovněž závislý na schopnostech velitele — subjektu organizátora bojové činnosti, zejména na jeho pozornosti, svědomitosti a citlivém přístupu k podřízenému, na schopnosti zachovat maximum sil vojáka pro rozhodující období boje.

Bojová aktivita vojáka má přesně vymezený sociálně politický charakter. Stupeň bojové aktivity vojáků je v tomto aspektu determinován především jejich vztahem ke společenskému řádu, cílům války, bojovým tradicím apod. Proto vysoká politická uvědomělost a mravní hodnoty se jeví jako významné determinanty bojové aktivity. Také psychologické vlastnosti, náročná příprava vojáků (založená na dobrých teoretických znalostech, dovednostech a návycích) a tělesná zdatnost jsou důležitými komponenty bojové aktivity. Vytvářet u každého obránce socialistické vlasti vysokou bojovou aktivitu, připravenost zahájit boj s nepřítelem a dosáhnout vítězství — tj. jeden ze základních požadavků přípravy na soudobý boj.

Uvědomělost je dalším atributem subjektu. Subjektem je společenský útvar, který jedná s vědomím své historické perspektivy, je si vědom svého historického poslání. Ztráta perspektiv, ztráta vědomí své historicky progresivní role vede k dezintegraci společenského subjektu. Proto XV. sjezd naší strany zdůraznil, že péče o zvyšování socialistického uvědomění lidí je důležitý politický úkol strany a všech společenských organizací.

Uvědomění miliónových mas — limitující podmínka správného chápání a realizace marxisticko-leninské politiky — zvláště výrazně vystupuje do popředí při přípravě vojáků k obraně socialistické vlasti. Tento mnohostranný a složitý proces zahrnuje především zvyšování jejich **politické uvědomělosti**, jejich ideového zocelení a vytváření komunistického světového názoru. Zejména politické uvědomění je základem, na němž se staví celá osobnost vojáka, jeho duchovní svět; je hlavní silou, která vojáka podněcuje k úspěšné bojové činnosti.

I když zdůrazňujeme jednotu obsahu a forem při vytváření vědeckého světového názoru, nesmíme ztrácet ze zřetel zvláštnosti ozbrojených sil. Jednou z nich je právě to, že hlavní úsilí po dobu vojenské služby v armádě je zaměřeno na rozvíjení těch vojenských a morálně politických názorů a přesvědčení, které jsou nezbytné

pro dosažení vítězství nad nepřítelem v ozbrojeném zápase.

Od člověka, postaveného na místo ozbrojeného obránce socialistické vlasti, se požaduje, aby chápal podstatu války a jejich zdrojů, charakter armád, úlohu socialistické armády při budování socialismu a ochraně míru. Zvláštní význam mají názory na podstatu revoluce ve vojenství, úlohu člověka a techniky v soudobém ozbrojeném zápase, růst morálně politického a psychologického faktoru, na úlohu překvapení ve válce, nepřetržitě bojové pohotovosti, bdělosti a vojenské kázně. Pouze při chápání těchto otázek z hlediska dialektického materialismu mohou vzniknout správné názory na podstatu vojenské činnosti, úsilí o bezvýhradné plnění vojenských povinností, pevná víra ve vítězství nad nepřítelem.

S růstem uvědomělosti se voják stává nejen objektem, ale i subjektem výchovy. To odpovídá požadavkům soudobého boje, kde úloha samostatného regulování vlastní činnosti neustále vzrůstá. **Sebevýchova** se tak stává důležitým faktorem při utváření jedné z nejvýznamnějších vlastností — **sebekázně**, jež se může projevovat v nejrozličnějších formách: ve formě sebekontroly, morálního sebehodnocení, sebeovládání, sebeobětavosti.

V současných podmínkách nabývá na rostoucím významu **internacionální výchova vojáků** socialistických zemí, rozvíjení vědomí a pocitů jejich povinnosti a odpovědnosti nejen za obranu své vlasti, ale i za zajištění bezpečnosti bratrských socialistických zemí. Nutným rysem politicko-výchovné práce při vytváření komunistického přesvědčení vojáků a jejich ideové pevnosti je boj s nepřátelskou ideologií. V tomto smyslu a v takové kvalitě je pak socialistické uvědomění vojáků zemí Varšavské smlouvy jednou z hlavních podmínek jejich uvědomělé bojové aktivity.

Organizovanost je takový komponent subjektivního činitele, ve kterém nachází materiální výraz uvědomělost lidí. Určitému stupni uvědomění odpovídá určitá institucionální forma.

Abychom se v této otázce nedostali na

pozici institucionalismu, je nutné mít na zřeteli především **třídní podstatu armádní instituce, objektivní tendence jejího vývoje a její sociální funkce**. Historická převaha socialistické vojenské organizace je objektivním, zákonitým jevem. Její neporazitelnost a její převaha nad imperialistickou vojenskou organizací je přímým důsledkem převahy socialistického společenského zřízení nad buržoazním v materiální i duchovní oblasti. V. I. Lenin učil, že ozbrojené násilí dělnické třídy nakonec zvítězí, protože se opírá o dokonalejší sociálně ekonomickou organizaci, o pokrokovější společenskou třídu: „Násilí je možno použít, i když nemá ekonomický základ, ale pak je dějinami odsouzeno k zániku. Ale je možné použít násilí, opíráme-li se přitom o pokrokovou třídu, o vyšší základy socialistického zřízení, pořádku a organizace. I tehdy může dočasně utrpět nezdar, ale je nepřemožitelné.“ (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 29, Praha 1955, str. 368—369)

Moderní ozbrojené síly státu či koalice představují dnes organický systém s přesnou strukturou a centralizovaným řízením, určitou jednotu příslušným způsobem **organizovaných** ozbrojených lidí. Organizace vojsk je tedy vědecky a empiricky zdůvodněná forma spojení lidí a výzbroje v zájmu jejich nejúčinnějšího bojového využití. Význam organizace pro kvalitní **řízení** — jako činnosti zprostředkující finalitu v ozbrojeném zápase — neustále roste.

K těmto základním komponentům subjektivního činitele v ozbrojeném zápase řadíme celou řadu dalších elementů převážně duchovní povahy: morálně politické kvality, ideové přesvědčení a morální pevnost vojáků; teoretické znalosti a návyky lidí z oblasti vojenství, jejich vojenskou připravenost v souladu s požadavky soudobého ozbrojeného boje; fyzickou připravenost, psychickou odolnost a ukázněnost a další. Především tyto komponenty subjektivního činitele v ozbrojeném zápase se projevují v podobě uvědomění a vůle ozbrojených sil, v podobě jejich kolektivního umění, tvůrčího hledání, hrdinství a sebeobětavosti; tvoří ve svém souhrnu **morálně bojové kvality vojsk**.

Morálně politický faktor — základ duchovních sil subjektu v ozbrojeném zápase

Vědeckotechnická revoluce ve vojenství nikterak neoslabuje, nýbrž naopak obohacuje obsah jednoho z nejdůležitějších zákonů války, podle něhož na morálně politickém stavu obyvatelstva a armády závisí nejenom průběh a výsledek války,

ale i stupeň připravenosti na ni. Dynamice vývoje zbraní a bojové techniky musí odpovídat neustálý duchovní růst člověka.

Morálně politický faktor je výrazem vnitřních potřeb, pohnutek a norem jednání určujících činnost lidí, stupeň vypětí

Plukovník doc. ing. Lubomír Freyburg, CSc.

ZASAZENÍ DRUHÉHO SLEDU VŠEVOJSKOVÉ ARMÁDY

Bohaté zkušenosti Sovětské armády z 2. světové války potvrzují, že úplné zničení nepřítele lze dosáhnout jen rozhodnou útočnou činností. Tuto skutečnost zvláště růst palebné síly a pohyblivost vojsk v období po jejím ukončení.

Mohutné ničivé účinky nových palebných prostředků, zejména raketových jaderných zbraní a letectva, vytvářejí optimální podmínky pro rychlé a překvapivé zničení protivníka. Úplná motorizace soudobých armád a jejich nasycení moderní bojovou technikou a výzbrojí umožňují v maximální míře rychle využívat účinků palby i úderů k rozvíjení rozhodného útoku, k dokončení zničení rozbitých sil nepřítele a k dosažení stanovených cílů operace v krátké době.

Naše vševojskové řády zdůrazňují okolnost, že úspěšné vedení útočných operací v rychlém tempu se zabezpečuje zejména: soustředěním hlavního úsilí ke splnění nejdůležitějších úkolů, na jejichž řešení závisí úspěch bojové činnosti vcelku, včasným ničením nepřátelských prostředků jaderného napadení a dosažením palebné převahy nad nepřítelem, rychlým využitím výsledků jaderných úderů a širokým manévrem a bojovou činností v rychlém tempu.

Přímou součástí tohoto úsilí je nejenom udržení nepřetržitosti útoku a požadovaného tempa, ale včasné narůstání úsilí na směr hlavního úderu v průběhu armádní útočné operace. Tyto úkoly souvisí přímo s organizací, vytvářením a použitím druhého sledu vševojskové armády. Druhý sled představuje v soudobé útočné operaci velkou údernou sílu, která je-li dovedně a s překvapením zasazena do boje, může zásadním způsobem ovlivnit činnost nepřítele a v důsledku toho podstatně ovlivnit plnění úkolu vlastních vojsk.

Možné úkoly druhého sledu vševojskové armády v útočné operaci

Druhý sled vševojskové armády bude v duchu článku 94 Oper-1-1 v průběhu vedení útočné operace především použit k:

- rozvíjení útoku a ke stupňování úsilí na směr hlavního úderu,
- přenesení hlavního úderu na nový směr,
- ničení uskupení nepřítele, která zůstala na bocích a v týlu útočících vojsk prvního sledu,
- ničení nepřátelského protiúderného uskupení,
- ničení nepřátelských vzdušných výsadek,
- narůstání úsilí a hustoty při průlomu nepřátelské obrany a k vystřídání svazků prvního sledu, kterým byly způsobeny takové ztráty, že nejsou schopny pokračovat v plnění původně stanovených úkolů.

Síla a složení druhého sledu vševojskové armády v útočné operaci bude záviset na plnění úkolu, na hodnotě sil a prostředků vševojskové armády a na celkové situaci. V případě, že vševojsková armáda má ve své operační sestavě 4—6 divizí, bude druhý sled zpravidla vytvářet v hodnotě 1—2 divize. Nejčastěji z jedné td, jedné msd, ale i ze dvou msd nebo ze dvou td.

Divize druhého sledu jsou při první armádní útočné operaci ve výchozím prostoru v hloubce okolo 60 km od státní hranice v prostorech rozmístění. Zde se připravují a plánují protizteče na směry možného proniknutí hlavního uskupení nepřítele a podle zámyslu velitele armády k zasazení v průběhu rozvíjení armádní útočné operace. Svazkům druhého sledu se stanoví zásadně předpokládané úkoly ve variantách. V průběhu vedení operace se přesunuje sled skoky za svazky prvního sledu po divizích tak, aby mohl být zasazen z vyčkávacího prostoru (z prostoru soustředění), nebo z chodu k plnění stanoveného úkolu, přičemž se za optimální považuje vzdálenost 40—60 km. V důsledku požadované ochrany před soudobými prostředky jaderného napadení nepřítele (LANCE), je snaha volit tento prostor ve větší hloubce. Zkušenosti se soudobých cvičení ukazují, že by tato vzdálenost neměla být větší než 90—100 km. Je to mimo jiné také z důvodu větší spotřeby PHM při přesunu na plánované čáry zasazení a časových nároků při doplňování.

Určitou zvláštnost bude v průběhu vedení armádní útočné operace představovat zasazení druhého sledu vytvořeného ze svazků v hloubce, které byly např. domobilizovány, nebo doplněny až v průběhu jejího vedení. To bude přicházet v úvahu buď ze zálohy velitele frontu, nebo hlavního velení. V takovémto případě půjde většinou o jejich použití a zasazení zvláště k vytvoření úderného uskupení, nebo k nahrazení těch svazků, které utrpěly největší ztráty. Nežádka budou tyto svazky vcházet do operační sestavy vševojskové armády **po přesunu na velkou vzdálenost**. Zvláštností v tomto případě bude okolnost, že půjde o svazky, které bude třeba ještě v průběhu přesunu velmi často bojově sladit a stmelit, protože bude velmi málo času na jejich další přípravu. Podstatnou součástí jejich úkolu bude tvořit přesun na vzdálenost 700 i více kilometrů, s denním pochodovým výkonem 250—300 km a v některých případech i více.

Přesun na velkou vzdálenost v tomto případě chápu nejen z hlediska vlastního přiblížení k frontě a zasazení do bojové činnosti, ale i z hlediska plnění bojového úkolu do celé hloubky armádní útočné operace.

Základní podmínkou pro úspěšné přiblížení svazků k frontě bude v této situaci vytvoření takového organizačního systému, který zabezpečí správné plánování, řízení a všestranné zabezpečení přesunu a další bojové činnosti po zasazení druhého sledu. Největší tíha bude spočívat zvláště na technickém a materiálním zabezpečení a na vycvičenosti osádek. Velmi důsledně musí být věnován potřebný čas na ošetření bojové techniky i na obnovu fyzických schopností zejména řidičů. Za tím účelem se po 200—250 km [tj. asi po 10—20 hodinách jízdy] dělají velké přestávky v trvání 4—5 hodin. Celodenní odpočinek po ujetí 400—450 km v trvání 9—10 hodin. Praxe ze soudobých cvičení potvrzuje, že i tomuto velmi náročnému úkolu organizátorské a řídicí činnosti velitelů a štábů musíme věnovat v útočné operaci patřičnou pozornost.

Způsoby zasazení druhého sledu vševojskové armády

Počet a rozsah úkolů a hloubka armádní útočné operace způsobují, že divize druhého sledu vševojskové armády nebudou zpravidla zasazovány najednou, ale postupně již od prvního dne operace. Přitom může vzniknout i taková situace, např. při vedení bojové činnosti bez použití JZ, že bude druhý sled zasazen až těsně před splněním bližšího úkolu, nebo klasickým způsobem až po jeho splnění.

Zasazení druhého sledu musí vytvářet podmínky, aby byl schopen rozhodně pronikat nepřátelskou sestavou. Podle bojových zkušeností Sovětská armáda v průběhu druhé světové války používala těchto způsobů zasazení druhých sledů:

- do mezer na styku svazků prvního sledu,
- za křídlem sestavy prvosledových svazků,
- a výjimečně částečným překračováním svazků prvního sledu.

V každém případě se musí velitelé snažit druhý sled efektivně zasadit na směrech slabě bráněných nepřítelem, nebo mu vytvořit podmínky palebnými účinky.

Zasazení druhého sledu do mezery na styku svazků prvního sledu bude-me využívat v takové situaci, kdy nepřítel nebude klást soustavný odpor a kdy se bude snažit o odpoutání a ústup. Včasné zasazení druhého sledu může v tomto případě zabezpečit potřebnou převahu sil a prostředků k rozvíjení útočné operace.

Zasazení druhého sledu za křídlem sestavy prvosledových svazků bude nejčastěji použito při rozšiřování fronty čelně útočícím uskupením svazků prvního sledu. Druhý sled bude zasazován z boku tohoto uskupení k úderu do boku nepřítele. Tento způsob zasazení také často použijeme k úderu do boku nepřítele, který vede protizteč nebo protiúder.

Zasazení druhého sledu při částečném překračování svazků prvního sledu bude spíše vynuceným způsobem, protože půjde o časová zdržení a značné nahromadění jednotek v prostoru jeho zasazení. Tento způsob vyžaduje značná organizátorská opatření ke sladění bojové činnosti vojsk a k zabezpečení manévru. Tohoto způsobu nejvíce používáme při zasazení svazků druhého sledu při průlomu obrany nepřítele bez použití JZ. Za těchto okolností půjde zpravidla vedle překročení i o přeskupení částí vojsk.

Plánování a příprava zasazení druhého sledu

Velitel i štáb vševojskové armády musí mít stále na paměti, že zasazení divizí druhého sledu je jednou z rozhodujících etap vedení útočné operace. Na včasném a překvapivém zasazení druhého sledu závisí dosažení stanovených cílů operace.

Zasazení druhého sledu se organizuje na základě rozhodnutí velitele armády pro útočnou operaci. Složitý charakter soudobých operací, mnohotvárnost podmínek a situace, které mohou vzniknout při použití JZ, vyžadují, aby velitel se svým štábem předvídal na základě všech zvážených okolností více variant použití druhého sledu a aby zabezpečil nejlepší způsob jeho zasazení a všestranné zabezpečení.

Při plánování útočné operace se druhému sledu stanoví:

- složení druhého sledu,
- prostor a rozmístění a doba jeho zaujetí,
- pásmo nebo osy přesunu v průběhu operace,
- předpokládané čáry zasazení (podle variant),
- a doba a rámcové úkoly druhého sledu při jeho zasazení.

K zabezpečení včasného a organizovaného zasazení druhého sledu upřesňuje velitel vševojskové armády v průběhu operace své rozhodnutí podle konkrétních podmínek situace. Soustavně informuje velitele a štáby druhosledových svazků o vývoji situace na frontě s důrazem na činnost nepřítele a jeho hodnotu v prostoru zasazení a na směr předpokládané činnosti druhého sledu.

Ve svém rozhodnutí pro zasazení druhého sledu velitel armády upřesňuje:

- čáru zasazení do boje,
- bližší úkol a směr dalšího útoku,
- posilování prostředky a místo jejich začlenění do sestavy,
- součinnost s divizemi prvního sledu a se sousedy,
- zabezpečení zasazení druhého sledu prostředky armády a svazky prvního sledu,
- pohotovost druhého sledu na čáře zasazení.

Vedle toho určuje velitel armády dobu a objekty, které bude ničit jadernými prostředky, množství přidělené jaderné munice pro taktické rakety druhého sledu, její hodnotu a dobu přisunu. Dále stanoví způsob letecké podpory druhého sledu. V případě, že na směr útoku druhého sledu bude působit vzdušný výsadek, seznámí velitele s jeho úkolem a organizuje mezi nimi součinnost.

Organizace přesunu druhého sledu na čáru zasazení je jedním z hlavních opatření velitele a štábu vševojskové armády i svazků druhého sledu. Za tím účelem organizuje zpravidla velitel vševojskové armády uvolnění vyčleněných komunikací pro přesun a upřesňuje pořádkovou a regulační službu. V některých případech může armáda vyčlenit pro přesun druhého sledu pásmo přesunu, ve kterém si zabezpečuje pořádkovou službu i regulaci zasazovaného svazku druhého sledu sám. Je možná i taková praxe, že pořádková služba bude zabezpečena kombinací obou způsobů.

Pro přesun divizí druhého sledu stanovíme každému svazku dvě až tři osy, které mají zabezpečit včasné a skryté přemístění druhého sledu, a jeho rozptýlené a rychlé rozvinutí při zasazení.

Přesun a zasazení druhého sledu musíme všestranně zabezpečit. Před zasazením druhého sledu musíme zničit a umlčet palebné, zejména jaderné prostředky, a letectvo nepřítele armádními prostředky a podpůrným letectvem i prostředky zasazovaných vojsk. Snahou velitele a štábu vševojskové armády musí být, aby zasazovaný svazek druhého sledu nemusel rozvíjet své prostředky materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení a měl tak plně zásoby.

Vojska druhého sledu zasazujeme zpravidla z chodu, s plným využitím jaderných úderů, paleb dělostřelectva a úderů letectva. Zasazovaný svazek musí však v každém případě organizovat všechna opatření zabezpečení bojové činnosti při přesunu, rozvíjení a při zasazení do boje. Půjde zejména o včasné vyslání průzkumu k získání zpráv od svazků v dotyku, od sousedních svazků a útvarů a postupně po zasazení i z hloubky sestavy nepřítele. Dále o zabezpečení REB a OPZHN, ženijní, materiálně technické a zdravotnické zabezpečení přesunu, rozvíjení a zasazení. K zabezpečení čáry zasazení bude si zasazovaný svazek vysílat předsunutý odřad zpravidla v hodnotě pluku, dělostřelectvo a část oddílů vojskových raket a prostředky pro přípravu paleb.

Důležitou součástí přípravy zasazení druhého sledu do boje je organizace součinnosti. Přípravuje ji štáb armády na základě pokynů velitele nebo náčelníka štábu. Probíhá v přípravném období k nejdůležitějším otázkám přesunu, zasazení a přechodu druhého sledu do útoku s hlavním zaměřením na časové a prostorové sjednocení všech otázek zabezpečení ze stupně armády, svazků v dotyku i zasazovaného druhého sledu. V průběhu operace se součinnost upřesňuje zejména před zasazením druhého sledu podle konkrétní situace zpravidla v terénu.

Zasazení druhého sledu vševojskové armády

Organizované a překvapivé zasazení druhého sledu je jedním z hlavních opatření velitele a štábu vševojskové armády. Hlavní pozornost štábu bude v této době zaměřena k organizovanému vyvedení z prostoru soustředění (z vyčkávacího prostoru), k přesunu a zasazení druhého sledu. V tomto období bude především nutné upřesnit dobu zasazení druhého sledu, způsob jeho zasazení a sladit palebné zabezpečení a činnost prvosledových svazků k rozhodnému vedení útoku.

Sestava druhého sledu musí odpovídat úkolu, který bude plnit a zámyslu jeho nastávající činnosti. Bojová činnosti při zasazení druhého sledu může mít charakter útoku z chodu, střetného boje nebo pronásledování ustupujícího nepřítele. Podle podmínek situace může být druhý sled učeněn do jednoho nebo dvou sledů. Silný první sled bude přicházet v úvahu tehdy, když bude třeba rozbít zbylé části nepřítele, nebo půjde-li o úkol zničit nepřítele ve střetném boji. Při pronásledování ustupujícího nepřítele a předvídá-li se činnost druhého sledu do větší hloubky, nebo při předpokladu střetnutí se zálohami nepřítele ve větší hloubce je výhodnější volit sestavu učeněnou do dvou sledů.

Druhý sled se rozvíjí a zasazuje z chodu, aby bylo dosaženo co největšího překvapení a byla co nejvíce zkrácena doba potřebná k nahromadění sil a prostředků při jeho zasazení. Největší pozornost věnuje štáb armády i zasazovanému svazku palebnému zabezpečení, PVO, OPZHN, REB a organizaci

velení. Efektivní zasazení druhého sledu je zabezpečeno zejména jadernými údery v době příchodu druhého sledu na čáru zasazení a v době rozvinování. Tyto úkoly bude plnit zejména arb a oddíly vojskových raket svazků prvního sledu. Oddíly vojskových raket zasazovaného svazku druhého sledu musí být připraveny zaujmout plánované prostory pro vedení úderu. Dělostřelectvo zasazovaného svazku se rozvíjí s rozvinutím pluků do praporečnických proudů, aby mohlo ihned podporovat útok.

Důležitým opatřením při zasazení druhého sledu je doplňková organizace součinnosti, která probíhá zpravidla přímo v terénu na čáře zasazení. Za tím účelem je vytvářena užší operační skupina v čele s velitelem armády nebo jiným hlavním funkcionářem, která se přemísť na PVS. Zde se upřesňuje poslední situace nepřítele, čáry zasazení, postup a cíle pro ničení nepřítele jadernými údery, letectvem a palbami dělostřelectva, směry útoku, rozhraní, způsob manévru a vytvoření bojové sestavy. Pro krátkost času jsou upřesňovány pouze nejpodstatnější otázky.

V útočné operaci v podmínkách použití JZ, kdy lze s překvapením využít k ničení nepřítele jaderných úderů, mohou být útvary zasazeny i v předbojové sestavě. Se zasazením druhého sledu armády musí velitel vytvořit nový druhý sled nebo vševojskovou zálohu.

Velení při zasazení druhého sledu vševojskové armády

Včasné a organizované zasazení druhého sledu ve značné míře závisí na spojení a na součinnostních signálech stanovených při organizaci součinnosti. Zpravidla se zahájením útočné operace je velitel druhého sledu s užší operační skupinou, ve které je několik příslušníků operačního oddělení a hlavní náčelníci druhů vojsk, na VS vševojskové armády, zatím co štáb svazků druhého sledu je na svém VS v prostoru rozmístění druhého sledu.

Operační skupina na štábu armády musí být schopna připravit veliteli armády potřebné kalkulace, propočty a návrhy k předpokládanému zasazení druhého sledu podle vývoje situace. Na druhé straně je bezprostředně informována o situaci na frontě, o činnosti a pravděpodobném zámyslu nepřítele a o plnění úkolů prvním sledem. Na základě toho si upřesňuje velitel armády možnosti i dobu zasazení druhého sledu. Rozkaz k zasazení dostává zpravidla velitel druhého sledu od velitele armády ústně, zároveň s upřesněním úkolu, dobou pohotovosti a zabezpečením na čáře zasazení. Velitel druhého sledu předává rozkaz zpravidla formou signálu s upřesněním pro předjetí veliteli útvarů na PVS před stanovenou nebo upřesněnou čarou zasazení.

Štáb vševojskové armády vytváří užší operační skupinu, která se rovněž přemísť na PVS zasazovaného svazku druhého sledu. Velmi často bude k tomuto účelu využívat vrtulníku. Do příjezdu útvaru organizuje součinnost v terénu a upřesňuje úkol. Často budou vysíláni ze štábu svazů k jednotlivým útvarům styční důstojníci, kteří odpovídají za včasné předání a pochopení úkolu.

Závěrem chci zdůraznit, že na organizovaném zasazení druhého sledu čas to závisí úspěch celé útočné operace. Překvapivé a zejména včasné zasazení druhého sledu, které je včas zplánováno a všestranně zabezpečeno, je jedním z kritérií organizátorské činnosti a umění vševojskových velitelů i jejich štábů.

NÁSILNÝ PŘECHOD ŘEKY A VRTULNÍKOVÝ VÝSADEK

V článku věnuji hlavní pozornost zobecnění zásad použití vrtulníkových výsadek na vodní tok s uvedením optimální varianty.

Poukážu na některé zvláštnosti, které nejen bezprostředně limitují úspěšné použití vrtulníkoveho výsadek, ale i ovlivňují jeho zabezpečení jednotlivými druhy vojsk.

Víme, že v soudobých podmínkách, zejména při existenci jaderných min a jiných prostředků umožňujících rozsáhlé zatarasení, **nebývale narůstá význam každé vodní překážky.**

Podle názorů vojenských teoretiků armád NATO, došlo k přehodnocení významu vodních toků a zefektivnění způsobů vedení bojové činnosti. Koncepce vychází z hluboké analýzy a ze skutečnosti prioritního postavení vodních toků jakéhokoli charakteru před ostatními stacionárními překážkami.

Můžeme předpokládat, že věnují poměrně větší pozornost průběžné dlouhodobé přípravě vodních toků k bojové činnosti.

Do popředí se dostává celý komplex opatření, který zahrnuje vyhodnocení pravděpodobných směrů postupu útočníka, jejich kapacitu, tvářnost terénu, systémem komunikačních tahů (příčných, souběžných, rokádních), varianty uclnění obrany, systém rozmístění řídicích míst roznětu a uzlů zatarasů s vymezením prostorů (úseků, míst) pro případné zatarasení, zavodnění nebo zamoření, kombinaci klasických a jaderných zatarasů, přesnou klasifikaci jednotlivých přepravišť, brodů, mostů a hydroobjektů s možným způsobem jejich zatarasení, zničení nebo jiného využití.

Nová koncepce připouští organizaci obrany ve **3 základních variantách**, a to:

— na přístupech a vodním toku,

— oboustranně vodního toku,
— na protilehlém břehu (ve směru útočníka).

Uclnění sil a prostředků na **přístupech a současně i vodním toku** ovlivňuje členitý terén, příkré svahy, omezený počet přístupových komunikací, jakož i možnost organizovat ohniskovou obranu rozhodujících dominant.

Předpokládají, že na přístupech ve vzdálenosti 20–30 km od vodního toku bude část sil nepřítele využívat všech prostředků nejen ke zpomalení postupu útočníka, ale zejména bude se snažit jadernými údery letectva, systémem paleb a zatarasů všeho druhu způsobit mu značné ztráty a to v době, než vejde v dotyk s hlavními silami na vodním toku.

V tom případě může mít bojová činnost ze strany útočníka charakter boje v zataraseném prostoru anebo útoku s organizováním průlomů.

Obrana oboustranně vodního toku může být uclněna v závislosti na konfiguraci terénu 10–15 i více km od vodní překážky. Tato bude mít za cíl rozdělit vojska útočníka na menší, samostatné části a prudkými protiztečemi je ničit, popř. izolovat. I v této fázi nachází plně uplatnění komplex zatarasů všeho druhu. Tím se mají vytvářet výhodné podmínky k organizaci obrany na protilehlém břehu a k ničení svazků útočníka před dosažením hladiny vodní překážky.

Tento způsob má několik zvláštností, které bezprostředně ovlivňují celkovou činnost a přípravu útočníka k násilnému přechodu. Členění obrany nepřítele do uvedených hloubek před vodní tok **ztěžuje volbu východního prostoru k přepravě, výchozí čáry k přepravě, prostorů pro utěsnění tanků a v neposlední řadě východiště k přepravě.**

Přitom nelze vyloučit, že jednotlivé prostory, které by z hlediska porostu, tvárnosti a vzdálenosti od vodního toku ovlivňovaly rychlou a skrytou přípravu vojsk útočnicka, budou zataraseny, popř. spáleny.

Obrana protilehlého břehu se organizuje za podmínek, kdy jeho výška podstatně převyšuje okolní terén, umožňuje vizuální pozorování směrů, přístupu k vodní překážce a terén na straně útočnicka je rovinatý, nepokrytý, močálovitý anebo jinak těžko schůdný.

Nemůžeme opomenout ani to, že nepřítel využije vodní překážky ke zřízení nástrah na vodě nebo pod hladinou. Zpravidla půjde o položení protitankových, protipěchotních, plovoucích a podvodních min, zřízení fugasů, popř. **vypouštění nafy nebo napalmu z připravených kontejnerů a jejich zapálení.**

V těchto variantách se počítá s **maximálním využitím diverzních a speciálních skupin**, které budou působit v různých hloubkách od vodního toku. Současně i s tím že uclnění sil a prostředků umožní vyčlenit poměrně **silnou mobilní zálohu**, která bude mít i charakter protivýsadkové zálohy.

Dále se zvyšují požadavky na víceúčelové využití **bitevních vrtulníků**, organizaci hlídkování s důrazem na okraje lesů, volné plochy mezi lesními komplexy, vesnicemi a hlavně na přístupové cesty. Obdobně i na **organizaci demonstrační činnosti**, jakož i organizaci **léčec a přepradů** s důrazem na velitelská stanoviště útočnicka, prostorů příprav jeho jednotek a tylové prostory skladů.

Je zajímavé, že v soudobých podmínkách nepřítel nepočítá s **variantou obsazení vodních toků pouze menšími silami** nebo jejich neobsazením. Zkušenosti z analýz dosavadních cvičení potvrzují, že k obraně řeky a zejména objektů vyčleňoval teritoriální a ženijní jednotky. Nyní hlavní zodpovědnost přebírají zejména mechanizované, popř. tankové prapory a brigády nepřítel.

To má mimořádný význam pro skutečné možnosti útočnicka i bojové použití vrtulníkového výsadku.

Násilný přechod vodního toku je právem **jedním z nejobtížnějších a nejsložitějších druhů bojové činnosti**. Proto stavíme požadavek, aby pro zachování **výského tempa** probíhal násilný přechod řeky z **chodu** a z hlediska ochrany před jadernými a ostatními prostředky ničení nepřítel i v **celé šíři útočného pásma**.

V úzké návaznosti na tyto požadavky jsou určovány **jednotlivé prostory, čáry,**

východiště, které mají zabezpečovat úspěšnou přípravu jednotek při maximálním utajení proti pozemnímu a zejména vzdušnému nepříteli. Ostatní požadavky násilného přechodu vodního toku zůstávají v platnosti. Mezi ně patří zejména vyslání předemutých odřadů a **vysazení vrtulníkových výsadků** k ovládnutí úseků, kde to nepřítel nejméně očekává.

Zde bude rozhodující čas pro vlastní přípravu útočících jednotek v určených prostorech a **dosazení rychlého tempa postupu.**

Z těchto požadavků můžeme vyvodit, že v dosavadních zásadách bojové činnosti o vodní tok dojde k určitým změnám, které si vynutí přijmout tato **opatření:**

— přehodnotit dosavadní základy pro **volbu** a zejména předpokládanou **vzdálenost** výchozího prostoru, výchozí čáry a výchozího místa k přepravě od vodního toku a v analogii s tím i místa pro nasazení, prostory pro utěsnění tanku, místa soustředění přepravních prostředků a další;

— přehodnotit **obsahové a prostorové** uclnění přepraviště a v něm zejména vzdálenost a požadavky na východiště k přepravě.

Ve většině případů budou jednotlivé prostory ve větší vzdálenosti. Větší vzdálenost vytváří však časový rozpor, který je ovlivněn potřebnou dobou k jejímu překonání, zmenšením průměrné rychlosti postupu jednotek v předbojové sestavě, tvárnosti terénu a menší variabilitou jeho využití k přípravě útočících jednotek. To vyúsťuje v podstatně větší zranitelnost.

Za předpokladu, že stanovíme **větší vzdálenosti**, bude třeba:

— útočící jednotky připravit **během přibližování** se k vodní překážce, prakticky z **chodu**,

— organizovat přechod do předbojové sestavy nejen v praporech, ale zejména v rotních, popř. i četových proudech,

— bojovou sestavu před vodní hladinou organizovat do rot nebo čet, obdobně jako na čáře zasazení,

— po překonání vodního toku na protilehlém břehu organizovat bojovou činnost ve větších organických celcích, spojením samostatných rot do praporeního systému anebo pokračovat v samostatné aktivní činnosti,

— pro prapor a pluk vyčlenit větší počet jednotlivých přepravišť, kde dodržovat zásadu pro každou rotu alespoň jedno přepraviště,

— organizovat a vysazovat vrtulníkový výsadek jiným způsobem.

Z těchto skutečností vyplývá, že vlast-

ní překonání má svoji specifiku. Vidíme, že řeka neztrácí ani v soudobých podmínkách na významu jako důležité překážky. Modernizace armády na jedné straně sice umožňuje rychlé překonání, téměř v maximálním tempu, ale na straně druhé zatarasovací prostředky všeho druhu dávají této činnosti přívlastek **boje v silně zatarasemém prostoru**.

Opět dochází k rozporu mezi možnostmi pohybu a dosažení určeného prostoru. Určitým předpokladem k vyřešení tohoto rozporu je **vrtníkový výsadek**. Tím nechci vzbudit dojem, že zveličuji význam a možnost vrtníkového výsadku. Jeho úspěšné bojové použití je adekvátní činnosti pozemních vojsk.

Zkušenosti potvrzují, že právě v takovém prostoru, kde plně záleží na rychlosti postupu útočících vojsk, je plně reálné vysadit vrtníkový výsadek. Obtížnost spočívá ve způsobu jeho použití a zejména v organizaci bojového zabezpečení jednotkami druhů vojsk.

Bojové možnosti vrtníkového výsadku bezprostředně ovlivňuje typ a počet vrtníků, vyčleněných pro bojovou přepravu vzduchem.

Zcela jiné jsou bojové možnosti a podmínky vedení boje v týlu nepřítele při použití vrtníků Mi-2, 4, 8 nebo 6, popř. jiných modifikací. Typ, konkrétně rozměry nákladní kabiny, zadních vrat, bočních dveří nákladní kabiny a užitečná hmotnost limituje v jaké variantě bude vrtníkový výsadek vysazen. Soudobé vrtníky umožňují bojovou přepravu vzduchem a vysazení ve 4 variantách, a to v lehké, střední, těžké a kombinované. **Lehká varianta** je předurčena pro bojovou činnost v horském, zalesněném prostoru, kde příslušníci vrtníkového výsadku budou převážně používat **ruční zbraně** a lehce přenosnou ženijní munici. **Střední varianta** se vyznačuje tím, že společně s výsadkem jsou vysazeny mobilní prostředky se zvýšeným palebným průměrem munice, které lze ve vrtnících typu Mi-4 a 8 přepravit. **Těžká varianta** představuje přepravu organických jednotek, např. praporu včetně obrněných transportérů a rozhodující techniky druhů vojsk. **Kombinovaná varianta** zabezpečuje vyšší variabilitu v jednom anebo více koloběžích.

Praxe potvrzuje, že pro každou variantu můžeme stanovit i předpokládanou délku bojové činnosti a hloubku vysazení vrtníkového výsadku. S tím je úzce spojen kvantitativní a kvalitativní rozdíl vrtníkového výsadku, což se bezprostředně odráží na skutečné rozloze ovládnutého prostoru vysazení a vedení bojové činnosti.

Při boji o vodní tok můžeme použít kteroukoli variantu za předpokladu přísné diferenciace bojového úkolu co do prostoru, jeho velikosti, hloubky, způsobu vysazení a zejména co do času. Přitom i zde zákonitě dochází k přehodnocení bojových možností vrtníkového výsadku. Mezi **nové názory** na efektivní použití vrtníkového výsadku při vysazení na vodní tok patří:

- nevysazovat jej do jednoho většího prostoru, tzn. centralizovaně;

- vysazovat jej do více prostorů vedle sebe a za sebou, prostorově na široké frontě s členěním do šířky a hloubky;

- vysazovat jej souběžně na oba břehy, přístupy a odchody od vodního toku;

- při členění bojové sestavy plánovat s **2/3 sil a prostředků** na protilehlý břeh a zbývající část na přilehlý břeh. Přitom nevylučují, že v některých případech bude rozdělení obrácené;

- k ovládnutí jednoho přepraviště počítat pouze s jedním vrtníkovým výsadkem, který současně ovládne oboustranně přepraviště a část sil i východiště k přepravě;

- ve větší míře plánovat vysazení **zesílených rot** k plnění samostatných úkolů na přepravišti, východišti k přepravě, výchozích prostorech k přepravě (prostorech pro utěsnění tanků, místech soustředění přepravních prostředků apod.) anebo na přístupech k nim;

- maximální hloubka vysazení může dosahovat i několik kilometrů, což ovlivňuje organizaci a nepřetržitě zabezpečení podpory klasickým dělostřelectvem;

- vrtníkový výsadek nevysazovat jen jako prostředek velitele divize, ale v podstatně větší šíři uplatnit bojové použití ve prospěch prvosledových pluků (předsunutých a speciálních odřadů);

- vysazení vrtníkového výsadku bude mít charakter vysazení přímo na cíl, do prostoru zásadně obsazeného nepřítelem.

Je samozřejmé, že nové názory bezprostředně ovlivňují hlavní zásady bojového použití vrtníkového výsadku, které závisí zejména na:

- celkové situaci a možnostech nepřítele v prostoru vysazení a vedení bojové činnosti;

- charakteru bojového úkolu, který má vrtníkový výsadek plnit;

- síle a bojové sestavě vrtníkového výsadku;

- předpokládaném zesílení jednotkami druhů vojsk popř. dalšími motostřeleckými jednotkami;

- stanovení doby vysazení;
- předpokládané hloubce vysazení a délce vedení boje v týlu nepříteli;
- konfiguraci terénu, denní, noční a roční době;
- možnostech bojové přepravy vzduchem, zejména těžší bojové techniky a ostatního životně důležitého materiálu;
- celkové hodnotě palebné podpory prostředky nadřízeného velitele.

Celková situace nepříteli bude ovlivněna zejména stupněm narušení systémů jeho PVO a konkrétním systémem obrany vodního toku. Ve většině případech budeme let vrtulníků volit zejména v přízemní výšce maximálně do 50 metrů. Je třeba zabezpečit souběžné a postupné umlčování prostředků PVO a palebných prostředků nepříteli během bojové přepravy vrtulníkového výsadku ve vzdušném koridoru.

Charakter bojového úkolu bezprostředně ovlivní předpokládanou sílu, bojovou sestavu vrtulníkového výsadku a zesílení jednotkami druhů vojsk.

Síla vrtulníkového výsadku bude určována možnostmi nepříteli, stupněm umlčení jeho sil a prostředků, důležitostí bojového úkolu, tvářností terénu a možnostmi podpory boje po vysazení.

Bojová sestava bude zpravidla zahrnovat průzkum, nepřepadové jednotky, zajišťující jednotky pro zabezpečení činnosti nepřepadových skupin obsazením výhodných čar, míst na přístupových cestách, vševojskovou, ženijní a protitankovou zálohu. Zvláštností je, že nepřepadové jednotky se prakticky člení do dvou sledů. První sled vyčleňujeme pro dobytí předurčeného přepraviště a druhý sled souběžně zdržuje a vyčerpává nepříteli na přístupech k prostoru vysazení a vedení bojové činnosti vrtulníkového výsadku.

Vrtulníkový výsadek posílíme protitankovými a protiletadlovými prostředky, zejména přenosnými protiletadlovými raketovými komplety a ženijními jednotkami s materiálem, družstvem chemického a radiálního průzkumu, zdravotnickou podpůrnou skupinou a zvýšeným palebným průměrem munice.

Přítom k zabezpečení letecké a dělostřelecké podpory, ke koordinaci palb za rychle se měnící situace bude společně s vrtulníkovým výsadkem vysazován letecký návodčí a dělostřelecký průzkum s potřebnými spojovacími prostředky.

Dobu vysazení stanovíme v závislosti na předpokládané době sloučení s prvoledovými pluky, které postupují čelně.

Půjde-li o úkol zmocnit se přepraviště, je nutné uvážit, kdy nepřítel bude je chtít

sám zničit; pravděpodobně tehdy, nebude-li moci udržet prostor před řekou. Přitom zničením přepraviště nebude zřejmě chtít přehradit cestu vlastním ustupujícím jednotkám. Z toho vyplývá, že reálná doba vysazení je krátce před příchodem vlastních pozemních jednotek k přepravišti, anebo jinému důležitému prostoru (místo, čáře).

Vysazení je možné jak ve dne, tak i v noci. Noční doba dovoluje nejlépe dosáhnout momentu překvapení a zmenšuje možnost účinné palby nepříteli. Ovšem současně klade zvýšené nároky na osádky při orientaci, shromáždění, příchodu do předbojové nebo bojové sestavy v krátkých časových lhůtách, jakož i při řízení boje.

Ostatní zásady nebudu popisovat, protože byly v jednotlivých publikacích rozzebrány.

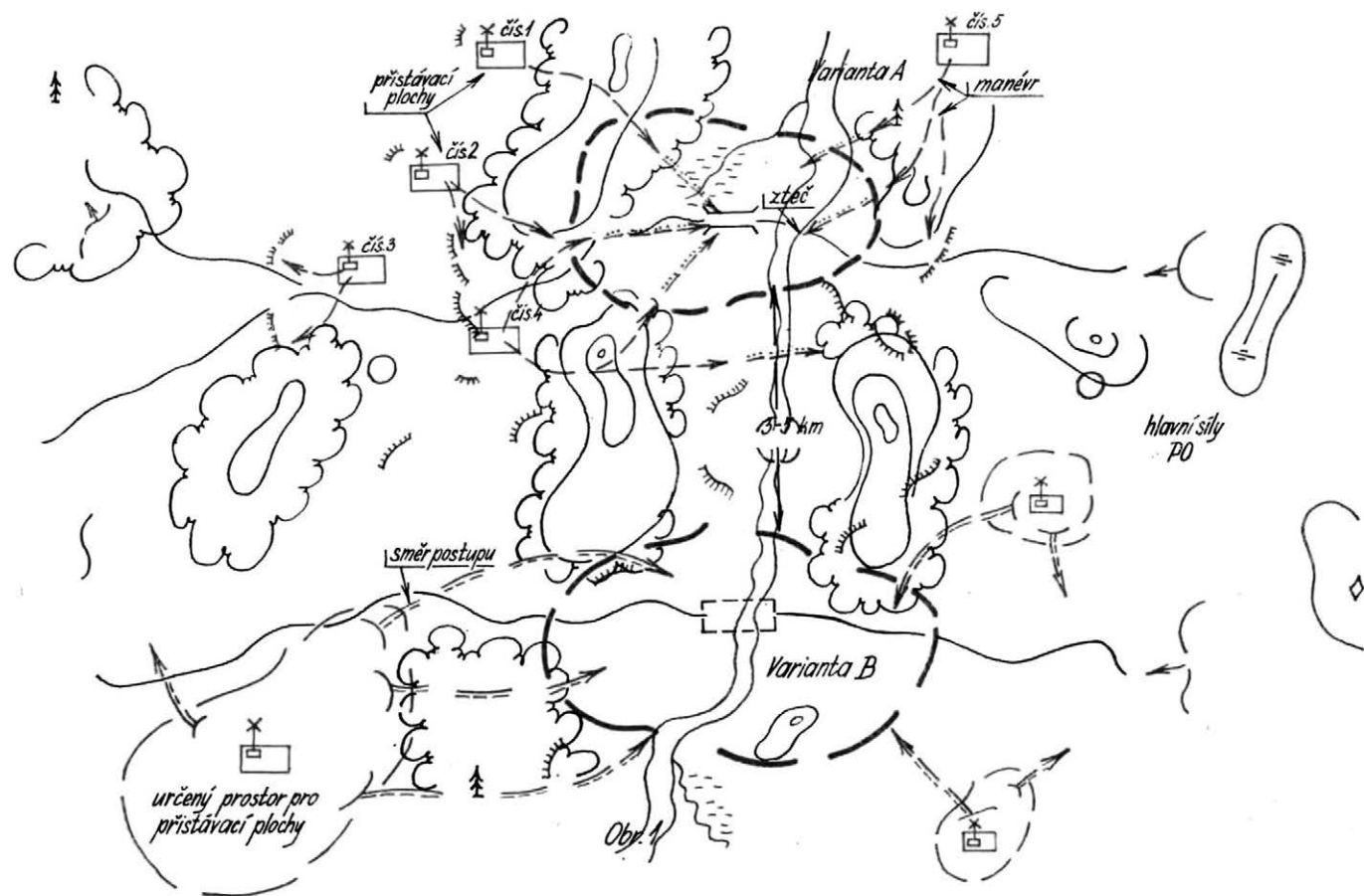
Při vysazení vrtulníkového výsadku má mezi druhy vojsk bezprostřední význam nepřetržitá **součinnost**.

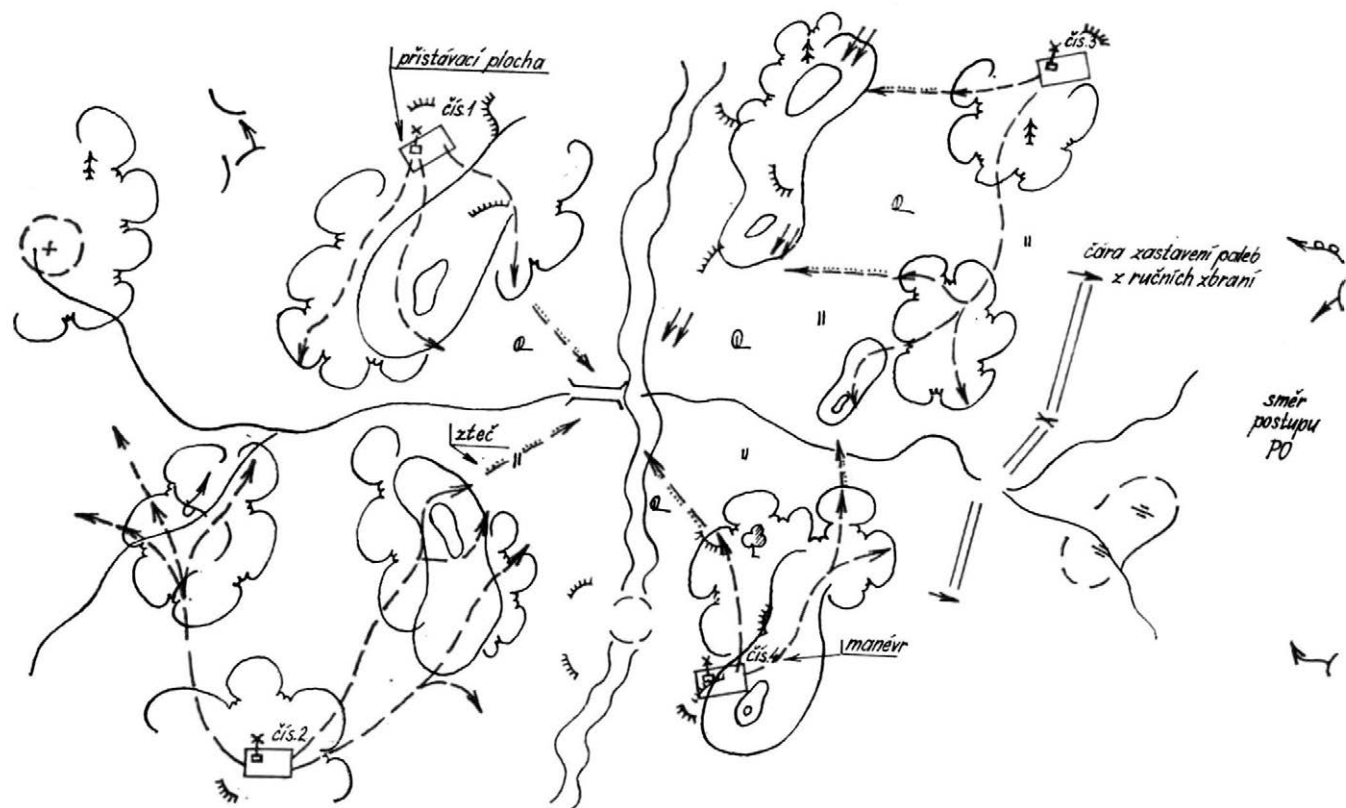
I při zabezpečení vrtulníkového výsadku má své prioritní postavení raketové vojsko, dělostřelectvo a letectvo. Zejména při organizaci boje o vodní překážku a při vysazení vrtulníkového výsadku do minimální hloubky se právem dostávají do popředí dělostřelecké útvary.

Soudobým požadavkem je, abycho organizovali souběžné a postupné umlčení odporů v závislosti na rychlosti letu vrtulníků. Prakticky půjde o vytvoření boční „přehradné“ palby oboustranně vzdušného koridoru. V úzké návaznosti na dopady dělostřelecké munice vymezené do šířky a hloubky bude zpracovávat další prostory stíhací a stíhací bombardovací letectvo.

Při této fázi zabezpečení nacházejí plně uplatnění vrtulníky palebné podpory, které mohou být členěny do dvou částí. **První část** zabezpečuje bojovou přepravu vrtulníkového výsadku na čele a bocích sestavy v odstupňovaných výškách. **Druhá část** je rozmístěna ve vlastním týlu na předem stanovištích s členěním do několika prostorů, ze kterých na vyžádání zasahuje proti oživlým, nově zjištěným cílům nepříteli, které by mohly ohrozit bojovou přepravu vrtulníkového výsadku.

Možné varianty ovládnutí vodní překážky — viz **obr. 1 a 2**, kdy je vrtulníkový výsadek vysazen do prostoru obsazeného nepřítel k plnění odlišných úkolů. Obě varianty předpokládají organizovat silnou palebnou podporu při koordinaci úderů letectva, raketového vojska a dělostřelectva, jakož i vrtulníků palebné podpory na objekty, cíle a zálohy nepříteli.

Obr. 2

K HODNOCENÍ BOJESCHOPNOSTI VOJSK PO JADERNÉM NAPADENÍ

Množství prostředků jaderného napadení, které má náš pravděpodobný nepřítel, vytváří vážné nebezpečí pro naše vojska jak se zahájením bojové činnosti, tak i v průběhu operace, zahájené s použitím klasických prostředků ničení.

Jaderné prostředky mohou zásadně ovlivnit poměr sil a prostředků na frontě i na jednotlivých operačních směrech. U napadených vojsk můžeme předpokládat vznik složité a mnohdy nepřehledné situace. Nemůžeme proto předem podrobně zplánovat opatření a způsoby obnovení bojeschopnosti vojsk po napadení jadernými zbraněmi nepřítele.

Metodika **hodnocení** bojeschopnosti vojsk a týlu armády je postup činnosti velitele, štábu, náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, který směřuje k zjištění stavu a realizaci opatření v nově vzniklé situaci. Je to metoda porovnávání s minulou situací. Přináší objektivní závěry tehdy, je-li založena na kalkulacích a vědeckých zdůvodněních. Při obnovování bojeschopnosti vojsk po jaderných úderech nepřítele je to činnost velmi složitá. Složitost je v tom, že nemůžeme **předem** předvídat situaci a podrobně zplánovat opatření, způsoby obnovení bojeschopnosti vojsk a odstranění následků napadení. Úspěch této činnosti bude záviset na připravenosti a sladěnosti práce velitele a štábu armády, operativnosti a tvůrčí aktivitě, systému velení, čase, který má velitel a štáb armády k dispozici pro realizaci opatření, a morálním faktoru napadených vojsk.

Organizace obnovení bojeschopnosti vojsk a týlu armády je nedílnou součástí činnosti velitelů, štábů, politických orgánů a náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk i služeb, obsahového zaměření plánů při přípravě operace i v jejím průběhu.

Hlavním organizátorem všech opatření k udržení a obnovení bojeschopnosti vojsk je velitel armády. Základem činnosti je vždy jeho rozhodnutí a vydané pokyny.

Metoda práce velitele a štábu armády při hodnocení bojeschopnosti vojsk pozůstává ze dvou podstatných částí:

- a) z určení předpokladů;
- b) z bezprostředního hodnocení bojeschopnosti a organizace odstranění následků.

Určení předpokladů spadá do období plánování a postup práce velitele a štábu armády může být tento:

1. Štáb armády spolu s náčelníky druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb využije průzkumu všeho druhu a zpráv nadřazeného o nepříteli, zhodnotí situaci a stanoví: možnosti použití jaderných zbraní nepřítelem v pásmu armády jak v prvním hromadném jaderném úderu, tak i celkově, podle variant předběžnou předpověď následků napadení, počty sil a prostředků potřebných k zabezpečení odstranění následků napadení, jejich prostory soustředění a možné způsoby obnovy bojeschopnosti vojsk.

2. Velitel armády přijímá rozhodnutí, ve kterém stanoví: předpokládaný zámysl činnosti nepřítelů a možnosti při prvním hromadném jaderném úderu; určí záložní místa velení vojskům armády, jejich připravenost, zálohu sil a prostředků k zabezpečení narušeného velení; způsoby převzetí velení vojskům při vyřazení některých z hlavních míst velení a obnovení narušeného systému velení; síly a prostředky (útvary a jednotky), které připravit k využití pro obnovení bojeschopnosti hlavního úderného uskupení armády; síly a prostředky, které vyčlenit do odřadů pro odstranění následků napadení; výši zálohy sil a prostředků, včetně výzbroje a materiálu všeho druhu.

3. Štáb armády zplňuje všechna opatření vojsk a služeb v možných variantách. Tato uvádí v plánu operace, v plánech použití druhů vojsk a zabezpečení operace (plán OPZHN apod.).

4. Štáb vydá nařízení vojskům, zabezpečení doručení úkolu vojskům, realizaci opatření stanovených velitelem, kontrolu pochopení úkolu, správnost a včasnost nařízených opatření.

V tomto období (do začátku jaderných úderů nepřítelů) mimo uvedené práce musí štáb trvale **upřesňovat** situaci vojsk a týlu armády na všech pracovních mapách a zabezpečit jednotu a přesnost zakresu; znát meteorologickou situaci na válčišti, současný a předpokládaný směr větru, jeho sílu v přízemních vrstvách i ve výšce.

Náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb jsou přímými organizátory všech opatření k obnovení bojeschopnosti vojsk a odstranění následků; stanoví úkoly podřízeným vojskům k zabezpečení, nebo k přímé účasti při obnově bojeschopnosti a odstranění následků napadení. Zabezpečují vojska materiálně technickými prostředky, řeší úhradu ztrát v případě napadení.

Tyto přípravné práce, kterými si vytváříme podmínky pro rychlé zhodnocení bojeschopnosti a k odstranění následků napadení jadernými údery nepřítelů, musíme zplánovat a uskutečňovat přesně.

Druhá část — bezprostřední hodnocení bojeschopnosti vojsk a týlu armády po jaderných úderech nepřítelů může mít tento postup a metodu práce velitele armády:

Po hromadném jaderném úderu nepřítelů objem úkolů a metoda práce velitele, štábu a náčelníků vojsk i služeb bude závislá na rozsahu a charakteru jaderných úderů, na stupni zničení vojsk, na bojeschopnosti nepřítelů i předpokládaném charakteru jeho činnosti.

V první řadě velitel armády zhodnotí situaci a bojeschopnost vojsk a na základě toho přijme své rozhodnutí k obnovení bojeschopnosti a odstranění následků u napadených vojsk a týlu armády. Základem tohoto rozhodnutí je co nejreálnější vyhodnocení situace a stavu bojeschopnosti vojsk i týlu armády po jaderných úderech. Ukončení této činnosti můžeme předpokládat ve štábu armády za 1,5–2 hodiny po skončení úderů.

Podklady veliteli připravuje štáb armády se skupinou pro vyhodnocení situace a stavu bojeschopnosti vojsk armády v součinnosti s ARS. Tuto skupinu vyčleňujeme dočasně z počtu příslušníků oddělení, a to 1–2 důstojníky z operačního oddělení, ODO, 1 důstojníka z oddělení RVD, vojska PVO, ženíjního, chemického vojska, TAO a 2–3 důstojníky z týlu. Spolupracují příslušníci výpočetního střediska.

Skupinu řídí náčelník operačního oddělení armády a její povinností je: převzít souřadnice a parametry o jaderných úderech nepřítele; získat hlášení o situaci po linii velitelských stanovišť velitelů svazků a útvarů; připravit předpověď ztrát; vyhodnotit situaci a vývoj radiační situace, radiačních ztrát na živé síle (připraví oddělení chemického vojska) i její vliv na vedení bojové činnosti vojsk armády; předběžně posoudit bojeschopnost svazků a vojsk v operační sestavě armády s důrazem na hlavní úderné uskupení armády; zpracovat závěry o bojeschopnosti vojsk; jejich použitelnosti a návrhy k odstranění následků napadení.

Náčelník operačního oddělení přednese veliteli armády informaci o situaci a návrh k obnovení bojeschopnosti, odstranění následků napadení vojsk a týlu armády.

Informace náčelníka operačního oddělení by měla obsahovat:

- počty jaderných úderů na vojska armády, z toho počet pozemních jaderných úderů a celková kilotonáž;
- kolik hlavních objektů jednotlivých druhů bylo vyřazeno (praporů, míst velení apod.);
- celkové ztráty sil a prostředků u vojsk armády a kde jsou ztráty největší;
- přehled o stavu bojeschopnosti svazků a objektů týlu s důrazem na důležitost využití s uvedením procentuálního stavu živé síly a základních druhů techniky;
- nejbojeschopnější a nejméně bojeschopné útvary, svazky (do praporů v to);
- možnosti využití a časového použití napadených svazků z hlediska stavu bojeschopnosti a odstranění následků napadení k plnění bojových úkolů podle původního rozhodnutí velitele armády;
- návrh na obnovení velení;
- opatření k odstranění následků napadení s časovou kalkulací a lhůtami splnění úkolů, kde použít odřady odstraňování následků armády;
- vyhodnocení radioaktivního zamoření, závalů, požárů, záplav a jejich vliv na činnost vojsk armády;
- způsoby a prostory vyvedení vojsk z prostorů s vysokou úrovní radiace, anebo opatření k ukrytí vojsk v těchto prostorech.

Při hodnocení bojeschopnosti vojsk vycházíme z ustanovení předpisu Oper-51-4. Při hodnocení skupiny objektů funkčně stejnorodých můžeme úroveň bojeschopnosti určit podle skutečné situace. Hlavními prvky objektů, které může nepřítel ničit jsou: raketové útvary, rakety, odpalovací zařízení, jaderná muni-

ce, místa velení, prapory. Proto u motostřelecké divize můžeme počítat 25—26 a u tankové divize 22—23 napadených objektů.

Bojeschopnost vojsk bude však určována **především** vyřazením osob; proto při vyhodnocování účinků jaderných úderů na vojska považujeme osoby téměř vždy za hlavní prvek.

Za vyřazení (zničení) objektu nebo skupiny objektů můžeme považovat orientačně stav, když bude vyřazeno:

- u jednotek a útvarů v prostorech jejich činnosti nejméně 40 % osob;
- u objektů např. mechanizované, tankové, motostřelecké divize apod. nejméně 60 % základních bojových jednotek (tankových praporů, motostřeleckých praporů, oddílů neřízených raketových střel, dělostřeleckých oddílů) a orgánů míst velení.

Na základě informace náčelníka operačního oddělení k zhodnocení situace a bojeschopnosti vojsk upřesní velitel armády své původní rozhodnutí pro vedení operace, obnovení bojeschopnosti a odstranění následků napadení jadernými údery nepřítele vojsk armády.

Hlavním obsahem **rozhodnutí** velitele armády bude:

- zámysl pro vedení bojové činnosti na základě vzniklé situace;
- způsoby a lhůty vytváření bojeschopného uskupení armády, schopného vést opakované jaderné údery a dokončit zničení protistojícího nepřítele;
- způsoby a lhůty obnovení bojeschopnosti vojsk, narušeného systému velení, odstranění následků napadení v doplnění osobami, technikou a materiálem všeho druhu; uvede pořadí důležitosti;
- kolik jaderných úderů, a na které objekty použít pro další vedení operace;
- operační sestava vojsk armády;
- úkoly svazkům, nebo jejich upřesnění;
- důležité otázky součinnosti;
- změny v organizaci velení.

Velitel vydá pokyny: k obnově systému velení a upřesnění otázek součinnosti, k zplánování obnovení bojeschopnosti a odstranění následků použití jaderných zbraní nepřítele, k organizaci průzkumu a obnově morálně bojového stavu vojsk.

Na základě upřesněného rozhodnutí velitele zpracovává štáb armády za řízení náčelníka operačního oddělení „Plán obnovení bojeschopnosti a odstranění následků po použití ZHN nepřítelem“. Tento dokument je nejvhodnější zpracovávat písemně ve formě tabulky (nevylučují formu grafickou). Po schválení velitelem armády je to základní dokument k realizaci opatření k obnově bojeschopnosti vojsk.

Plán obnovení bojeschopnosti a odstranění následků by měl zahrnovat pouze hlavní opatření armádního charakteru, na nichž závisí rychlé obnovení bojeschopnosti vojsk, která vedou hlavní úder, a raketových vojsk, aby byla schopna následných jaderných úderů. Opatření podřízených stupňů v plánu neuvádíme.

Opatření k obnově bojeschopnosti a odstranění následků jsou procesem nepřetržitým, který začíná ihned po jaderných úderech nepřítele a končí obnovením bojeschopnosti vojsk a jejich přechodem k bojové činnosti.

Náčelník politického oddělení v souladu se situací organizuje přímou obnovu psychického, nebo morálně bojového stavu vojsk.

Nepřetržitý sběr informací a upřesňování situace i úkolů na základě propočtů je neoddělitelnou činností, která směřuje k obnově bojeschopnosti vojsk armády (týlu), aby v co nejkratších lhůtách mohla pokračovat v bojové činnosti.

Podle zkušeností a dostupných pramenů můžeme uvažovat tyto časové normy: soustředění podkladů o rozsahu napadení vojsk nepřítelem a vyhodnocení stavu — 4 až 8 hodin; upřesnění původního rozhodnutí velitelem — 3 až 6 hodin; doručení úkolů vojskům a organizace bojové činnosti — dalších 3 až 8 hodin. Celková činnost může trvat v průměru 15 hodin (v závislosti na rozsahu napadení).

Obnovení bojeschopnosti vojsk armády v co nejkratších časových lhůtách bude záviset na organizaci shromažďování zpráv, jejich zpracování a znalosti situace vojsk, určení bojeschopnosti jednotlivých útvarů a svazků pro další vedení bojové činnosti.

Závěrem chci upozornit na důležitost operační a bojové připravenosti velitelů a štábů, osvojení si komplexnosti hodnocení situace po hromadných jaderných úderech nepřítele, reálnosti hodnocení změn v bojeschopnosti vlastních vojsk i vojsk nepřítele, přijetí opatření k obnově velení.

Potřebná zde bude i rozhodnost a iniciativní přístup k řešení problémů těchto složitých situací. V žádném případě ztráty a narušení bojeschopnosti svazků nesmí být příčinou nesplnění stanovených bojových úkolů vojsky armády.

K VEDENÍ HROMADNÝCH PALEB DĚLOSTŘELECTVA ARMÁDY

Armády NATO věnují v posledním desetiletí mimořádnou pozornost rozvoji dělostřelectva a způsobům jeho palebné činnosti. Základní tendence rozvoje spočívá v modernizaci samohybného dělostřelectva, ve zvětšení jeho dostřelu a účinku v cíli zvýšením přesnosti a účinnosti střeliva. Spolu se zvýšením mobilnosti sledují ochranu proti účinkům zbraní hromadného ničení, zkrácení doby zahájení palby a další. Rozvoj způsobů vedení palby a bojové činnosti orientují na automatizaci přípravy paleb a centralizaci jejich vedení od oddílu do divize v to. Automatizují činnosti již s předáním údajů od snímačů průzkumu, třídění a vyhodnocování těchto údajů, přijetí rozhodnutí na základě určení efektivnosti palby včetně ohodnocení palebných a technických možností zbraňových systémů, až po určení vykonavatele s optimálním množstvím hlavní a střeliva. Zpracované informace v požadovaném rozsahu, formě i čase tvoří účelový automatizovaný soubor činností přípravy a do značné míry i vedení palby. Tento trend v rozvoji dělostřelectva armád NATO si vyžádal přijetí účinných opatření v dělostřelectvu ČSLA jak v zavádění vysoce účinných zbraňových systémů, tak ve způsobech vedení palebné činnosti. Středem pozornosti v bojové činnosti dělostřelectva v posledních letech bylo vedení hromadných paleb dělostřelectva divize a armády. V jeho přípravě, organizaci a plánování jsme dosáhli značných úspěchů. Další rozvoj zavedených způsobů palebné činnosti zejména dělostřelectva armády v ČSLA si vynucuje analyzovat dosaženou úroveň. Teoretické poznatky a praktické zkušenosti umožnily přistoupit v minulých letech k zavedení řízení palby dělostřelectva divizí a po jeho zvládnutí přechod k řízení palby dělostřelectva armády jako vyššímu stupni vedení hromadných paleb. Dosáhli jsme vyšší úrovně v přípravě, organizaci, plánování a vedení úderů (paleb) dělostřelectva. Růst kvalifikace dělostřelectkových velitelů (náčelníků) a štábů a vědecký tvořivý přístup pomohly vypracovat, ověřit a

zavést nové způsoby vedení palby dělostřelectva a v jednotě s dělostřelectvem Sovětské armády.

Jedním z hlavních principů bojového použití dělostřelectva v operaci je hromadění palby (centralizace) velké části dělostřelectva armády ve směru hlavního úderu. Tento princip je konkrétní aplikací obecného principu soustřeďování sil a prostředků v operaci na rozhodujícím směru. Úspěšné plnění úkolů v operaci je nemožné bez dovedného manévru palbou hromadně použitého dělostřelectva, které se vyznačuje mohutností (hustotou palby) ničení (umlčeni). Charakter objektů k vyřazení z boje určuje požadavky na vedení mohutné palby (úderů) s překvapením v omezeném čase a místě (prostoru) v závislosti na technických možnostech a manévru. Hlavním posláním hromadné palby (hromadných paleb vedených postupně ve stanoveném časovém sledu) dělostřelectva armády bude způsobení rozhodných ztrát důležitému uskupení protivníka (nebo jeho částem, jestliže jde o několik po sobě jdoucích hromadných paleb), které brání úspěšnému rozvíjení armádní operace. Palebné ničení dělostřelectvem určuje jeho místo a úlohu zvláště v operaci vedené bez použití jaderných zbraní. Dělostřelectvo svojí způsobilostí ničit palbou důležité objekty nepřítele plní nezastupitelnou úlohu danou zejména palebnými možnostmi svých zbraňových systémů. Za důležité objekty uskupení nepřítele, které je dělostřelectvo schopné ničit nebo umlčovat, považujeme soustředění tanků, bojových vozidel pěchoty, obrněných transportérů, dělostřelectvo (atomové dělostřelectvo), protitankové prostředky, uzly odporu, velitelská stanoviště a jiné. Rozvoj zbraňových systémů dělostřelectva, prostředků průzkumu a řízení palby (jak je zřejmé z charakteru objektů) umožnil ničit nebo umlčovat cíle, které v minulosti dělostřelectvo v takovém objemu neřešilo. Další pokrok jsme dosáhli ve způsobech vedení palby. Moderní průzkumné a palebné prostředky dělostřelectva dovolují ve větším rozsahu, nežli tomu bylo kdykoliv dříve využívat hromadné dělostřelecké palby **formou dělostřeleckých úderů**, a to v průběhu vedení operace, v krátkých časových lhůtách, na rozdíl od vyšší formy hromadné palby jakou je dělostřelecká příprava a podpora průlomu připravené obrany protivníka. Příprava a plánování takovéto palby v armádě vyžaduje zpravidla od 15 do 35 minut času (podle počtu zúčastněných dělostřeleckých skupin a charakteru objektů) a na její vlastní uskutečnění je třeba několik minut v závislosti na druhu cíle a množství střeliva. Manévr palbou je za těchto podmínek novým způsobem vedení palby, který vyžaduje dokonalou organizaci a všestrannou sladěnost. Více též odpovídá požadavkům současné operace.

Teoretické poznatky a zkušenosti z posledních let nám umožňují učinit závěr, že v armádě může hromadnou palbu vést nejméně dvě až 5—6 dělostřeleckých skupin. V 1. případě ADS a DDS tj. přibližně 7—12 dělostřeleckých oddílů, ve 2. případě čtyři divizní a plukovní dělostřelecké skupiny a jedna ADS, tj. přibližně 15—16 dělostřeleckých oddílů, nebo jedna ADS a dělostřelectvo 2 divizí s posilovými prostředky (např. 1 divize posílena 3 dělostřeleckými oddíly a kdb, jedna divize 2 dělostřeleckými oddíly a kdb a ADS tvořená kdb dd), to je 17 dělostřeleckých oddílů. Častější na cvičeních byla varianta vedení palby ADS a dělostřelectvem jedné divize s posilovými prostředky. Vedení hromadné palby (úderů) v armádě nemůžeme ztotožnit se soustředěním palby (dělostřeleckou skupinou) ani s hromadnou palbou dělostřelecké divize, které jsou řádově nižší. Chápeme-li v divizi hromadnou palbu jako palbu všeho nebo většiny dělostřelectva divize, které tvoří uskupení v útočném boji nebo obraně (včetně posílení divize), potom vedení hromadných paleb (úderů) dělostřelec-

tva armády vyžaduje účast nejméně ADS a většiny nebo všeho dělostřelectva alespoň 1 divize. V ostatních případech palbu dělostřelectva nepovažujeme za hromadnou v rámci armády, ale za hromadnou palbu dělostřelectva divize nebo ADS, popř. za soustředění palby, které nemůže splnit požadavek ničit objekty takového charakteru jako je důležité uskupení nepřítele, na jehož postupném nebo současném vyřazení závisí další úspěšné rozvíjení operace. Tyto poznatky umožňují definovat hromadnou palbu dělostřelectva armády jako palbu (úder), kterou vede současně ADS (skupiny) a dělostřelectvo jedné nebo několika divizí, řízené centrálně s cílem způsobit rozhodné ztráty v krátkém časovém intervalu (4—10 minut) jednomu nebo několika důležitým objektům hlavního uskupení nepřítele.

Druh a způsoby vedení hromadných paleb

Zkušenosti získané z řízení palby dělostřelectva armády i dosavadní aplikace předpisů vede k novým poznatkům v přípravě, organizaci a vedení hromadných paleb dělostřelectva. Hromadné bojové použití dělostřelectva v armádní operaci vedené bez jaderných zbraní je tradičně zavedeno pod pojmem dělostřelecká příprava a podpora vojsk v průlomu připravené obrany nepřítele, jako nejúčinnější způsob spolehlivého ničení (umlčení) objektů protivníka v operaci. Dělostřeleckou přípravou a podporou rozumíme vyšší formu vedení hromadné palby. Základním kritériem vedení hromadné palby dělostřelectva armády je způsobilost soustředit palebnou činnost dělostřelectva armády v krátkém čase bez mimořádných organizačních i jiných příprav do vymezeného prostoru cílů. Tento požadavek vede k poznání rozdílnosti mezi dělostřeleckou přípravou a podporou a hromadnou palbou v měřítku armády. Plánování a organizace průlomu vyžaduje přibližně 4—6 hodin denního času a zpravidla noc na plánování a soustředění dělostřelectva. Takové podmínky neodpovídají charakteru a požadavkům na vedení hromadné palby ve většině situací v armádní operaci. Hromadnou palbu musí být dělostřelectvo schopné vést v průběhu operace trvale, s krátkou (nezbytnou) přípravou, bez nutnosti organizace širokého manévru pohybem a s momentem překvapení. Z této potřeby vyplývá požadavek aplikovat pro nižší stupně předpisem stanovené druhy paleb, tj. plánované i v armádním měřítku. Aplikace vyžaduje ujasnit charakter plánované a neplánované hromadné palby v armádním měřítku ve vztahu k plánované dělostřelecké přípravě, podpoře apod. Již jsem uvedl, že hromadných paleb dělostřelectva armády používáme v průběhu operace v těch jejích fázích, kdy není plánována organizovaná forma hromadných paleb, kterou nelze pro krátkost času připravit v jejím plném objemu. Kromě toho organizační struktura a intenzita takové palby není zpravidla použitelná, avšak vedení operace vyžaduje neprodleně vyřadit důležité objekty hlavního uskupení protivníka. Zejména tato skutečnost vyniká a je určující pro stanovení druhu i způsobu vedení hromadné palby.

Vycházíme-li z předpisů, může být hromadná palba dělostřelectva armády — **plánovaná a neplánovaná**. Plánovanou hromadnou palbu připravujeme s časovým předstihem zpravidla maximálně do hloubky bližšího úkolu armádní operace. Častěji na její první 2 dny. Zkušenosti ze cvičení ukazují, že hromadné palby plánujeme nejen do této hloubky armádní operace, ale v řadě případů v souladu s potřebami operativního řízení, na její jednotlivé epizody. Pak

hromadné palby plánujeme na konkrétní objekty a dálky střelby zbraňových systémů dělostřelectva armády. V tomto případě jde tedy o plánování bezprostřední palebné činnosti a nikoliv o operační plánování. Plánování konkrétní palebné činnosti představuje takovou činnost, která bez dalších propočtů a prací umožňuje s časovým předstihem předání zplánovaných údajů vykonavatelům, k určení hodnot pro střelbu a jejich dovedení do zbraňových systémů.

Neplánovaná hromadná palba dělostřelectva armády se připravuje zásadně v průběhu operace na základě konkrétní situace. Tzn., že vždy představuje činnost vedoucí nebo vyúsťující bezprostředně k předání údajů pro zahájení palby. Neplánovaná hromadná palba tedy představuje určení hodnot pro vedení palby v krátkém časovém intervalu, na konkrétní objekty a v souladu s parametry zbraňových systémů v závislosti na jejich poloze v terénu i poloze cílů. Její vedení si vynutí konkrétní situaci a palba následuje neprodleně po dosažení pohotovosti dělostřelectva.

Plánovaná i neplánovaná hromadná palba dělostřelectva armády vyžaduje vysokou organizovanost a sladěnost práce všech zúčastněných orgánů při jejím plánování a realizaci. V armádě jde o velmi složitou činnost štábů, štábem RVD armády počínaje až po štáby dělostřeleckých oddílů a velitele baterií i čet. Takovou úlohu mohou plnit jen vysoce připravené pracovní kolektivy (skupiny) ve štábech všech stupňů. Pomocí nácviků řízení palby na nejnovějších trenažerech a pomůckách (přístrojích) je nutné získat a udržovat návyky v metodických a pracovních postupech jednotlivců i skupin.

Předpokládané objekty ničení a množství soustředěného dělostřelectva si vynucují zvolit takové způsoby, které všestranně odpovídají využití možností hromadného použití dělostřeleckých zbraňových systémů. Souhrn těchto požadavků a takticko-technických možností určuje základní způsoby vedení hromadných palb dělostřelectva armády:

1. Nakládkou na jeden velkorozměrný objekt, dělostřeleckými skupinami armády (ADS) a dělostřelectvem jedné nebo několika divizí.
2. Rozdělením objektů mezi dělostřelecké skupiny armády a dělostřelecké skupiny dělostřelectva jedné nebo několika divizí, jestliže uskupení protivníka převyšuje svými rozměry palebné možnosti uskupení dělostřelectva, určeného pro vedení hromadné palby.

Použití jednotlivých způsobů vedení hromadné palby dělostřelectva armády závisí na několika činitelích.

První způsob — vedení hromadné palby dělostřelectva armády nakládkou dělostřeleckými skupinami vyžaduje, aby palebné možnosti určeného dělostřelectva pro její vedení odpovídaly normativům Pravidel střelby zabezpečujícím spolehlivé vyřazení objektu. Tzn. splnění požadavku rovnoměrného pokrytí objektu, jeho postřelování po celé ploše rozměrů plochy cílů. Takovými normami může být hromadná palba vedená 16—14 dělostřeleckými oddíly na plochu 1200 × 1200 m, 8—7 oddíly na plochu 800 × 800 m, v závislosti na různorodosti nebo jednotypovosti jednotlivých elementů postřelovaného objektu a tím spotřebě střeliva, které máme v určené době a s požadovanou hustotou dopravit na cíl. Při vedení hromadné palby dělostřelectva armády nakládkou ADS a dělostřelectva divize (divizí) na takový velkorozměrný objekt umožňuje dosažení zvýšené hustoty palby na ohraničené ploše, ale především v podstatně kratší časové lhůtě. Takovým způsobem dosáhneme vyššího stupně účinnosti jako oče-

kávaného konečného výsledku palby. Hromadné použití dělostřelectva způsobem jako je vedení hromadné palby nákladkou nejlépe odpovídá uvedeným požadavkům počínaje složitostí přípravy palby až po časové možnosti. Umožňuje přípravu v relativně nejkratší lhůtě i ve srovnání s druhým způsobem s rozdělením úderů. Na druhé straně je zřejmé, že nemůžeme do nekonečna zvyšovat počet dělostřeleckých oddílů pro vedení palby vzhledem k omezení účinku co do rozměrů postřelované plochy. Přes zvyšování hustoty palby na ohraničený prostor, která se zvyšuje směrem do středu plochy postřelované nákladkou, nelze docílit zvětšení plochy postřelování i při jakémkoliv dalším zvyšování počtů přibíraných dělostřeleckých oddílů. Takto jejich zvyšování počet zvyšuje více hustotu palby, avšak bez úměrného zvyšování jejího efektu v cíli a je tedy neefektivní vzhledem ke zvyšované spotřebě střeliva. Je patrné, že většího účinku dosáhneme rozdělením úseku dělostřeleckými skupinami a dělostřelectvem divize (divizí). Bude to tedy efektivnost, která rozhodne o použitém způsobu vedení hromadné dělostřelecké palby v armádě, tak jako ve všech ostatních užívaných případech. Další rozvíjení zásad použití způsobů hromadných palb dělostřelectva armády bude nutné prostorově ohraničit v souladu s teorií vedení účinné střelby a vypracovat tabulky i grafy pro rychlé a spolehlivé určení efektivnosti, spotřeby střeliva a množství optimálního počtu dělostřeleckých skupin pro její uskutečnění.

Normy plochy objektů pro vedení hromadné palby dělostřelectva armády volíme v duchu pravidel střelby podle principu o určení maximálních rozměrů cíle, které nesmí překročit 12ú_u a 24ú_s , při čemž ú_u a ú_s jsou hodnoty upravených pravděpodobných chyb úplné přípravy. Při volbě podmínek výpočtu maximálních rozměrů nepozorovaného skupinového cíle pro dělostřelectvo armády použijeme 15 dělostřeleckých oddílů (6 odd. 130mm K, 6 odd. 152 SHKH a 3 odd. 122mm RM) a dálku střelby 16 km; v druhém případě 7 dělostřeleckých oddílů (4—122 SHKH, 2—152 SHKH a 1—122 RM) a dálku 12 km (viz tabulku 1).

Tabulka 1

Uskupení dělostřelectva armády	Upravené		Vypočítané		Upravené	
	Pravděpodobné chyby v rozptylu (m)		Maximálně přípustné rozměry skupinového cíle (m)			
	ve směru	v dálce	šířka	hloubka	šířka	hloubka
15 dělostřeleckých oddílů	53	104	1272	1248	1200	1200
7 dělostřeleckých oddílů	40	62	960	744	800	800

(Vysvětlivky k pravidlům střelby čl. 167)

Skupinový cíl o dané hloubce a šířce považujeme za takový, na jehož ploše jsou jednotlivé cíle rozloženy rovnoměrně a jehož rozměry zabezpečují dosažení i rovnoměrné postřelování plochy. Tzn. fiktivní rovnoměrné rozložení bodů doletu na ploše cíle.

Tomuto požadavku odpovídají nejlépe tyto obecné závislosti — viz **tabulku 2**.

Tabulka 2

Četnost bodů doletu ze sto vystřelených na třech dálkách střelby	h-4 ud	2 7	16 25 25 16 7 2	
	h		2 7 16 25 25 16 7 2	
	h-4 ud		2 7 16 25 25 16	7 2
Sumární součet		2 7	16 25 27 23 23 25 27 23 23 27 25 16	7 2

Kterékoli jiné rozložení bodů doletu na ploše cíle nebo zvýšení jeho rozměrů povede k nerovnoměrnosti a v důsledku toho i k nerovnoměrnému vyřazení jednotlivých cílů v hranicích postřelované plochy, které pro výpočet považujeme za ideálně rovnoměrně rozložené.

Druhý způsob vedení hromadné palby dělostřelectva armády, jak je patrné z předcházející úvahy, použijeme, jestliže rozměry objektu převyšují maximální přípustné normy pro vedení palby nákladkou a charakter objektu vyžaduje jeho současné vyřazení k vytvoření podmínek pro úspěšné rozvíjení operace. Cíle rozdělujeme podle charakteristiky objektů. Rozdělením objektů rozumíme rozdělení mezi ADS a dělostřelecké skupiny dělostřelectva divize nebo divizi. Vedení paleb dělostřeleckými skupinami (ať již ADS nebo DDS (PDS) při rozdělení objektů mezi skupinami) bude se řídit platnými pravidly pro řízení palby dělostřelecké skupiny oddílů. Na první pohled je patrná účelnost vedení palby oddíly jednotlivých dělostřeleckých skupin nákladkou pro ty výhody, které jsem již uvedl. Způsob vedení hromadné palby dělostřelectva armády s rozdělením úseků mezi dělostřeleckými skupinami umožňuje vést palbu nákladkou dělostřeleckými oddíly každé skupiny. To předpokládá účast štábů dělostřelectva divizi a dělostřeleckých skupin na její bezprostřední přípravě. Nelze ovšem vyloučit vedení hromadné palby dělostřelectva armády v daném případě i s rozdělením úseků mezi oddíly každé nebo části dělostřeleckých skupin. Tato kombinace bude záviset na přesnosti průzkumných údajů, rozměrech objektů a jejich poloze. Takovým způsobem vedení hromadných paleb dělostřelectva armády důsledně dodržuje a využívá zavedených metod řízení palby dělostřeleckých oddílů a skupin.

Rozbor vedení hromadné palby dělostřelectva armády nabízí možnost kombinace způsobů, které jsem popsal. Takovou kombinací je vedení hromadné palby dělostřelectva armády několika dělostřeleckými skupinami nákladkou na jeden objekt a dalšími s rozdělením úseků mezi nimi. Počet dělostřeleckých skupin vedoucích palby nákladkou nebo s rozdělením úseků bude proměnlivý. Tento způsob považuji za použitelný v celé řadě případů závislých na rozmístění jednotlivých objektů uvnitř postřelované plochy a jejich důležitosti pro další úspěšné rozvíjení operace. Konečné rozhodnutí dělostřeleckého velitele (náčelníka) bude závislé na čase, potřebném pro vyřazení objektu, neboť tento způsob je náročný na čas a vyžaduje mimořádnou preciznost počínaje určením objektů, jejich charakteru a pořadí pro volbu způsobů vedení hromadných paleb.

Zvláštní kapitolu tvoří příprava, organizace a plánování postupných hromadných paleb dělostřelectva armády, které se vedou v časově krátkém intervalu jednotlivě na důležité části hlavního úderného uskupení protivníka. Takové způsoby vedení hromadných paleb v armádní operaci vyžadují více času pro vlastní plánování a jsou v podstatě aplikací vyšší formy vedení hromadné

palby na podmínky rychle se měnící situace a představují operativní řešení požadavků operace bez snížení tempa jejího vedení.

Pojetí a způsoby vedení hromadných paleb dělostřelectva armády se budou rozvíjet a zdokonalovat na základě zavádění nových dokonalejších zbraňových systémů, prostředků průzkumu a automatizace řízení palby. Nové způsoby a pojetí bojové činnosti vyžadují, abychom přistoupili ke zvyšování kvalifikace velitelů, náčelníků a štábů RVD ČSLA v operačním použití dělostřelectva. Příprava, organizace, plánování a vedení hromadných paleb dělostřelectva armády vyžaduje zaměření vědeckých a pedagogických pracovníků na zkoumání této problematiky a urychlené vypracování teoretických základů řízení palby dělostřelectva armády a jejich aplikací na konkrétní podmínky dělostřelectva ČSLA. Uvedl jsem jen některé vybrané poznatky a zkušenosti jako podnět pro orientaci. Pravděpodobný nepřítel nezůstane na dosažené úrovni, a proto je nezbytné zvyšovat připravenost rozhodujícího lidského a s ním materiálně technického činitele v zájmu dalšího zvyšování úrovně bojeschopnosti RVD, jako konkrétního plnění závěrů vojenské politiky strany v oblasti naší působnosti.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ RYCHLÉHO TEMP V ÚTOČNÉ OPERACI

V článku chci v potřebném rozsahu vysvětlit a na konkrétních podmínkách středoevropského válčiště zdůraznit složitost překonávání vodních toků. Půjde o překonávání několika vodních toků za sebou nebo i současně při různých vzdálenostech mezi nimi a tím i usnadnění, či vyloučení možností manévrování stejnými přepravními prostředky na více vodních tocích.

Útočné operace pozemního vojska jsou charakterizovány hromadným používáním jaderných zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení. I když připustíme, že zpočátku půjde o omezené války konvenčními prostředky, musíme počítat s tím, že v dalším přejdou eskalací v omezenou jadernou válku a v konečné fázi evropského válečného konfliktu mezi dvěma koalicemi dojde ke všeobecné jaderné válce. Operace se za těchto podmínek budou vyznačovat vysokými tempy a rychlou manévrovou činností vojsk ve složitých podmínkách pozemní, vzdušné a radiální situace.

Tempo v útoku vojsk v průběhu operace nebude stejnoměrné, bude záviset především na vzájemném poměru sil, možnostech ničení nepřítele jadernými zbraněmi a na podmínkách pro manévr. V průměru bude dosahovat 40–60 km za den.

V útočné operaci budou vojska překonávat značné množství vodních překážek, na kterých může nepřítel budovat obranu. Zpravidla ji buduje na přístupech nebo přímo na jejich březích, kde vytváří rozbořená pásma a prostory ženijních záta-

rasů, radiálně a chemicky zamořené. Přesto však překonávání vodních překážek vojsky nesmí snižovat tempo postupu. Aby tento požadavek byl dodržen, musí vojska překonávat vodní překážky z chodu a na široké frontě, bez ohledu na šířku vodních překážek a na síle a způsobu bránění nepřítelem.

Základními podmínkami, které zabezpečují úspěch násilného přechodu vodní překážky z chodu, je důsledné zplánování a organizace násilného přechodu již za postupu k překážce. Rozhodnutí pro násilný přechod vodní překážky vydává velitel již při přípravě operace, nebo je-li překážka v operační hloubce, v jejím průběhu. Za přibližování k vodní překážce si na základě včasného a všestranného průzkumu upřesňuje charakter překážky a úseky nejvýhodnější pro její překonání. Násilný přechod z chodu, na široké frontě a ve vysokém tempu, zůstává i přes současnou vysokou nasycenost obojživelnými bojovými prostředky aktuálním požadavkem a jedním z nejdůležitějších úkolů jak vševojskových svazků a útvarů, tak i ženijního vojska. Přes vysokou nasycenost obojživelní bojovou technikou motostřeleckých jednotek a zvýšenou schopností brodění tanků i další techniky, musí ženijní náčelníci divize i náčelníci ženijního vojska armády počítat s nutností přepravit přes nebrodné vodní překážky po mostových přepravištích na stupni svazek 50 až 60 % dopravní a bojové techniky a na stupni svaz 70–80 % dopravní a bojové techniky záloh a 2. sledu.

Stručný geografický popis a charakteristika vodních překážek ve střední Evropě

Značná hustota vodních překážek ve středoevropském prostoru, zvláště pak převážně nepříznivý směr jejich toku (sever — jih), je vážnou překážkou rychlému rozvíjení útočných operací. Vodní překážky se vyznačují různou hloubkou, šířkou a rychlostí proudu, odlišným rozsahem inundačního území a specifikou břehů, dna i údolí.

Podle šířky je můžeme rozdělit na úzké (do 50 m), které tvoří 65—70 %, střední (do 200 m) 20—25 % a široké (nad 200 m) 5—10 % všech vodních překážek. Při dodržení plánované rychlosti pohybu vojsk můžeme odvodit, že v průměru budou vojska překonávat jednu úzkou řeku denně, střední jednou za 2—3 dny a širokou jednou za 7—10 dní.

Podél některých vodních toků vedou paralelně splavné kanály s množstvím zdymadel, jejichž břehy jsou často zpevněny kameny nebo železobetonem. V některých případech jsou stěny kanálů svis-

lé a břehy středních a širokých vodních toků zajištěny hrázemi. Kanály jsou budovány různé podle místních terénních podmínek a to pod úrovní, v úrovni i nad úrovní terénu.

Na většině toků jsou vodní nádrže a přehrady, které svým případným zničením mohou způsobit stržení mostů a rozsáhlé záplavy spojené s devastací terénu. Význam vodních přehrad jako vodních překážek může dále zvýšit použití jaderných výbuchů pod vodou, čímž dojde nejen k prudké změně režimu vodní překážky, ale i k silnému radioaktivnímu zamoření jak vody, tak i pobřežního pásma terénu.

Z vodních toků představují překážku manévru zvláště řeky: DONAU, RHEIN, MAIN a NECKAR. Další, střední a úzké vodní toky mohou být překážkami pohybu vojsk svými hluboce členěnými a zarýznutými údolními a místy i bažinami, zejména v povodí jižních přítoků řeky DONAU, při zvýšených vodních stavech nebo větších deštích.

Zabezpečení násilných přechodů vodních překážek

Zvýšení nasycenosti obojživelnými bojovými a dopravními prostředky utváří a svazků, zvláště pak začlenění doprovodných mostů (AM-50, MT-55) již od stupně motostřeleckého (tankového) praporu, kladně ovlivnilo možnosti zřizování mostových přepravišť ze ženijních normovaných prostředků. Značně se tím snížila zatíženost těchto prostředků, zvláště z hlediska potřeby času ponechání na překážkách pro přesuny vojsk a zrychlil a usnadnil se jejich manévry. Toto umožňuje zasazování přepravních prostředků v kratší době a na výhodných směrech. Mnohdy můžeme současně se zahájením násilného přechodu zasazovat i prostředky ke zřizování přívozových přepravišť (GSP) a po

obsazení nepřátelského břehu zahajovat okamžitě stavbu mostových přepravišť z normovaného materiálu:

- na stupni svazek můžeme zříditi z 1/2 PMS 119 m 60tunového plovacího mostu a přívozové přepraviště o celkové kapacitě 6 PTS-10;

- na stupni vševojsková armáda máme 3 soupravy PMS (3X 227 m);

- na stupni front mohou se počty přepravních prostředků i jejich organizační začlenění značně lišit, což je dáno samotným složením frontu, zvláště pak počtem armád. Tento stupeň zpravidla posiluje přepravními prostředky vševojskové armády prvního sledu a druhosledovou armádou před zasazením.

Hlavní zásady plánování a přípravy násilných přechodů vodních překážek, použití ženijních sil a přepravních prostředků

K násilnému přechodu vodní překážky využíváme především úseky, kde je obrana nepříteli slabší a kde jsou příznivé podmínky pro přepravu vojsk. Rozhodnutí pro násilný přechod plánují velitelé s potřebným předstihem již při přípravě operace a upřesňují je v jejím průběhu. Vojska přecházejí k násilnému přechodu obvykle v sestavě, ve které útočila.

Přepravní prostředky určené pro vojska vysunujeme do sestavy prvního sledu.

Ženijní útvary a přepravní prostředky vyčleněné do zálohy přesunujeme za prvními sledy na hlavním směru, v pohotovosti k zesílení přepravy na plánovaných úsecích násilného přechodu. Nepodařil-li se přechod vodní překážky z chodu, organizujeme násilný přechod s plánovitou přípravou v nejkratší době.

Velitel armády předvídá a organizuje násilný přechod z chodu na celou hloubku operace.

Úkoly svazkům k násilnému přechodu z chodu a potřebné přepravní prostředky přidělujeme včas, minimálně jeden den před příchodem k vodní překážce.

Velitel divize v souladu s bojovým úkolem divize na podkladě zpráv o nepříteli, vodní překážce a okolním terénu organizuje násilný přechod z chodu ihned po přijetí úkolu. Ve svém rozhodnutí stanoví:

- složení a úkoly představenému odřadu s důrazem na rychlé pronikání k vodní překážce a obsazení přepravišť,
- bojovou sestavu vojsk, způsob a pořadí násilného přechodu, jakož i přidělení a začlenění přepravních prostředků,
- úseky násilného přechodu vodní překážky plukům 1. sledu,
- počet a druh přepravišť,
- směr činnosti a úkoly na protilehlém břehu.

Úkoly stanoví postupně za přibližování k řece, na základě získaných podkladů a zpráv průzkumu.

Jedním ze základních dokumentů štábů všech stupňů, které plánují násilný přechod vodní překážky, je grafikon přepravy. Zpracovává jej operační oddělení v součinnosti s ženijním náčelníkem (který dává potřebné odborné podklady), velitel a náčelníky druhů vojsk a služeb. Podřízeným zasíláme výpisy.

Pontonové jednotky a útvary s přepravními prostředky přidělujeme tak, aby mohly být začleněny do bojové sestavy ještě před dosažením výchozí čáry. Po přesunu vojsk k překážce zaujímají úseky pro násilný přechod a zabezpečují přepravu hlavních sil divize prvního sledu armády.

Záložní přepravní prostředky se připravují za svazky 1. sledu a jsou připraveny k manévru do úseků násilného přechodu některého z přepravovaných svazků. Zálohy vytváříme na všech stupních velení až do hodnoty 30 % všech použitých přepravních prostředků.

Pro zabezpečení včasného příjezdu k vodní překážce vyčleňujeme pro útvary s přepravními prostředky zvláštní osy nebo jen uvolníme osy na určitý čas. Pro přesun těchto prostředků za složitých komunikačních podmínek můžeme využít vrtulníků.

V důsledku hlubokého členění sil a prostředků operačních a bojových sestav, rychlého tempa útoku a nerovnoměrného postupu vojsk na jednotlivých směrech, jakož i vysoce manévrové činnosti, budou vojska nucena organizovat násilný přechod několika vodních překážek součas-

ně. Kombinace násilných přechodů postupných i souasných na několika vodních překážkách denně, je jedním z charakteristických rysů překonávání vodních překážek v soudobé útočné operaci.

Průměrné normy ztrát na přepravních prostředcích dosahují denně 8–10 % a za armádní operaci v průměru až 45 % (Žen-1-6, tabulka 3). Proto zesiluje prvosledové armády a nahrazuje ztráty jejich přepravních prostředků vyšší stupeň, který má však rovněž omezené možnosti. V důsledku snížené kapacity mostových souprav budeme přecházet v některých případech i ke zřizování mostových přepravišť únosnosti pouze 20 tun (1 PMS = 387 m) a přívozové přepravy (1 PMS = 16 přívozů à 40 tun). Tento způsob přepravy bude vhodný především na středně širokých překážkách, kdy kolová technika by se připravovala po mostech, tanky broděním pod vodou a ostatní těžká technika po přívozech nebo pásových samohybných souladách. Ve zvýšené míře budeme využívat nízkovodní dřevěné mosty pro urychlení manévru mostových souprav všude tam, kde to místní možnosti materiálových zdrojů a kapacita dřevařských závodů dovolí.

Rozmach útočné operace vyžaduje i časté nasazování přepravních prostředků pro udržení vysokého tempa postupu. Tento požadavek zabezpečí jen rychlý a promyšlený manévru mostovými soupravami v celém pásmu násilného přechodu, nebo na další vodní překážky i při požadavku překonávání několika překážek za sebou. Tím můžeme rovněž snížit nebezpečí zničení přepravních prostředků nepřítelem a udržet jejich vysokou bojeschopnost.

Počet přepravišť na divizi prvního sledu stanovíme podle bojové sestavy, možností přepravních prostředků a výhodných úseků pro násilný přechod. Zpravidla v úseku přepravy divize zřizujeme plavidlová přepraviště, přívozová přepraviště a mostová přepraviště. Kromě toho za zvlášť vhodných podmínek zřizujeme brodová přepraviště a přepravu tanků pod vodou.

V úseku násilného přechodu divize z přepravních prostředků zřizujeme:

— při přechodu středně široké vodní překážky (50–120 m) 1–2 mosty z organických prostředků ženijního praporu divize ($\frac{1}{2}$ PMS);

— při násilném přechodu vodních překážek širokých nad 120 m budou první sledy (nebude-li divize posílena přepravními prostředky) přecházet po přívozových přepravištích, a to i za situace silné

letecké aktivity nepříteli, při dostatku přepravních prostředků. Z přívozových přepravišť na mostová budeme zpravidla přecházet v noci.

Divize na hlavním směru bude zpravidla zesilována přepravními prostředky od armády tak, aby byla schopna po přechodu prvních sledů (v některých zvláště výhodných případech již i pro ně) zřizovat minimálně jedno mostové přepraviště. Pro pluky prvního sledu bude účelné, zvláště na hlavním směru divize, organizovat přívozovou přepravu z PMS, nebo pásové samohybných soulodí. Pluku vyslanému jako předsunutý odřad divize přidělujeme pásová samohybná soulodí nebo 1/4 PMS pro zřízení přívozového, nebo mostového přepraviště.

Na divizním mostovém přepravišti počítáme i s vyčleněním času pro přepravu druhých sledů, záloh a týlů pluků prvního sledu. Plánovaný čas uvádíme i v grafikonu násilného přechodu divize a ve výpisech z grafikonu přepravy pro útvary prvního sledu.

Hlavní síly divizí prvního sledu operační sestavy armády musí být schopny překonat vodní překážku při zřízení dvou mostových přepravišť za 3–4 hodiny, při jednom mostovém přepravišti za 5–6 hodin. Přepravními prostředky můžeme reálně manévrovat na další vodní překážku vzdálenou minimálně 60–70 km, což při tempu postupu 40–60 km za den znamená možnost zřizování mostů z téže soupravy každý druhý den. Po skončení přepravy hlavních sil divizí prvního sledu, řízení přeprav, zvláště po mostových přepravištích, organizujeme centrálně v rámci armády.

Na stupni svazek nemůžeme pro nízkou kapacitu a technické parametry strojních prostředků ženijního praporu nahrazovat normované mosty nízkovodními. Pro jejich značnou pracnost nemůžeme též vyčlenit další jednotky pro tento úkol a zabezpečit úkol v požadovaném tempu.

Armádní organické přepravní prostředky můžeme použít k

- zesílení boje divizí prvního sledu,
- zabezpečení přesunů druhých sledů a záloh armády,
- nahrazení ztrát přepravních prostředků u divizí.

Počty mostových přepravních prostředků ženijního vojska armády dovolují dočasné zesílení násilných přechodů vodních překážek svazky prvního sledu na středně širokých tocích (do 200 m) hodnotou asi 1/2–3/4 PMS. Nebo můžeme zabezpečit těmito prostředky přesuny druhého sledu a záloh armády, stavbou normo-

vaných mostů o celkové délce 681 bm šedesátitunového mostu.

Druhé sledy a zálohy armády musí přejít přes středně širokou vodní překážku do 12–15 hodin. V případě větší hustoty vodních překážek, nebo obtížnosti manévru přepravními prostředky a z toho vyplývající nedostatečné kapacity organických přepravních prostředků na stupni divize — armáda, tyto stupně dočasně posilujeme přepravními prostředky frontu.

Pro zkrácení doby přepravy v zájmu rozptýlení vojsk při přepravování druhého sledu a záloh armády využíváme též přívozových a plavidlových přepravišť a přepravování části tanků pod vodou.

Omezené počty normovaných mostových souprav, potřeba jejich 2–3 násobného vestavění a rozebrání v průběhu armádní útočné operace, při současném ponechání mostových přepravišť pro potřeby přísunů a přesunů vyššího stupně velení, vyžadují nahrazování plovoucích mostů mosty nízkovodními, dřevěnými z místních zdrojů. Cílem nahrazování je uvolnit co nejdříve normované soupravy z provozu (opotřebení) a převést přepravu na mosty nízkovodní, uvolněné mostové soupravy ošetřit a mít připraveny k dalšímu použití. Nahrazování těchto mostů můžeme však plánovat až od stupně armády výše.

Výrobní kapacita strojního parku pontonového pluku a ženijního opevňovacího praporu ženijní brigády se novou organizační strukturou zvýšila trojnásobně a zabezpečuje výrobu prvků pro zřízení čtyř nízkovodních mostů za armádou prvního sledu, každého o délce 90 m v průběhu jednoho dne.

Zesílení armád dalšími přepravními prostředky předpokládáme jen při překonávání několika za sebou jdoucích středních a širokých vodních překážek (nad 200 m), nebo při větších ztrátách armádních mostových souprav, které mohou mít vliv na splnění úkolu.

Naproti tomu téměř vždy uvažujeme s posílením armády samohybnými pásovémi soulodími, které přidělujeme po rotách divizím na směru hlavního úderu armády při překonávání středních a širokých vodních překážek, pro urychlení přepravy především tanků a raketových prostředků.

Nadřazený stupeň velení může přepravními prostředky dále:

- zřít za každou armádou prvního sledu, nebo v její prospěch na středně širokých vodních překážkách tři mosty;
- nebo zřít a udržovat současně 6 mostů na vodních překážkách šířky do 227 m;

— mít pro ovlivňování tempa operace silnou ženijní zálohu přepravních prostředků (1 PMS v záloze i při použití jedné z předchozích variant), pro nahrazení ztrát na soupravách u armád;

— směřit pontonové soupravy stavbou nízkovodních mostů a tak umožnit manévry soupravami na další širokou vodní překážku;

— zabezpečit rychlý a široký manévry zálohami pontonových souprav na téže vodní překážce, rozebráním mostů a jejich vestavením na jiném úseku.

Požadavky zabezpečení vysokého tempa útočné operace armády kladou zvýšené nároky jednak na možnost vševojskových jednotek zabezpečit násilné přechody vodních překážek vlastními obojživelnými bojovými prostředky, jednak na zřízení jednotlivých druhů přepravišť z normovaných přepravních prostředků. I přes vysokou nasycenost útvarů obojživelnou technikou zůstává v bojové a především operační sestavě dosti prostředků, které nejsou schopny překonávat samostatně vodní překážku.

Vzhledem k tomu, že i na stupni svazek většina jednotek a útvarů vyžaduje zabezpečení přepravy, zůstává i nadále hlavním druhem přepravy na tomto stupni mostové přepraviště. Vševojskový svazek je schopen svou polovinou PMS zabezpečit si přepravu přes vodní překážky v šířce do 60 m stavbou dvou mostů, nebo jedno-

ho mostu o délce 119 m, bez manévru či dalšího posilování z armádního stupně.

Současná struktura armádních pontonových prostředků zabezpečuje možnost zesílení boje divizí na hlavním směru a mít zálohu přepravních prostředků k plnění nepředvídaných úkolů a zabezpečení přepravy druhých sledů a záloh armády.

Struktura a kapacita pontonových útvarů vyššího stupně zabezpečuje narůstání tempa v operační hloubce a umožňuje za každou armádu vést silné zálohy přepravních prostředků s možností zříditi celkem v pásmu frontu šest mostů přes širokou vodní překážku a mít zálohu materiálu pro další most.

Prapor pásových samohybných soulodí umožňuje zesílení přepravy tankového svazku na směru hlavního úderu armády na střední a široké vodní překážce, či jeho decentralizované použití pro zesílení boje tankových útvarů divizí prvního sledu.

Dovedný manévry přepravními prostředky, či včasné zasazení nových, zvláště mostových souprav si ponechává i nadále svůj velký význam jako účinný prvek zabezpečující bojeschopnost a efektivní využití těchto prostředků, pro použití na delších vodních překážkách a nahrazení ztrát na tomto materiálu.

Plovoucí mosty můžeme nahrazovat nízkovodními jen v omezené míře a to od stupně vševojsková armáda výše.

K OBNOVENÍ BOJESCHOPNOSTI VOJSK PO NAPADENÍ ZBRANĚMI HROMADNÉHO NIČENÍ

V souvislosti s kvantitativním a kvalitativním rozvojem všech typů zbraní hromadného ničení u potenciálního protivníka vystupuje stále více do popředí problematika ochrany proti zbraním hromadného ničení. Proto je nanejvýš aktuální, abychom zvládli možnosti techniky i organizačních celků, které jsou k plnění úkolů v rámci OPZHN určeny. RMNO na výcvikový rok 1977/78 zdůrazňuje v oblasti přípravy generálů, důstojníků a štábů problematiku všestranného zabezpečení bojové činnosti s důrazem na ochranu proti zbraním hromadného ničení a obnovení bojeschopnosti vojsk po jaderném napadení. Otázkám obnovení bojeschopnosti vojsk a odstraňování následků jaderného napadení máme věnovat **prvořadou pozornost**.

Stanovené úkoly svou obsahovou podstatou vyjadřují komplexnost při řešení jednotlivých opatření problematiky OPZHN a spolu s ní orientují velitele a štáby k tomu, aby na základě trvalých znalostí technických principů ničivých účinků jednotlivých typů ZHN optimálně organizovali, zabezpečovali a vykonávali ta opatření, která zásadně podmiňují účinnost opatření při vedení bojové činnosti nebo při obnovování bojeschopnosti a odstraňování následků po napadení. Ve svém článku chci poukázat na kvalitativní i kvantitativní stav prostředků a techniky chemického vojska, které se mohou podílet na realizaci opatření OPZHN jako celku.

Speciální úkoly radiačního a chemického průzkumu plní jednotky radiačního a chemického průzkumu, které vcházejí do organizační struktury vševojskových a vojskových útvarů, svazků, svazů a vyšších svazů a svou početností zabezpečují plnění speciálních úkolů ve prospěch těch stupňů, kde jsou organizačně začleněny. Samotná technika (automobily, obrněné transportéry) vytváří podmínky k plnění úkolů na vyšším operačním i technickém stupni, než technika a prostředky průzkumu, které jsou organizačně začleněny v jednot-

kách vševojskového i vojskového charakteru. Schopnost pohybu na silnicích s rychlostí do 100 km, při plavání na vodních tocích do 10 km/h s akčním rádiusem do 750 km, stupeň opancéřování, hermetizace bojového prostoru, teronavigační zařízení pro stanovení přesné polohy, infra přístroje pro velitele i řidiče průzkumného transportéru, automatické a poloautomatické přístroje pro vedení radiačního a chemického průzkumu, přítomnost meteorologické soupravy a schopnost mechanizačního odběru zeminy, potravin a vody, přístroj pro protichemickou a protiatomovou ochranu posádky se schopností odmožovat vozidla pomocí výfukových plynů — to vše vytváří optimální podmínky pro plnění všech úkolů průzkumných chemických jednotek. Jejich počet v rámci vševojskových útvarů a svazků zabezpečuje trvalou znalost vzniklé situace po jaderném nebo chemickém napadení, protože může dosáhnout hustoty pokrytí bojové sestavy vševojskového svazku hodnotou 10–20 km² na jedno družstvo radiačního a chemického průzkumu a tím i včasnou znalost situace v rámci příslušného stupně velení. V podřízenosti vševojskového svazu a vyššího svazu tato hodnota co do plochy neklesá, právě naopak, pro vybrané objekty se ještě snižuje. Proto úkol zkracování doby shromažďování údajů o parametrech jaderných výbuchů, radiační a chemické situaci mohou optimálně zabezpečit technické prostředky. Ke kvalitnímu zabezpečení stanoveného úkolu organizujeme předávání zpráv k těm stupňům velení, které tyto jednotky úkolují, mimo pořadí, při použití velitelského spojení. Na straně druhé budeme zabezpečovat ve štábech útvarů, svazků a svazů potřebnou selekci údajů a předávat vyšším štábům údaje v takovém počtu, které by nezahltily celý spojovací systém a jsou pro tyto štáby vcelku nepotřebné. Zkušenosti ukazují, že optimální počet předávaných hlášení ze stupně prapor (oddíl) může být hlášení koordinát z 1–2 míst, ze stupně útvar 3–5 míst, ze stupně svazku 10–15 míst. Prudce se měnící situace musíme hlásit ze všech míst. Akční rádius, rychlost pohybu i automatické přístroje průzkumu dovolují v průběhu jednoho dne nejenom zajistit radiační a chemickou situaci v pásmech svazků a svazu, ale i jejich další kontrolu. Tím vytváříme podmínky pro přesnější rozhodování velitelů a zabezpečení organizované dozimetrické kontroly ozáření a zamoření a kontroly stupně zamoření chemickými zbraněmi, resp. samovolného odmoření prostoru nebo bojové techniky.

V závislosti s rozvojem jednotlivých typů ZHN se zákonitě rozvíjejí i prostředky, které plní funkci ochrany živé síly, resp. mají za úkol odstraňování následků ať již formou dezaktivace, odmoření nebo dezinfekce, resp. dezinfekce bojové, dopravní techniky, materiálu a terénu. Prostředky pro splnění úkolů speciální očisty (jak nazývají úkoly spojené s dezaktivací odmořením), které byly zavedeny do výzbroje v posledních letech, zkvalitnily co do technické úrovně, efektivnosti, rychlosti a autonomnosti řešení tohoto úkolu, především ve prospěch těch útvarů a svazků, které tvoří údernou sílu vojsk. Volbou optimálních organizačních struktur na stupni útvar, svazek, svaz a vyšší svaz došlo k prohloubení soběstačnosti příslušných stupňů velení. Zkvalitnila se opatření v rámci týlových zařízení svazů a vyšších svazů. Využitím nových technických principů (u TZ-74 využití reaktivních leteckých motorů) a konstrukcí nových typů automobilů chemických roztřikovacích se postupně zkracuje doba pro odstraňování následků po radioaktivním a chemickém zamoření. Některé typy techniky jsou schopny splnit i pomocné úkoly (zadýmování, ohřev vody a roztoků, ohřev vzduchu, hygienickou očistu osob apod.). Řešení světelné signalizace (která zabezpečuje přesun na místě pro speciální očistu) do mini-

ma snížilo doplňkové úkoly pro osádku techniky, která podléhá speciální očištění. Schopnost činnosti jednotlivých prostředků pracovat v teplotním rozmezí od -30°C a za všech klimatických podmínek, odstranila základní nedostatky starších typů techniky pro speciální očištění. Použití univerzálních odmořovacích roztoků, několikrát ekonomicky zefektivnilo speciální očištění, snížila původní pomocný autopark pro dopravu i potřebný počet obsluhy na obsluhu samotného agregátu. Vhodnou organizační strukturou, stanovenými vozenými náplněmi u útvarů a svazku chemické ochrany zabezpečujeme schopnost speciální očišťovací formou dezaktivace (po radioaktivním zamoření) během 16hodinové činnosti (tzn. cca v průběhu 2 dní bojové činnosti) u pojízdného zařízení TZ-74 do 720 ks bojové a dopravní techniky a speciální očišťovací formou odmoření (po chemickém zamoření) do 290 ks bojové a dopravní techniky. Během 2–3 dnů bojové činnosti můžeme vezenými zásobami:

	dezaktivovat	odmořit
u vševojskového svazku	cca 1400	580
u vševojskového svazu	cca 9000—10 000	4000—5000
u vyššího svazu	cca 41 000	cca 16 000
kusů bojové techniky.		

Vyčleněné zásoby pro celé období frontové útočné operace zabezpečují možnost dezaktivace do 100 000 kusů a odmoření do 40 000 kusů bojové a dopravní techniky bez využití jiných zařízení resp. vojskových odmořovacích souprav. Takto rozpracovaný způsob speciální očišťovací nevyžaduje soustřeďování techniky na úzkém místě nebo rozvinovaném pracovišti a vytváří optimální podmínky pro návrat zamořených jednotek do bojových sestav k plnění stanovených úkolů. Je plně využitelný v libovolných ročních obdobích a není závislý na dostatečných vodních zdrojích, které v mnoha směrech omezovaly časový návrat jednotek do bojových sestav. Kromě toho, v podmínkách našeho válčiště, umožňuje dočasně soustřeďovat síly a prostředky do prostorů, kde objem likvidačních opatření přesahuje organické možnosti.

Kromě uvedeného typu techniky ve vojskových podmínkách využíváme různé typy chemických rozstřikovacích automobilů, jako např. ACHR (5 pracovišť bez ohřevu), ARS-12 DC (8 pracovišť bez ohřevu), ARS-12 M (8 pracovišť s ohřevem). Jejich obecné taktické nedostatky, velká závislost na klimatických podmínkách, nízká ochrana proti korozi, potřeba dalších týlových dopravních prostředků pro dlouhodobou činnost, nemožnost hygienické očišťovací osob, by měl vyřešit nový požadovaný prostředek, který by splňoval požadavky na:

- speciální očištění všemi dosavadními i perspektivními odmořovacími roztoky;
- odmořování a dezinfekci terénu;
- hygienickou očištění osob teplou vodou;
- přípravu receptur odmořovacích roztoků;
- ohřev vody;
- ohřev vzduchu;
- dopravu, dočasné skladování a přečerpávání různých roztoků;
- plnění vojskových odmořovacích souprav různými odmořovacími roztoky;
- odpovídající rychlost pohybu na silnicích a v terénu;
- dostatečný akční rádius.

Perspektiva takového prostředku je reálná a podstatně ovlivní samostatnost a akceschopnost při plnění speciálních úkolů chemických jednotek a útvarů. Očekáváme, že náklady na plnění úkolů mohou být až 10krát nižší než u starších prostředků. Vyšší počet najednou rozvinovaných pracovišť, zkrácení doby naplňování a přípravy roztoků, zvýšený počet vezených náplní, zkrácení doby rozvinování a svinování soupravy zvýší akceschopnost a efektivnost při odstraňování následků. Za předpokladu, že by tato technika pouze nahradila dosavadní techniku v rámci vševojskových útvarů, svazů a útvarů chemického vojska, by celkové možnosti ve speciální očištění bojové a dopravní techniky mohly dosáhnout za 1 hodinu činnosti 4800—6000 ks, 5 m X 160 000 m odmořeného terénu nebo komunikací a 20 000—24 000 osob v rámci hygienické očisty osob. V závislosti na počtu vezených zásob se možnosti zvyšují a mohou dosáhnout 10—15 násobku uvedených čísel.

Z těchto údajů vyplývá, že útvary a svazky mají dostatečné možnosti k odstranění následků po radioaktivním a chemickém zamoření po použití různých typů ZHN, resp. po nuceném pobytu nebo vedení bojové činnosti na zamořeném terénu. Je třeba, abychom v denní praxi konfrontovali možnosti potenciálního protivníka s možností realizovat naše opatření OPZHN a brali v úvahu i čas potřebný k jejich správné realizaci. V tom spočívá i podstata úkolů — komplexněji řešit odstraňování následků po použití chemických zbraní nepřitelem (RMNO).

Ve svém příspěvku jsem se pokusil v obecné rovině, bez rozpracování na jednotlivé stupně velení, dát odpověď na otázku, jaké jsou reálné možnosti řešit radiační a chemický průzkum, speciální očištění bojové a dopravní techniky, materiálu, odmořování terénu a hygienickou očištění v podmínkách chemického vojska. Vzhledem k tomu, že na OPZHN, obnovení bojeschopnosti a odstraňování následků se podílejí další druhy vojsk a služeb, jsem přesvědčen, že máme vytvořeny optimální podmínky pro řešení OPZHN jako jednoho z rozhodujících opatření operačního a bojového zabezpečení.

OBNOVA ŽELEZNIC V TÝLOVÉM PROSTORU FRONTU

Úkoly železniční dopravy při týlovém zabezpečení frontové operace

V soudobé válce budeme pro převozy vojsk a pro přepravu materiálu ve značné míře používat železnice. Železniční doprava zůstává rozhodujícím přepravním prostředkem především k zabezpečení přísunu materiálu a zásob z hlubokého týlu do frontových základů. Bez obnovy železnic v hlubokém týlu a v týlovém prostoru frontu a bez přibližování frontových základů k bojujícím vojskům nemůžeme frontovou útočnou operaci spolehlivě zabezpečit, aniž bychom nasazovali vysoké počty automobilních jednotek a útvarů. Železniční doprava hraje důležitou roli při zabezpečování operačních přeprav spojeneckých svazků a svazů do operační sestavy frontu před jejich nasazením do bojové činnosti. Převozy vojsk po železnici umožňují překonat velké vzdálenosti v kratším čase, než po silnicích, při menší únavě lidí, bez opotřebování techniky a při podstatně nižší spotřebě pohonných hmot. Nevýhodou přepravy vojsk po železnici je jejich větší zranitelnost, způsobená vyšší koncentrací vojsk a menší možností jejich manévru, zejména při použití zbraní hromadného ničení.

Železniční doprava bude zabezpečovat:

- přísun materiálu do představených frontových základů, popř. do samostatných vykládacích stanic a míst na železnici,
- operační přepravy a soustředování druhých sledů frontu,

- odsuny raněných a nepotřebného materiálu od fronty do týlu,
- dopravní spojení se sousedy.

Provoz na železniční síti frontu nemůžeme úspěšně organizovat pokud je železniční síť na státním území nesjízdná. Při kalkulaci obnovy frontových železnic musíme plně respektovat prioritu železniční dopravy na státním území již proto, že převážná část automobilních dopravních prostředků bude uvolněna pro zásobování bojujících vojsk a tíha dopravy a přepravy vojenských doplňků osob a materiálu na státním území bude ležet převážně na železniční dopravě.

Zdroje automobilních dopravních prostředků nejsou neomezené a nemůžeme je uvolnit pro zásobování bojujících vojsk v takovém počtu, který by trvale zabezpečoval přísun potřebných zásob na stále větší vzdálenosti. Proto má svoji úlohu v týlovém prostoru i železniční doprava a s ní spojená obnova frontových železnic.

K úspěšnému materiálnímu zabezpečení frontové operace musíme vyčlenit zejména takové množství materiálu, který vojska v průběhu operace spotřebují. Z celkového objemu zásob vyčleněných pro útočnou operaci musíme nejméně 80 % vyvézt do prostoru soustředování zásob, které budou zpravidla 60 až 100 km za plánovanými prostory rozvinutí představených frontových základů (PFZ) a převážně západně limitujících terénních překážek, zejména velkých vodních toků smě-

řujících napříč plánovanému směru hlavnímu úderu frontu.

Po rozvinutí frontových základen (předsunutých frontových základen — PFZ, armádních leteckých základen — ALZ a železničních směrůvých materiálně technických základen — SMTZ) převládáme tyto zásoby po železnici do vykládacích stanic a míst těchto základen a potom překládáme na automobilní dopravní prostředky, které zabezpečují další přísun bojujícím vojskům.

V dalším průběhu frontové operace v závislosti na době jejího trvání a na druhu bojové činnosti musíme příslušný (denní díl zásob pravidelně přisunovat po železnici do frontových základen nebo do vykládacích stanic a míst.

Možné schéma železniční sítě v týlovém prostoru frontu viz **obr. 1**.

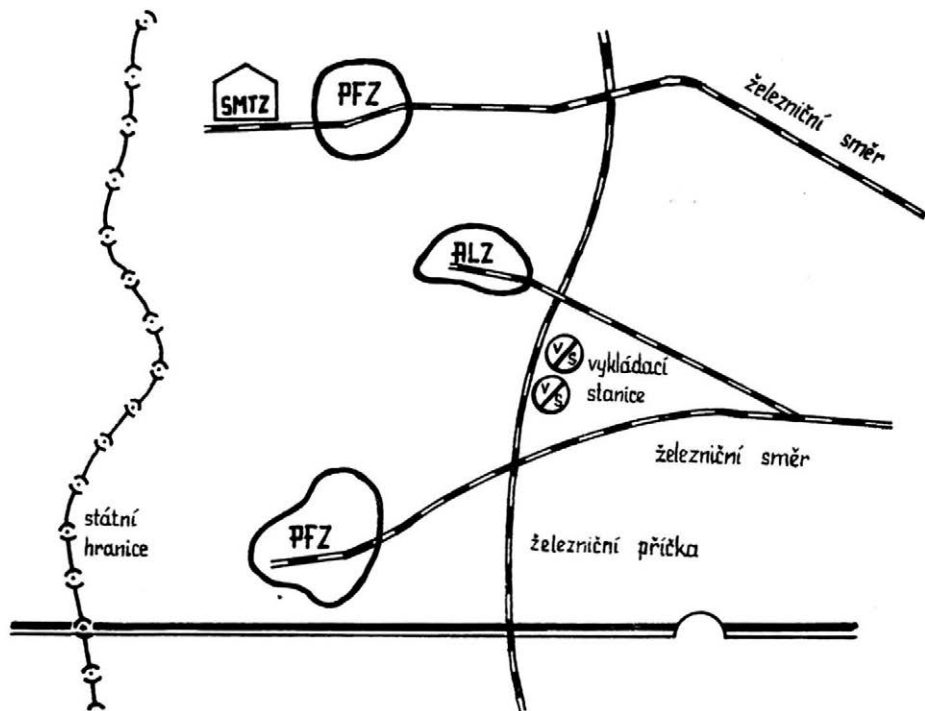
Organizace týlu frontu vyžaduje, abychom frontové základny (PFZ, ALZ, SMTZ) přemísťovali a přibližovali k vojskům. Frontové základny jsou závislé na přísunu po železnici a proto je umísťujeme v prostorech, které jsou komunikačně výhodné a přimykají se k obnovovanému železničnímu směru.

V pásmu frontu obnovujeme zpravidla jeden až dva železniční směry, které napojujeme na přífrontovou železniční síť a pokračujeme ve směru předpokládané činnosti vojsk frontu. Počítáme s jedním železničním směrem na dvě prvosledové armády. Obecně bychom měli přijat zásadu, že v týlovém prostoru frontu budeme obnovovat nejméně dva železniční směry. Jeden z těchto směrů (zpravidla na směru hlavního úderu frontu) je hlavní. Dále obnovujeme železniční příčky, které umožňují manévry železničními transporty na železniční síti frontu a navazují na železniční síť sousedů. Železniční příčky obnovujeme až v druhém pořadí a na úrovni předsunutých frontových základen.

Pouze při vysokém stupni zničení železnic a omezení sil a prostředků železničního vojska obnovujeme pouze jeden železniční směr.

Při plánování obnovy frontových železnic bereme v úvahu, aby obnovená železniční síť byla schopna:

— zabezpečit pravidelný denní přísun 8—12 tisíc tun zásob (včetně železničního obnovovacího materiálu) na jednom železničním směru;

Obr. 1

— zabezpečit přemístění předsunutých frontových základů a armádních leteckých základů nejméně jednou za frontovou útočnou operaci (zpravidla ke konci operace) do prostorů vzdálených 250 až 350 km od prvosledových vojsk a v těchto prostorech obnovit 6–10 železničních vykládacích stanic pro každou předsunutou frontovou základnu a 3–4 stanice pro každou armádní leteckou základnu;

— zabezpečit nejméně jednou za operaci přemístění směrůvých materiálně technických základů a umožnit jejich rozmístění na dvou až třech menších železničních stanicích, které se přimykají k prostoru rozmístění PFZ;

— zabezpečit přemístění oddělení směrůvých materiálně technických základů (OSMTZ) dvakrát za operaci a umožnit jejich rozmístění na čelních železničních stanicích obnovovaných železničních směrů;

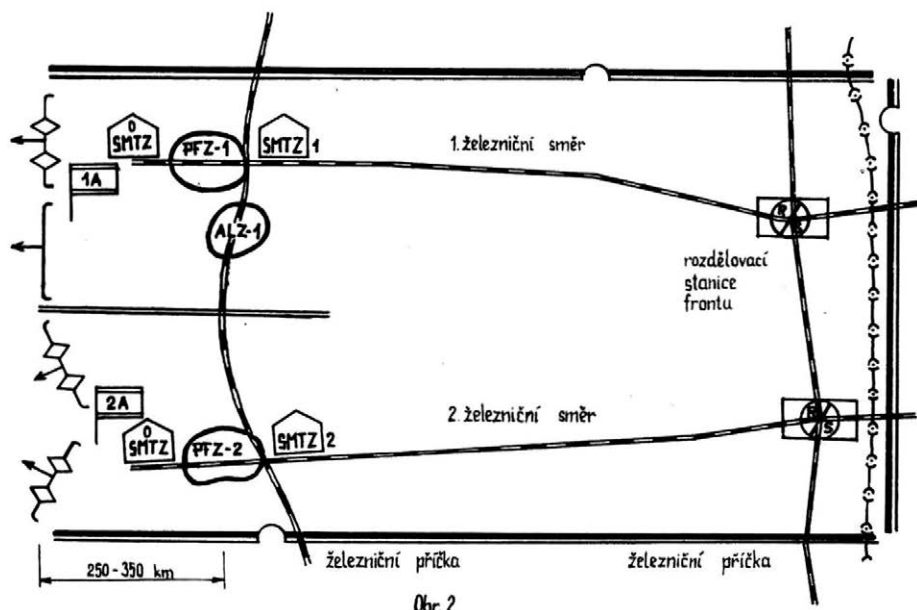
— vyčlenit na obnovovaných železničních hsměrech podle požadavků správy vojenské dopravy frontu dvě až tři železniční stanice zvláštního určení (stanice na styku vodní a železniční dopravy, stanice pro zásobování speciálními druhy materiálu apod.);

— zabezpečit přepravu vojsk a doplňků podle plánu a požadavků operačních složek velení frontu.

Schéma možné frontové železniční sítě ke konci operace po přemístění frontových základů viz **obr. 2**.

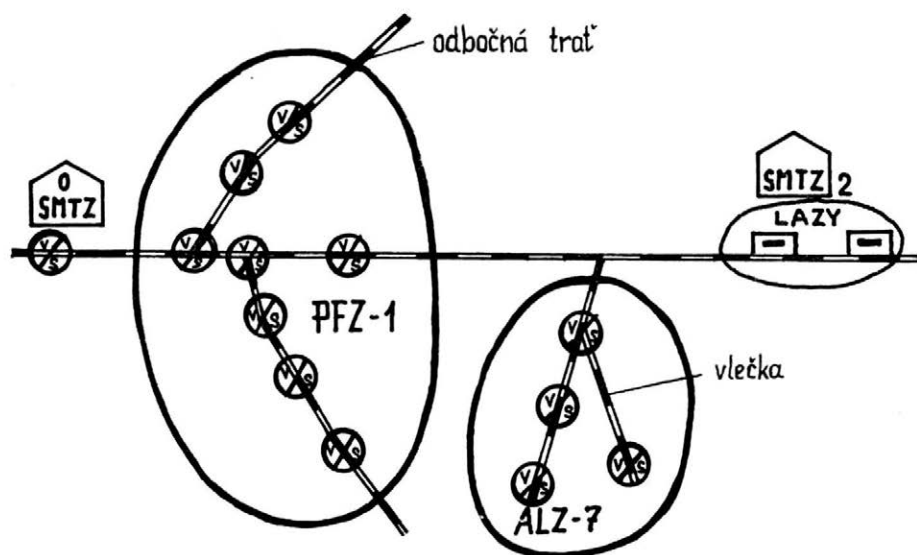
Máme-li na jednom železničním směru přepravit požadovaný objem zásob a splnit operační přepravy, musíme plánovat obnovu frontových železnic jako krátkodobou s maximálními technickými úlevami a současně se zahájením provozu zabezpečovat účinnou technickou ochranu provozovaných železnic. Železniční směr obnovujeme zpravidla jako jednokolejový s propustnou výkonností nejméně 12, zpravidla 18 párů vlaků za 24 hodin (tj. za 24 hodin projede 18 vlaků směrem k frontě a stejný počet zpět). Počítáme s vlaky o 110t nápravách (tj. o délce 600 m), o váze 1 200 t (váha nákladu 600–800 t) s nápravovým tlakem 18 Mp a s minimální jízdní rychlostí v obnovovaných úsecích 30 km/h.

Jestliže v týlovém prostoru frontu obnovujeme jen jeden železniční směr, pak na konci operace přemísťujeme po železnici pouze jednu předsunutou frontovou základnu, jednu armádní leteckou základnu a jednu směrůvou materiálně technickou základnu se svým oddělením. Zpravidla obnovujeme železnici ve směru hlavního úderu frontu do prostorů, kde předpokládáme maximální spotřebu zásob. Rozmístění frontových základů je obdobné

jako jsem uvedl v **obr. 2**. Abychom nemuseli rozmisťovat jednotlivé základny na obnoveném železničním směru za sebou (např. v pořadí OSMTZ, PFZ, ALZ a SMTZ), využíváme odbočujících tratí, popř. vleček.

Možné řešení v tomto případě viz **obr. 3**. Z hlediska požadovaných temp obnovy železnic a možností železničního vojska je obnova jednoho železničního směru v tylém prostoru fronty nejpravděpodobnější.

Obr. 3

Úkoly železničního vojska

Rychlá obnova frontových železnic za útočícími vojsky a jejich spolehlivá technická obrana je hlavním úkolem železničního vojska k zabezpečení bojové činnosti vojsk frontu.

Železniční vojsko plní tyto úkoly:

- obnovu frontových železnic,
- technickou ochranu nejdůležitějších objektů frontových železnic a určených železnic na území státu,
- zvyšování provozní výkonnosti frontových železničních směrů a rozšiřování železničních stanic, aby mohly sloužit jako třídící a vykládací stanice,
- budování nových železničních tratí, překládkových prostorů, objezdů železničních uzlů, mostů a tunelů, nájezdů k mostům, vleček, kolejíšť, spojovacích a kusých kolejí,
- odminování a zatarasování frontových železnic,

— zabezpečení provozu na obnovených úsecích frontových železnic do doby jejich předání zvláštním provozním organizacím ministerstva dopravy.

Základními součástmi železničního vojska frontu je správa železničního vojska frontu, železniční svazky a útvary.

Železničnímu vojsku frontu velí náčelník správy železničního vojska frontu, který je v operačním smyslu podřízen veliteli frontu prostřednictvím zástupce velitele frontu pro tyl a v odborných otázkách ministru dopravy ČSSR prostřednictvím velitele železničního vojska.

Při obnově a technické ochraně frontových železnic může být železniční vojsko frontu ve výjimečných případech posíleno zvláštními jednotkami resortu dopravy. Kromě toho může velitel frontu určit automobilní prostředky, letouny a vrtulníky, útvary (jednotky) jiných druhů vojsk a místní obyvatelstvo ke splnění neodklad-

ných úkolů obnovy a průzkumu železnic a dále i útvary k ochraně železničních součástí, které zatarasují železnice v bezprostřední blízkosti nepřitele.

K odstraňování následků nepřátelského napadení a k rychlému obnovení sjízdnosti železnic používáme jednotky a útvary, které se přepravují po železnici. Souhlas k použití těchto útvarů a jednotek vydává velitel přepravujícího se svazku.

Použití železničního vojska závisí na charakteru bojové činnosti vojsk frontu.

Při přípravě útočné operace se železniční svazky a útvary přesunují do prostorů soustředění a zaujímají operační stavu frontu. Podle vývoje situace se přesunují do výchozích prostorů k obnově, připravují materiál a konstrukce a jsou v pohotovosti k rychlé obnově železnic v průběhu operace. Část sil a prostředků můžeme použít pro technickou ochranu nejdůležitějších a nejzranitelnějších objektů na železničních tratích v provozu (viz obr. 4).

V průběhu útočné operace síly a prostředky železničního vojska využíváme k obnově určených železničních směrů, především na směru hlavního úderu frontu.

Při přeskupení vojsk frontu, při zpomalení nebo zastavení postupu vlastních vojsk hlavní úsilí železničního vojska zaměřujeme na technickou ochranu nejdůležitějších železničních objektů na hlavních

směrech frontových železnic, po nichž se přesunují vojska a přepravuje materiál.

Na směrech, kde vedeme obranné boje, použijeme železniční vojsko k obnově a technické ochraně objektů a současně připravujeme železnice k zatarasení. Zátarasujeme až při odchodu vlastních vojsk. Úkoly obnovy, technické ochrany a zatarasování železnic stanoví železničnímu vojsku zástupce velitele frontu pro týl na základě rozhodnutí velitele frontu.

Obnova a technická ochrana železnic se budou uskutečňovat za neustálého nebezpečí jaderných úderů na obnovované nebo chráněné objekty, za velkého ničení těchto objektů, za radioaktivního, chemického a biologického zamoření terénu a za bojové činnosti vzdušných i pozemních sil nepřitele.

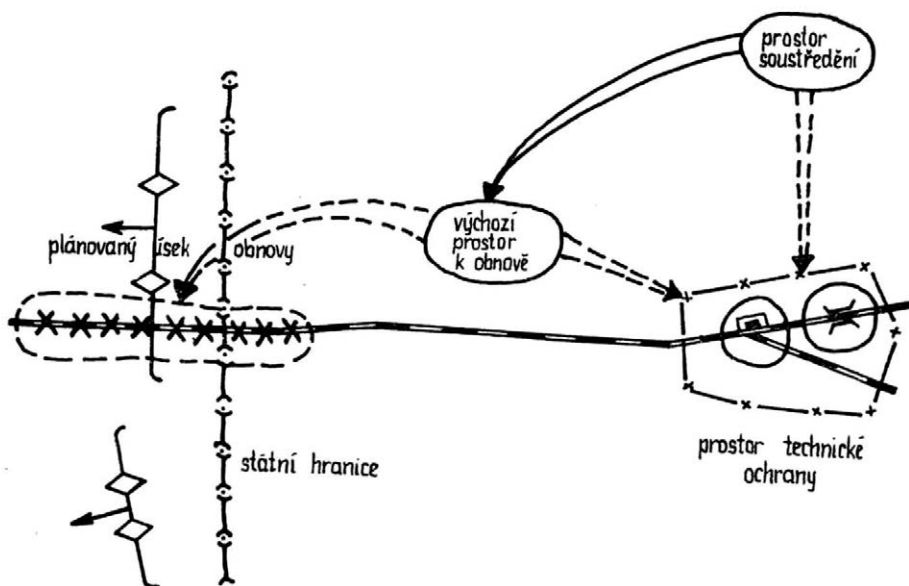
Úspěšného plnění úkolů železničního vojsko v těchto podmínkách dosahuje:

- plánovitým shromažďováním potřebných údajů o železnicích a neustálým průzkumem železnic,

- správným výběrem železničních směrů k obnově v souladu s operačními požadavky a s předpokladem nejmenšího rozsahu obnovovacích prací,

- včasným a kvalitním zvládnutím obnovovacích prací a zpracováváním projektové dokumentace pro obnovu nejdůležitějších objektů,

- organizovaným přesunem a včas-

Obr. 4

ným soustředěním železničního vojska a přidělených jednotek na obnovovaných směrech a objektech,

— rozvinutím prací na široké frontě, účelnou a přesnou organizací a uplatněním pokrokových metod, soustředěním hlavního úsilí na stavbu objezdů překážek (zničených mostů, tunelů a uzlů) a na obnovu limitujících objektů a úseků,

— včasnými opatřeními štábu fronty k zamezení zatarasování ustupujícím nepřítelem a uchránění limitujících objektů před zničením,

— všestrannou přípravou jednotek a techniky k plnění úkolu,

— organizací ochrany a obrany železničního vojska i obnovovaných (nebo chráněných) objektů, zejména proti zbraním hromadného ničení,

— cílevědomou politicko-výchovnou prací s vojáky,

— pevným a nepřetržitým velením železničnímu vojsku,

— všestranným a neselhávajícím týlovým zabezpečením činnosti železničního vojska, především včasnou přípravou a shromažďováním obnovovacího materiálu, konstrukcí a zařízení, využíváním místních zdrojů a včasným přísunem materiálních prostředků k obnovovaným objektům.

Předpokládané rozsahy zničení železnic na válčišti

Předpokládáme, že v soudobé válce budou železnice ničeny uzlovým způsobem. Tzn., že jednotlivá místa ničení budou soustředěna na malých prostorech a

na druhé straně se budou vyskytovat poměrně dlouhé nezníčené (nebo velmi málo zničené) úseky železnic. S ohledem na vysoká tempa útočných operací nepředpo-

Tabulka 1

Železniční zařízení	Rozsah ničení	Rozsah ničení v %
Těleso železničního spodku (včetně odstranění trosk)	800—1000 m ³ na 1 km trati	—
Železniční svršek (kolejnice, pražce, výhybky)	92 m koleje a 0,1 výhybky na 1 km trati	10 %
Objezdy zničených objektů (železničních uzlů, tunelů, mostů)	50—100 m na 1 km trati	5—10 %
Železniční mosty z toho	6 m mostu na 1 km trati	50 %
propusti	0,3 m na 1 km trati	2 %
malé a střední mosty	0,8 m na 1 km trati	10 %
velké mosty	4,9 m na 1 km trati	100 %
Tunely	Zpravidla každý tunel bude zničen nebo poškozen (rozsah zničení nelze určit)	až 100 %
Sdělovací a zabezpečovací zařízení — sdělovací tratě	750 m na 1 km trati	75 %
— staniční sdělovací zařízení	ve všech obnovovaných stanicích (100 stanic na 1000 km trati)	100 %
— staniční zabezpečovací zařízení	v 85 obnovovaných stanicích na 1000 km trati	85 %

kládáme souvislé ničení železnic nebo evakuaci železničního svršku mostních konstrukcí a železničních zařízení, které je pracné a časově značně náročné.

Předpokládáme ale, že budou ničeny všechny limitující a obtížně obnovitelné objekty, tj. velké železniční mosty a železniční tunely.

Železnice na válčišti budou ničeny:

— **jadernými údery** a to buď přímo, byl-li úder veden na hospodářské centrum nebo na železnici, nebo nepřímo, byl-li úder veden na jiný cíl v blízkosti železnice,

— **bojovou činností vojsk** obou bojujících stran v blízkosti železnice, včetně bombardování železničních stanic a transportů, přejezdy tankových útvarů přes širokou trať, železniční přejezdy apod.,

— **účinkem zátarasů v taktické hloubce**, které připravují bojující vojska v přímé závislosti na vývoji bojové činnosti,

— **účinkem zátarasů v operační hloubce** vytvářených v souladu s operačními zámysly válčících stran, např. při ztrátě iniciativy, k vytvoření předpokladů pro soustředění nových sil, prostředků a zásob k pozdějšímu zahájení boje o iniciativu. Do těchto zátarasů počítáme jaderné miny;

— **účinky zaminovaných železnic**, které uvažujeme výhradně v rámci operačních zátarasů.

Předpokládaný rozsah zničení jednotlivých železničních zařízení na válčišti uvádím v **tabulce 1.**

(Pokračování v příštím čísle)

Úkoly a možnosti vojenského spojení

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora V. M. Stiškovského, kandidáta vojenských věd, uveřejněný v sovětském časopise „VOJENNAJA MYSL“, čís. 3/1977.

Vojenské spojení je určeno k předáváním a přijímáním informací (signálů) v systémech velení vojskům a ve zbraňových systémech. Je hlavním prostředkem velení v ozbrojených silách. Vznik raketových jaderných zbraní, nadzvukových letounů, ponorek s jaderným pohonem a soudobých prostředků ničení s dálkovým ovládáním si vyžádal zlepšení systémů velení a spojení. Vojenské spojení nabylo na významu velmi důležitého faktoru, který určuje bojovou pohotovost a bojeschopnost vojsk.

Při hodnocení budoucí operace a rozpracování operačních dokumentů k jejímu vedení hovoříme o převaze v palebných prostředcích a živé síle. K dosažení úspěchu v soudobých operacích je to však nedostatečné. Musíme mít také převahu v prostředcích velení a spojení.

Možnost použití jaderných zbraní oběma stranami, rozptýlení vojsk a bojových sil, vysoká manévrovost svazů a svazků, složitost úkolů spojená s výzbrojí, zásobováním a doplňováním ztrát osob v soudobých podmínkách — to vše vyžaduje hledání nových forem velení vojskům a zvýšení spolehlivosti systému spojení.

Zavedení prvků automatizovaného sběru, zpracování, předávání, uchování a zobrazení různých údajů do procesu velení vojskům urychluje přípravu plánů vedení operace, zpracování a rozeslání průzkumových údajů, zjednodušuje evidenci osob a stanovení pořadí doplnění, umožňuje zlepšit systém materiálně technického zabezpečení vojsk a napomáhá velitelům a štábu rychle reagovat na změnu v bojové situaci. Konečným výsledkem všeho je získání času, zvýšení manévrovosti a palebné síly vojsk na potřebných směrech a těsná součinnost druhů vojsk.

Organizace a zabezpečení spojení se uskutečňuje komplexním využitím různých technických prostředků. Při volbě těchto prostředků a způsobů organizace spojení, kromě operačních a taktických požadavků, bereme v úvahu konkrétní úkoly spojení v operaci (boji), potřebu sil, prostředků a času, charakter terénu, meteorologické podmínky a možné ztráty osob (spojářů) a techniky.

K zabezpečení nepřetržitosti spolehlivého spojení jak ve válce, tak i v míru je v armádách vyspělých států včas usku-

tečňována celá řada organizačních a technických opatření. Mezi hlavní patří:

- rozpracování plánů organizace spojení v ozbrojených silách a příprava dokumentů k uskutečnění spojení;
- výstavba (rozvinutí) spojovacích uzlů a spojovacích kanálů různého určení;
- konání služby na místech velení;
- využívání spojovacích kanálů jednotlivých rádiových stanic, retranslačních, zesilovacích a pomocných spojovacích uzlů;
- doručování operačních dokumentů a vojenské pošty kurýry;
- výzkum v oblasti perspektiv rozvoje spojení;
- objednávky techniky v průmyslu;
- příprava kádrů vojenských specialistů.

Dnešní technika a spojovací vojsko jsou s to zabezpečit spolehlivé a nepřetržité spojení v soudobé operaci (boji) jen tehdy, bude-li jejich bojové použití včas zplánováno a organizováno v souladu s podmínkami bojové situace a požadavky velení vojskům.

Úkoly vojenského spojení v soudobých podmínkách:

- předávání varovných signálů o nepříteli a signálů k uvádění vojsk do bojové pohotovosti;
- předávání signálů velení bojovým prostředkům (zbraním);
- zabezpečení včasného, přesného a utajeného doručení rozkazů, pokynů, nařízení velitelů podřízeným vojskům a přijetí hlášení o průběhu bojové činnosti;
- zabezpečení výměny informací mezi součinnostmi vojsky druhů ozbrojených sil a druhů vojsk;
- zabezpečení velení týlovým útvarům a zařazením.

Vzhledem k tomu, že v současné době nikdo nemůže být plně zabezpečen před nenadálým napadením nepřítele, prvořadý význam mají dva spojovací systémy, tj. systém varování a bojového velení. Čím lépe zorganizujeme tyto systémy, tím rychleji a více zbraní uvedeme do bojové činnosti.

Podle názoru zahraničních vojenských specialistů existují dva druhy varování: strategické a taktické. Strategické je založeno především na informacích průzkumu o činnosti nepřítele, které mohou svědčit o blízkosti napadení. Aby tyto informace byly účinné, musí být předávány včas a přesně. Systém taktického varování a spojení zabezpečuje včasné vyrozumění o bezprostředním letu pilotovaných letounů a odpálení raket. Přesná práce sítě včasné-

ho varování závisí na rychlosti a spolehlivosti spojení a hodnověrnosti předávané informace.

Ze zvláštností automatizovaných zbraní a způsobů jejich použití vyplývá nový problém. Štáby musí mít možnost přes jeden nebo několik stupňů velení na dálku zasadit do boje potřebnou zbraň z nejvyššího bojového postavení. Z toho vyplývá úkol — zabezpečit dálkové velení bojové technice na velké vzdálenosti, bez zasahování operátorů na mezilehlých místech velení.

K úspěšnému velení vojskům a k dálkovému velení bojovým prostředkům jsou nezbytné vysoce kvalitní spojovací kanály. K získání takových kanálů byly zapotřebí nové prostředky k vytvoření kanálů (linky) a přepojovací prostředky, koncové a speciální přístroje a automatizované rádiové stanice všeho určení. Všechny tyto prostředky, využívané v systému nebo samostatně, musí zabezpečit rychlé vytvoření kanálu mezi dvěma nebo několika účastníky na určitém válčišti a dokonce v systému velení ozbrojeným silám v celku.

Z toho vyplývá úkol vytvořit takové velení a takový spojovací systém, které umožní varování a předávání signálů velení vojskům o vysoké kvalitě spolehlivosti, hodnověrnosti, s automatizovaným vytvářením spojovacích kanálů mezi dvěma nebo několika místy velení a bojovými objekty.

K úplnému zabezpečení požadavků velení vojskům a zbraním v soudobých podmínkách vytváříme spojovací systém. **Spojovacím systémem** rozumíme organizačně a technicky sloučené spojovací uzly míst velení, spojovacích kanálů, pomocných spojovacích uzlů, retranslačních, zesilovacích stanic a kontrolního instalačního průchodu řízených z jednoho střediska. Takový systém je určený k výměně informací v procesu velení vojskům a bojovým prostředkům.

V moderních armádách se spojovací systém vytváří k velení vševojskovým svazům, svazkům, útvarům a vojskům druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, které se zúčastní operace. Toho dosahujeme výstavbou spojovacích uzlů a spojovacích kanálů, standardizací a unifikací spojovací techniky (k zabezpečení návaznosti spojovacího systému) a řízením spojovacího systému z jednoho místa.

Soudobý spojovací systém musí zabezpečit tyto požadavky:

- předání značného množství informací v nejkratší době;

- vysokou spolehlivost, životnost, pružnost a mobilnost;
- potřebnou hodnověrnost, utajení předávaných zpráv;
- vysokou pohotovost k bojovému použití.

Spojovací systém umožňuje předávat zprávy mezi štáby, uchovávat informace na spojovacích uzlech a v informačních střediscích, přetvářet různé formy informací ve spojovací signály, přepojovat kanály a předávat informace, kontrolovat kvalitu přicházejících informací a vybírat nejspolehlivější spojovací kanály. Důležitým ukazatelem spojovacího systému je jeho schopnost předávat určitý rozsah informací na jednotlivých směrech, tj. provozní kapacita systému.

Provozní kapacita spojovacího systému je schopnost předávat a přijímat určité množství informací za jednotku času, tj. maximální rychlost, kterou informace může procházet v daném systému od vysílače k přijímači. Ve vícekanálovém spojovacím systému hodnotíme celkovou provozní kapacitu podle všech kanálů daného spojovacího směru.

Spolehlivost spojovacího systému posuzujeme podle schopnosti předávat a přijímat informace v systému velení se stanovenou rychlostí, hodnověrností a utajením. V první řadě je závislá na životnosti a opravitelnosti spojovacích prostředků, používaných v systému, a také na celé řadě dalších technických i organizačních opatření (dálka spojení, ochrana kanálů proti rušení, odolnost regulace kanálů, odolnost linek a spojovacích uzlů atd.). Spolehlivost spojovacího systému je charakterizována koeficientem dobré činnosti spojení, který určuje pravděpodobnost zabezpečení spojení daného systému na určitém směru a v kterékoliv době. Koeficient spolehlivosti spojovacího systému je vysoký a dosahuje čísla 99,5—99,9 (spojovací systém USA).

Odolnost spojovacího systému rozumíme zabezpečení jeho provozní schopnosti za palby nepřítelů. V požadavcích na odolnost vojenského spojovacího systému

předpokládáme úplnou jeho odolnost nebo pravděpodobnost zabezpečení spojení mezi dvěma účastníky v jakýchkoli podmínkách situace. Avšak tento požadavek nemůže být vždy splněn. Vysoké odolnosti dosahujeme ukrytím spojovacích uzlů a přepojovacích středisek, přijímacích a vysílacích rádiových středisek, existencí záložních a oklikových spojení, ochranou anténního systému, existencí záložních antén a neustálou pohotovostí sil a prostředků určených pro opravu.

Pružnost spojovacího systému je schopnost ve změněné situaci manévrovat prostředky, silami, spojovacími směry a kanály. Zabezpečujeme ji vysoce pohyblivými spojovacími prostředky, správným rozdělením záložních sil a prostředků, mechanizací pracovních procesů výstavby spojovacích uzlů a linek a nepřetržitým řízením spojovacího systému.

Mobilnost spojovacího systému rozumíme připravenost rychle splnit určený úkol (předat informaci). Je určována rychlostí přesunu a časem potřebným k rozvíjení spojovací techniky (linek, uzlů), dobou na vyladení a regulaci spojovacích kanálů. Vysoké mobilnosti spojovacího systému pozemních vojsk dosahujeme používáním mobilních a vysoce průchodných dopravních prostředků k rozmístění spojovací techniky, standardizací a unifikací přístrojů, které zabezpečí rychlou manévrovatelnost a organizaci potřebných spojovacích kanálů a konečně využíváním stejných koncových přístrojů pro práci na spojovacích kanálech různých spojovacích prostředků.

Soudobé spojovací systémy mohou zahrnovat značné množství různých spojovacích kanálů. Vybudování spojovacích uzlů a přepojovacích středisek je různé a složité. Proto práce spojovacího systému musí být přísně kontrolována a řízena. Z toho důvodu na hlavní středisku řízení systému jsou zabudovány prostředky kolektivního zobrazení (velké obrazovky) a různá tabla (u operátorů), na kterých vidíme technický stav a zatíženost spojovacích kanálů, cesty, po kterých jsou předávány informace, hlavní parametry technických spojovacích prostředků, atd.

Druhy spojení jsou charakterizovány podle využívání koncových přístrojů k transformaci, předání a příjmu zpráv ve spojovacím systému. Jsou používány telefonní, dálkopisné, fotodálkopisné, dálkopisné šifrové (předávání zpráv) a další druhy spojení. Při tom v kanálech a lin-

kovém spojení může být forma předávaných signálů různá (v závislosti na používaných koncových přístrojích), nebo transformovaná na stejný šifrový impulsní druh.

Telefonní spojení je nejoperativnějším druhem spojení. Dokumentaci předávaných

a přijímaných zpráv telefonním spojením můžeme zapisovat s využitím paralelně zapojených odpovídajících přístrojů. Účinností využití frekvenčního spektra a rychlostí je telefonní spojení značně pozadu za jinými druhy spojení.

Dálnopisné a dálnopisné šifrové spojení používáme k předávání písemných a číselkových informací s pořízením záznamu. Sluchové dálnopisné spojení je nejvíce rozšířené a nejjednodušší druh dálnopisného spojení, je ekonomické a velmi těžko rušitelné, jeho rychlost je však nízká. Dálnopisné spojení má potřebnou rychlost předávání a možnost záznamu přijímaných zpráv. Dálnopisné šifrové spojení se liší od dálnopisného spojení vysokou rychlostí předávání informací a využíváme je k předávání zpráv mezi samočinnými počítači v systémech automatizovaného velení.

Fotodálnopisné spojení zabezpečuje předávání schémat, fotografií, náčrtů, grafických a textových dokumentů. Avšak rychlost předávání a ochrana proti rušení tohoto spojení je poměrně nízká.

Ke zvýšení spolehlivosti a hodnověrnosti spojení prakticky na každém směru využíváme několik druhů spojení různými kanály.

Kromě účastnických přístrojů, které slouží k šifrovému předávání a přijímání informací, ke koncovým spojovacím prostředkům patří celý rozsáhlý komplex technických prostředků, které podmíněně můžeme rozdělit na speciální a pomocné koncové přístroje. Do první skupiny patří přístroje k šifrování různých druhů informací a přístroje pro kódování. Do druhé skupiny patří přístroje pro zvýšení spolehlivosti přijímaných informací, pořízení zápisu a zobrazení (reprodukce) informací na koncových spojovacích uzlech a přepojovacích střediscích, dešifrovací přístroje k napojení různých systémů automatizovaného velení a spojení, zařízení k šifrovému předávání a přijímání signálů po spojovacích kanálech.

Nejdůležitějším prvkem jakéhokoli spojovacího systému jsou přepojovací přístroje, určené k přepojování účastnických koncových stanic na různé kanály a spojovací linky. Využíváme je také k přepojování kanálů a zpráv na koncových a mezilehlých spojovacích uzlech, nebo retranslačních uzlech a přepojovacích střediscích. Soudobé přepojovací prostředky musí zabezpečit nejen přepojování kanálů, ale také měnit, tj. automaticky hodnotit stav přepojovaných kanálů a linek měřením jejich hlavních charakteristik a volit optimální směry a spojovací kanály. Toho mů-

žeme dosáhnout s využitím samočinných počítačů v soustavě přepojovacích prostředků ke splnění nutných výpočtů a řízení práce spojovacích sítí.

Spojovací síť rozumíme souhrn spojovacích uzlů, navzájem spojených spojovacími kanály a linkami. Spojovací síť je obecný pojem a v závislosti na plněných úkolech může znamenat různé druhy využívání spojovacího systému. Síť současně se způsobu přepojování a velení charakterizuje spojovací systém.

Základ spojovacího systému, jeho kostru tvoří nejdůležitější spojovací síť jako souhrn hlavních uzlů, spojených spojovacími linkami. Je prvotní spojovací síť. Ve vojenských spojovacích systémech v zahraničí jsou často vytvářeny speciální spojovací sítě, které jsou nazývány druhotnými. Tvoří souhrn stejnorodých spojovacích kanálů na určitém území, předurčených k zabezpečení jen jednoho určitého druhu spojení. Každá síť je budována s ohledem na plnění konkrétních úkolů a zapojení nezbytného počtu účastníků, na využití spojovacích kanálů stejné šířky pásma frekvence, které odpovídají rychlosti předávání a přijímání stejných metod intenzity, modulace a zvýšení hodnověrnosti předávaných zpráv.

Sítě telefonního spojení jsou zpravidla určeny k vedení telefonních hovorů. S úspěchem však mohou být využívány i pro fotodálnopisné a kódové spojení. Avšak pro kódové spojení jsou potřebné speciální přístroje k regulování frekvenčních fázových charakteristik telefonního kanálu a zřízení druhotné intenzity.

Spojovací sítě můžeme rozdělovat podle úkolů, které spojení řeší, podle teritoriálních rysů, podle používaných linek (kanálů) spojovacích prostředků atd. Např. vyčleňujeme státní spojovací síť, městskou spojovací síť, síť automatického telefonního spojení, linkovou, radioreléovou (troposférickou) spojovací síť a další.

Mezi hlavní parametry, na kterých závisí důležitost a stavba prvotní sítě, patří:

- struktura, která určuje rozmístění spojovacích uzlů a specifiky jejich spojení linkami a svazky kanálů;
- rozsah sítě, který charakterizuje její předurčení a rozsah na teritoriu;
- provozní kapacita a druhy používaných způsobů spojení mezi hlavními spojovacími uzly;
- přijatý způsob přepojování kanálů;
- požadavky na zabezpečení spolehlivosti a odolnosti, tj. pravděpodobnost vyřazení jednotlivých prvků a úseků sítě a

předpokládaná opatření k obnovení a zdvojení kanálů;

— zavedení způsob a technické prostředky řízení činnosti sítě v provozu.

Na základě telefonních kanálů prvotních sítí jsou v zahraničí vytvářené sítě k předávání kódovaných zpráv (sítě k předávání zpráv), používané v celých komplexech počítačích strojů, jejichž jednotlivé prvky jsou rozmístěny na území. Tyto sítě, jinak také nazývané informační, zabezpečují sběr a rozdělení informací, třídění a jejich soustřeďování, ale také dálkové využívání samočinných počítačů.

V soudobých spojovacích sítích k předávání zpráv může být používáno dvou metod výměny informací mezi účastníky, a to přepojováním kanálů nebo postupným doručováním. Při přepojování kanálů předávající přístroj se spojí s příjemcem speciálně vyčleněným spojovacím kanálem (určeným na danou dobu). Přitom v případě složitě (rozvětvené) spojovací sítě, spojovací kanály mohou být vybudovány na různých úsecích různými spojovacími prostředky. Bude-li to potřebné, na mezilehlých spojovacích uzlech mohou se spojovací kanály měnit (přepojovat), v závislosti na situaci a technických možnostech. Tento druh přepojování je v telefonních spojovacích sítích nutný (a jediný), protože při hovoru účastníků je zapotřebí nepřetržitě vysílání a příjem mluveného slova.

V sítích předávání zpráv s postupným jejich doručováním není nutné okamžité a přímé spojení mezi účastníky, kteří si vyměňují informace; celý proces výměny informací může trvat určitou dobu. V tomto případě zpráva, která došla na spojovací uzel je zařazena do pořadí (zařazením do paměti přístroje) a bude předána spojovacími prostředky adresátu podle možnosti a ve stanoveném pořadí důležitosti. V těchto sítích účinnost využívání spojovacích kanálů je vyšší, avšak doba potřebná k předání informace mezi koncovými místy podstatně narůstá a ztrácí se možnost bezprostředního styku účastníků.

Rízení spojovací sítě zahrnuje sběr zpráv o stavu jednotlivých prvků sítě (uzlů, linek, přepojovacích přístrojů atd.), určení a udržení základních charakteristik kanálů různých spojovacích prostředků v přípustném rozmezí, přípravu nutných opatření k zabezpečení spolehlivosti práce spojovací sítě, hledání volných a neoptimálnějších spojovacích cest účastníků v dané době, stav a úpravu plánů rozdělení informací na stanovený časový úsek.

Můžeme používat centralizovaného teritoriálního a decentralizovaného způsobu

bu řízení spojovací sítě. Nejúčinnějším, současně však také nejsložitějším způsobem z hlediska organizačního a technického, je centralizovaný způsob. S využitím logických schémat automatické dálkové kontroly práce sítě na základě hodnocení její kvality a spolehlivosti předvídání a zjištění prvků sítě, které nejsou provozu schopné a jsou vyřazeny, dále s operativním využitím záloh spojovacích prostředků může zabezpečit spolehlivé, vysoce kvalitní spojení na nejdůležitějších směrech spojovací sítě.

Proto, aby spojovací systémy odpovídaly vysokým požadavkům operativního vedení, musíme v nich využívat různé spojovací prostředky: rádiové, linkové, radio-reléové, troposférické a další. Přitom možnosti spojení na jednotlivých směrech, jeho provozní kapacita a kvalita jsou určovány správností organizační výstavby a spolehlivostí práce celého spojovacího systému.

Kvalita soudobého vojenského spojení je pojem velmi rozsáhlý. Může být posuzován celou řadou charakteristik: včasnost výstavby spojení, nepřetržitost, spolehlivost, odolnost proti rušení, hodnověrnost, utajením, rychlostí předávání, účinností a hospodárností. Jednotlivé charakteristiky jsou vzájemně spojeny a jedna druhou ovlivňuje (kladně nebo záporně). Je pochopitelné, že vysokého ukazatele každého parametru, který určuje kvalitu spojení, dosahujeme s použitím a spotřebou značného množství materiálních prostředků a s využitím velkého počtu obsluhujícího personálu. Proto otázky zabezpečení optimální kvality spojení v daných podmínkách operační situace musí být vždy středem pozornosti spojovacích odborníků.

Velmi perspektivním směrem vojenských spojovacích systémů je vybudování číslicových systémů s převedením všech druhů spojení (telefonních hovorů, dálkopisného styku, fotodálnopisného spojení, signálů předávaných výpočetní technikou atd.) na jednotný šifrový impulsní druh.

Mezi hlavní přednosti číslicových spojovacích systémů za hranicemi patří:

— dostatečně vysoká ochrana proti rušení;

— jednoduchost konstrukce automatických přepojovačů dálkového spojení;

— jednoduchost shromáždění (ukládání do paměti) signálů k dalšímu předání spojovací sítě;

— použití různých metod cestou hledání a usměrnění impulsů napětí;

— možnost rychlého a účinného sladění mezi rychlostí předávání informací a šířkou pásma kanálu;

— jednoduchost volby různých kódů předávání.

Podíl využívání jednotlivých spojovacích prostředků v celkovém spojovacím

systému se mění v závislosti na možnostech nových druhů spojení. Např. ve Velké vlastenecké válce bylo nejvíce používáno linkové spojení a v závěrečném období války rádiové spojení. V poválečném období bylo široce rozvinuto radioreléové spojení.

V závěrečích uvedeme možnosti a hlavní charakteristické rysy některých soudobých spojovacích prostředků.

Rádiovými spojovacími prostředky rozumíme prostředky přímého spojení ve vlnovém rozsahu KV, VKV a SDV. Bez ohledu na to, že se poněkud snížil podíl tohoto druhu spojení, rádiové spojení je široce používáno ve velení vojskům ve všech případech, kdy použití linkového, radioreléového nebo troposférického spojení je ztíženo. V posledních letech možnosti rádiového spojení podstatně vzrostly: zvýšila se jeho provozní kapacita, spolehlivost a hodnověrnost. V rozsahu KV, na úkor použití jednopásmového předávání, můžeme současně získat dva telefonní kanály nebo jeden telefonní a čtyři dálkopisné (např. AN/TRC-16 v armádě USA).

Dálkopisné, zvláště dálkopisné rádiové spojení má dostatečně vysokou odolnost proti rušení, použijeme-li způsobu frekvenční manipulace hlavní stanice. V poslední době k zabezpečení vysoké odolnosti proti rušení a specifické provozní kapacity (rychlosti předávání) v rozsahu KV rádiového spojení v zahraničí je používána relativní fázová manipulace. Tohoto způsobu může být účinně využíváno k získání v rozsahu KV mnohokanálového dálkopisného spojení způsobem zintenzivnění jednopásmového telefonního kanálu. Proto relativně fázovou manipulaci považují za jeden z nejvíce perspektivních směrů rozvoje krátkovlnného radiodálkopisného spojení. Za důležité považují zvýšení rychlosti předávání utajovaných informací v rozsahu KV spojení při dodržení dané odolnosti proti rušení. Bez přijetí zvláštních opatření rychlost předání k zabezpečení bezchybného příjmu nebude větší než 150–200 bodů, což je pro systém číselného spojení nedostačující. Zavedení jiných frekvencí umožnilo v KV rádiovém spojení vysílat rychlostí 1 200 až 2 400 bodů. V tomto směru se pokračuje ve vývoji a v současné době již existují experimentální KV rádiová spojení s rychlostí předávání číselných informací 4 800 bodů.

Za hranicemi jsou rozšířeny adaptivní systémy KV rádiového spojení, ve kterém

jsou předávány a vysílané signály neustále kontrolovány a zpracovávány. Adaptace (přízpůsobení) rádiového spojení probíhá automaticky na základě výsledků kontroly a pozorování parametrů spojovacích kanálů, kvality přijímaného textu, charakteru a úrovně poruch. Za ideální je považováno rádiové spojení, které automaticky odstraňuje poruchy.

Některé směry adaptivního spojení současně s příjmem nepřetržitě hodnotí kvalitu spojení prostřednictvím určení spolehlivosti, hodnověrnosti a ochrany proti rušení a na základě toho se dělá optimalizace parametrů vysílání a příjmu, mění se metody tvorby a zpracování signálů. V budoucích adaptivních kanálech KV rádiového spojení bude široce používána technika, s jejíž pomocí na základě uložených informací o možných změnách situace ionosféry bude automaticky určována pracovní frekvence, síla vysílače a trasa rádiového spojení.

K dosažení odolnosti proti rušení rádiového spojení a jeho automatické adaptace je nutné splnit dvě podmínky:

— udržovat vysokou stabilitu frekvence rádiového spojení,

— přesně organizovat frekvenční dispečerskou službu.

Vysoká stabilita frekvence umožňuje:

— konstruovat soudobé rádiové stanice, které budou pracovat bez hledání účastníka při navázání spojení, bez volacích znaků a dolaďování frekvence;

— měnit pásma přijímače a volit optimální frekvenci (při frekvenční manipulaci); to je velmi účinným způsobem boje proti poruchám;

— používat režimu krátkodobého spojení na dříve dohodnutých frekvencích;

— rychle přepojovat frekvence s využitím tlačítek a zavedením automatického přepojování.

K udržování vysoce kvalitního rádiového spojení je nutné pravidelně sledovat stav ionosféry a vytížení vyčleněného vlnového rozsahu.

Radioreléové spojení společně s dalšími spojovacími systémy neztratilo na svém významu a dále se rozvíjí. Je ho využívá-

no k organizaci vícekanalového spojení k předávání velkého množství informací do automatizovaného systému velení, televizního obrazu, signálů při automatické obsluze železnic, sítí elektrické energie a ropovodů. Ve srovnání s jinými systémy má tento druh spojení tyto přednosti:

- jednoduchost konstrukce a poměrně nevelké finanční investice na výrobu a obsluhu;

- jednoduchost změny spojovacích směrů a tras;

- malá spotřeba času na obnovu a rekonstrukci;

- možnost rozšiřování a zapojení do celkového spojovacího systému.

Mezi hlavní tendence rozvoje vojenského radioreléového spojení patří:

- výroba radioreléových stanic (spojení) s impulsivními metodami zintenzivnění a modulace nosné frekvence, což umožňuje zvýšit počet kanálů na 96;

- zvládnutí nových, vyšších frekvenčních rozsahů, a také optického vlnového rozsahu k vytvoření radioreléového spojení s vysokou provozní kapacitou;

- použití zabudovaných přístrojů pro kontrolu kvality kanálů a radioreléových stanic, které pracují režimem vysílání impulsních (číselných) signálů;

- automatizace práce přístrojů radioreléových stanic a využívání systému dálkového řízení a ovládání ke zkrácení doby potřebné na seřízení spojení a snížení počtu obsluhujícího personálu;

- konstrukční a technologické zdokonalování přístrojů radioreléových stanic ke zvýšení spolehlivosti práce dálkových radioreléových spojů.

Troposférické rádiové spojení je druhem radioreléového spojení, ale se značně většími vzdálenostmi mezi rádiovými stanicemi (retranslačními místy). Spojení je obvykle uskutečňováno v centimetrovém vlnovém rozsahu; přitom zvětšení vzdálenosti spojení za horizontem je zabezpečováno s využitím jevu rozptýleného odrazu rádiových vln v nižších vrstvách atmosféry — v troposféře (výška 10–12 km). Mohou být linky přímého troposférického spojení nebo linky troposférického radioreléového spojení. Vzdálenost troposférického vícekanalového spojení (podle údajů USA) může být 150–300 km bez retranslace a do 10 000 km s retranslací. Těchto vzdáleností spojení je možné dosáhnout s využitím silných rádiových vysílačů, citlivých rádiových přijímačů a antén s vysokými koeficienty zesílení. Budou-li usku- tečněna speciální opatření, mohou být vzdálenosti mezi retranslačními stanicemi zvětšeny na 600–800 km.

Troposférické spojení je široce používáno v zahraničních vojenských spojovacích systémech a doplňuje radioreléové spojení. Je uskutečňováno hlavně na směrech, kde zřízení mezilehlých (retranslačních) stanic je ztíženo (v důsledku vodních překážek, bažinatého terénu, rozmístění vojsk nepřítelů atd.). S využitím přístrojů zintenzivnění a metod modulace nosné frekvence, shodných s radioreléovými stanicemi je možné použít troposférické stanice ve spojovacích systémech společně s radioreléovými stanicemi.

V rozvoji vojenských troposférických stanic a linek jsou příznačné tyto směry:

- použití impulsních metod zintenzivnění a ochrany početných kódů proti rušení; to kromě zvýšení spolehlivosti spojení zabezpečuje také zmenšení rozměrů a unifikaci přístrojů s radioreléovými stanicemi;

- zdokonalování metod boje se ztrátou signálů na různých trasách troposférického spojení s přednostním rozvojem metody frekvenčního rozptýlení nosných frekvencí, ale také úhlového rozptýlení přijímacích vysílacích antén;

- zvýšení hodnověrnosti předání utajovaných informací na 10^{-4} až 10^{-6} kompenzací fázových chyb impulsů, kterými je předávána informace;

- zkonstruování pohyblivých stanic dálkového troposférického spojení s mezerami mezi retranslačními stanicemi do 600 až 800 km;

- zvýšení rychlosti předávání informací troposférickým spojením;

- zdokonalování anténního systému stanic.

V poslední době se dále rozvíjejí vojenské systémy **družicového spojení**. Možnosti tohoto druhu spojení se dále zvětšily (rozšířily se vlnové rozsahy používaných frekvencí spojení, zvýšil se rozsah předávaných informací a rychlost předávání, zvětšila se spolehlivost a doba činnosti družic, rozšířila se síť pozemních stanic družicového spojení). V současné době spojovací systémy s retranslací signálů přes umělé družice Země úspěšně konkurují stacionárním kabelovým (včetně transoceánským), radioreléovým a troposférickým systémům.

S velkou aktivitou pro vojenské a civilní účely jsou zkoumány možnosti vytvoření jednoduchých systémů družicového spojení. V řešení této otázky jsou určité potíže, neboť požadavky vojenských a civilních institucí na tento druh spojení se podstatně rozcházejí. Pro vojenské účely jsou nejdůležitějšími požadavky spolehlivost, odolnost a utajení; pro civilní insti-

tuce — maximální provozní kapacita a hospodárnost. Proto pokusy vytvořit jednotné systémy družicového spojení nebyly vždy úspěšné. Výsledkem toho je, že v USA je několik civilních a vojenských systémů družicového spojení. Podle názorů amerických specialistů umožní nejnovější výsledky v oblasti kosmické techniky a elektroniky vytvořit unifikované spojovací družice, které sjednotí strategické a taktické systémy družicového spojení v celkový systém družicového spojení ministerstva obrany.

V USA je pro družicové spojení využíván hlavně centimetrový vlnový rozsah. To zabezpečuje usměrněné spojení a v důsledku toho ztěžuje rušení. Avšak v tomto vlnovém rozsahu je těžké zabezpečit spojení s pohyblivými objekty (letouny, plavidly), které mění směr svého pohybu. Pro-

to pro spojení s pohyblivými objekty jsou používány decimetrové vlny. V USA se také pracuje na vytvoření „tajných“ a „chráněných“ spojovacích družic, které budou pracovat v milimetrovém a optickém vlnovém rozsahu. Zdrojem jejich elektrické energie budou radioizotopová zařízení s termoelektrickým systémem převádění energie. Ve srovnání se slunečními zdroji jsou více odolné proti ionizujícímu záření. Pracuje se na zvýšení počtu kanálů pro předávání využívání utajovaných impulsních metod vytváření kanálů a modulaci nosné frekvence, přeměně spojovacích signálů (úpravě) v době retranslace na palubě družice. Všechno to umožní značně zvýšit kvalitu, provozní kapacitu, spolehlivost a odolnost proti rušení samotných vojenských systémů družicového spojení.

Systémy a prostředky vojenského spojení se rozvíjejí v mnoha technických směrech, mění se jejich konstrukční a elektrické charakteristické rysy. Důležitým úkolem spojovacích odborníků je unifikace prostředků vojenského spojení různého

určení, standardizace spojení a koncových přístrojů, dodržování jednotných norem elektrických charakteristických rysů prostředků k zabezpečení možnosti jejich zapojení v jednotný spojovací systém a systém velení.

z kapitalistických armád

VOJENSKÉ VÝDAJE ČLENSKÝCH ZEMÍ SEVERO- ATLANTICKÉHO PAKTU V ROCE 1977

Podplukovník ing. Zdeněk J u m r

Ve světě pokračuje proces revolučních přeměn. Soustavně se mění poměr tříd-
ních sil v neprospěch kapitalismu. Impe-
rialismus se úporně brání. Ve snaze zasta-
vit objektivní dějinný proces a získat zpět
ztracenou iniciativu stupňuje v současné
době ideologický boj proti socialismu a
snaží se zostřovat mezinárodní situaci.

Zvyšující se roli v plánech imperialis-
mu na řešení historického sporu se socia-
lismem sehraje vojenská síla. Její demon-
strace se má stát trvalým základem pro
jednání se socialistickými zeměmi. Doka-
zuje to zaměření nové americké vlády
v zahraniční oblasti i některá přijatá
opatření posledních zasedání nejvyšších
orgánů NATO.

O stupňujícím se úsilí nejreakčnějších
sil imperialismu jednat se zeměmi socia-
listického společenství z pozice síly svědčí
též pokračující růst výdajů na ozbrojené
síly.

Přímé vojenské výdaje členských zemí
Severoatlantického paktu se zvyšují v roce
1977 na 167,9 miliard amerických dolarů,
tj. o 8,3 % v nominální hodnotě a asi 2 %
v reálné hodnotě. Nejvíce k tomuto růstu
přispívají vojenské výdaje USA, které se
zvyšují o 11,9 %. Vojenské výdaje NSR se
zvyšují o 2,4 %, Francie o 16,8 %, Velké
Británie o 12,4 % a Itálie o 20,4 %.

Podíl výdajů Spojených států americ-
kých na výdajích NATO se po delším údo-
bí poklesu opět letos zvyšuje o 1,5 % na
celkových 66,6 %. Klesá naopak podíl
evropských členských zemí o 1,6 % na
31,2 %. Toto snížení je zčásti způsobeno
poklesem hodnot většiny měn západoev-
ropských států vůči dolaru. Nepatrně se
zvyšuje podíl Kanady na 2,2 %.

Pokračuje nadále růst výdajů vojen-
ských rozpočtů menších členských zemí
aliance. Belgie zvyšuje tyto výdaje o 15 %,
Holandsko o 9,3 %, Dánsko o 21,6 %, Nor-
sko o 12,7 % a Portugalsko o 26 %. Vo-
jenské výdaje Turecka a Řecka se zvy-
šují vlivem trvajících mocenských sporů
mezi oběma zeměmi o 27 % a 20,2 %.
Podrobnější údaje jsou v **tabulce 1**.

Výdaje vojenských rozpočtů zajišťují
pokračování modernizace armád všech
členských zemí, i když s rozdílným stup-

něm intenzity. Napomáhá tomu též pokračující trend růstu investičních nákladů na úkor provozních, zvláště zvyšování finančních dotací na nákupy bojové techniky a její výzkum a vývoj. Výdaje umožňují také pokračování výstavby evropského válčiště, zejména v prostoru NSR.

Dále bude probíhat modernizace a tím zvyšování účinnosti útočných prostředků strategických jaderných sil. Jejich počty se nezmění. Pokračovat bude též výzkum a vývoj v oblasti obranných prostředků strategických sil, a to i přes smlouvu o zákazu jejich rozvíjení. Závažná pro další vývoj strategických sil mohou být rozhodnutí nové americké vlády, zejména pokud jde o rakety s plochou dráhou letu (cruise missile).

U prostředků strategické přepravy dojde ke zvýšení jejich kapacit i celkové pohotovosti, zejména na směr USA – západní Evropa.

Při současné rovnováze v oblasti strategických zbraní zůstává položen hlavní

důraz na zvyšování bojových možností sil všeobecného určení, především těch, které jsou umístěny na evropském válčišti nebo na přístupech k němu. Dále se má zvýšit jejich údernost, palebná síla, pohyblivost a možnosti protitankové, protivzdušné a protiponorkové obrany. Na tomto zvyšování se budou podílet všechny členské státy aliance.

V průběhu roku 1977 vzrostou i válečné zásoby zbraní a munice a zvětší se rozptýlenost skladů. Pokračovat bude modernizace bojové techniky záloh. Dále bude probíhat výstavba nových spojovacích systémů pro spolehlivější řízení vojsk v globálním rámci i v rámci jednotlivých válčišť.

O dlouhodobosti zaměření Severoatlantického paktu na vojenskou sílu svědčí nejlépe rostoucí výdaje na výzkum, vývoj a vojskové zkoušky zbraňových systémů pro osmdesátá a devadesátá léta a přijaté usnesení o každoročním zvyšování reálné hodnoty výdajů vojenských rozpočtů členských zemí o 3%.

Nejdůležitější při posuzování vojenských výdajů Severoatlantického paktu zůstává **vojenský rozpočet USA**.

Pro finanční rok 1977/78 (od 1. 10. 1977 do 30. 9. 1978) navrhla Carterova vláda ve federálním rozpočtu přímé vojenské výdaje v částce 111,9 miliard dolarů (638 miliard Kčs). Oproti předchozímu roku dochází tak ke zvýšení o 11,9 miliard dolarů, tj. o 11,9 % v nominální hodnotě a o 5–6 % v reálné hodnotě. Nový americký prezident tak fakticky převzal úmyslně nadsazený návrh na vojenské výdaje odcházející Fordovy administrativy (požadovala 112,3 miliard dolarů).

Vojenské výdaje tvoří 24,4 % z celkového federálního rozpočtu Carterovy vlády a 5,3 % z předpokládaného hrubého národního produktu.

Federální rozpočet kromě přímých vojenských výdajů obsahuje též návrh na úvěry v částce 120,1 miliard dolarů (jsou o 10,7 % vyšší než v minulém roce).

Ve vojenském rozpočtu pro rok 1977/78 se zvyšuje dále podíl investičních nákladů na úkor provozních (z poměru 32,6 : 67,4 v roce 1976/77 na poměr 34,8 : 65,2).

V rámci investic vzrůstají výdaje na nákupy výzbroje a bojové techniky o 25,7 % (na 23,5 miliard dolarů), výdaje na výzkum, vývoj a vojskové zkoušky nových zbraňových systémů o 11,9 %

(na 11,2 miliard dolarů) a výdaje na výzkum, vývoj a výrobu jaderných zbraní o 18,2 % (na 2,2 miliard dolarů).

Z provozních nákladů vzrůstají výdaje na platy a mzdy o 7,6 % (na 28,2 miliard dolarů), na penze o 9,7 % (na 9 miliard dolarů) a na provozní a udržovací náklady o 8,1 % (na 33,7 miliard dolarů).

Vzhledem k významu úvěrů pro perspektivní budování amerických ozbrojených sil je nutné posoudit jejich určení u jednotlivých jejich složek.

Na **strategické síly** připadá z úvěrů 10,6 miliard dolarů, tj. o 800 milionů dolarů (8,2 %) více než v předcházejícím roce. Carterova vláda hodlá nadále udržovat a modernizovat všechny tři základní složky strategických útočných sil. U strategických řízených střel umístěných na souši bude probíhat především další vývoj vícenásobné manévrující hlavice MK-12A a vývoj nového kontrolního a řídícího systému pro RS MINUTEMAN III. Pokračovat budou též vývojové práce na nové mobilní mezikontinentální balistické řízené střele M-X. U strategických prostředků umístěných v mořích dojde hlavně k objednání dalších dvou ponorek s jaderným pohonem TRIDENT, k pokračování přípravných prací, které umožní v letech 1980–84 přezbrojit 10 ponorek s jaderným pohonem RS POSEIDON na RS TRIDENT I a k zahájení studijních prací na nové RS TRIDENT II.

PŘEHLED PŘÍMÝCH VOJENSKÝCH VÝDAJŮ NATO V ROCE 1977

Stát	Měna	Vojenský rozpočet 1977			Přírůstek (úbytek) v nomi- nální hodnotě	Přírůstek (úbytek) v reálné hodnotě	Přímé vojenské výdaje v roce 1977				Procento přímých vojenských výdajů	
		národní měna	US dol.	Kčs			na 1 obyvatele		na 1 vojáka		z hrubé- ho národ- ního produktu	ze státního rozpočtu
							miliardy			národní měna		
		v %										
USA	US dol.	111,9	111,9	638,-	+ 11,9	+ 5,-	520	520	53 285	53 285	5,3	24,4
V. Británie	Lstg	6,3	10,9	59,2	+ 12,4	— 3,-	112	204	18 314	33 430	5,5	16,-
NSR	DM	32,7	13,6	78,-	+ 2,4	— 1,5	518	216	65 959	27 483	2,7	19,-
Francie	Ffrs	58,4	11,9	66,3	+ 16,8	+ 6-7,-	1094	223	97 819	19 966	3,4	17,6
Dánsko	Dkr	6,2	1,1	6,-	+ 21,6	+ 8-9,-	1216	216	177 143	31 429	2,2	6,6
Norsko	Nkr	5,5	1,-	5,9	+ 12,7	+ 4,-	1375	250	141 025	25 641	3,-	9,5
Belgie	Bfrs	66,5	1,8	10,2	+ 15,-	+ 7-8,-	6717	182	744 318	20 455	2,4	8,8
Holandsko	Hfl	8,4	3,4	19,-	+ 9,3	+ 2,5	609	246	75 000	30 357	3,3	9,7
Lucembursko	Lfrs	0,9	0,02	0,1	+ 13,1	+ 5-6,-	2647	59	1 440 000	32 000	1,-	1,8
Itálie	Lir	3560,6	4,1	23,5	+ 20,4	+ 2-3,-	63 500	73	10 115 335	11 648	3,4	7,7
Řecko	Drs	49,5	1,3	6,4	+ 20,2	+ 8-9,-	5440	143	247 500	6 500	6,5	20,8
Turecko	Ltgs	42,5	2,6	15,1	+ 27,-	+ 10,-	1060	65	88 542	5 417	6,-	19,-
Portugalsko	Esc	17,9	0,6	3,4	+ 26,-	0	2034	68	298 333	10 000	3,4	11,2
Kanada	Kan dol.	3,8	3,7	21,3	+ 12,3	+ 5-6,-	165	203	48 718	47 436	2,1	9,2
Člen. státy NATO		-	167,9	952,4	-	-	-	-	-	-	-	-
Z toho evropské čl. státy NATO		-	52,3	293,1	-	-	-	-	-	-	-	-

Pokračovat bude vývoj řízené střely s plochou dráhou letu (cruise missile) použitelné z ponorek. V rámci leteckých strategických prostředků budou pokračovat vývojové práce a zkoušky se strategickým bombardovacím letounem B-1 a vývoj řízené střely s plochou dráhou letu použitelné z bombardovacích letounů B-52 a B-1.

U strategických obranných prostředků bude nadále probíhat modernizace techniky varovného systému proti pozemním mezikontinentální balistickým řízeným střelám a varovného systému proti řízeným střelám odpalovaným z ponorek s jaderným pohonem. Pokračovat budou též výzkumné a vývojové práce na nové technice a systémech aktivní protiraketové obrany.

Carterova vláda oproti Forově administrativě počítá jen s určitým zpomalením u některých programů (B-1, M-X). Tato opatření jsou dočasného rázu a mají zajistit úsporu prostředků do doby, než nová vláda přijme vlastní koncepci dalšího efektivnějšího rozvoje strategických sil (jedním z prvků této koncepce je již rozhodnutí o zavádění řízených střel s plochou dráhou letu). Podle ministra obrany Browna má v budoucnu dojít ještě k rychlejšímu růstu výdajů na investiční činnost u strategických sil.

Na **silách všeobecného určení** připadá z úvěrů 42 miliard dolarů, tj. o 3,8 miliard dolarů (9,9 %) více než v předchozím roce.

Značný růst finančních dotací ukazuje na pokračující zaměření na výstavbu těchto sil v období rovnováhy v oblasti strategických prostředků. Zvýšit se má především jejich údernost, palebná síla a pohyblivost. I u těchto sil Carterova administrativa chce dosáhnout vyšší efektivity. Zpomaluje nebo ruší některé překrývající se programy.

U jednotlivých druhů sil všeobecného určení vojenský rozpočet pro rok 1977/78 plánuje toto použití útvárů:

Pro pozemní vojsko mají zajišťovat hlavně další vývoj účinnější jaderné hlavice (elektronové) pro RS LANCE a účinnější jaderné munice (elektronové) pro houfnice ráže 203,2 mm a 155 mm, nákup nových tanků M-60, obrněných transporterů M-113, PTRS TOW, PTRS DRAGON, PTRS CHAPARRAL, přenosných PLRS STINGER, víceúčelových vrtulníků UTTAS, tažených a samohybných houfnic ráže 155 mm a samohybných houfnic ráže 203,2 mm. Zabezpečovat budou i další vývoj PTRS HELLFIRE, PLRS PATRIOT a PLRS ROLLAND II, modernizaci starší tankové tech-

niky a vrtulníků a nákupy další různé jiné bojové techniky.

U vojenského letectva má dojít především k nákupům letounů F-15, A-10, E-3A, leteckých PLRS SIDEWINDER, leteckých PLRS SPARROW, protiradiolokačních řízených střel SHRIKE a protizemních řízených střel naváděných laserovým paprskem MAVERICK. Pokračovat bude vybavování letounů prostředky radioelektronického boje, výstavba družicových spojovacích systémů a výstavba betonových úkrytů pro taktické letouny na evropském válečném

Vojenské námořnictvo má zakoupit hlavně nové bojové a pomocné lodě, letouny F-14, protilodní řízené střely HARPOON a PLRS STANDARD SM-1. Pokračovat bude vývoj letounu F-18 a automatického protiletadlového kanónu PHALANX k ničení řízených střel s plochou dráhou letu protivníka.

Námořní pěchota obdrží další tanky M-60, PTRS TOW a DRAGON a letouny EA-6B k vedení radioelektronického boje.

Na **vzdušnou a námořní přepravu** připadá z úvěrů 1,7 miliard dolarů, tj. o 200 milionů dolarů (13,3 %) více než v minulém roce.

Finančních prostředků se má použít především na další zrychlení a zefektivnění strategické letecké a námořní přepravy mezi USA a evropským válečným a ke zvyšování mobility v operačně taktickém rámci.

Ke splnění uvedených úkolů bude mimo jiné pokračovat modernizace letounů C-141 s cílem zvětšit jejich přepravní kapacitu o 30 %, budou zahájeny technické úpravy na letounech C-5, které prodlouží jejich životnost a budou pokračovat vývoj a zkoušky se středním dopravním letounem s krátkým startem a přistáním (AMST). Plánuje se zahájení studijních prací na novém letounu určeném k přepravě nákladů na letadlové lodě a nové nákladní lodě. Pokračovat bude plnění programů zaměřených na zvyšování pohotovosti a kapacit záložních dopravních loď.

Na **zpravodajskou službu a spojení** připadá z úvěrů 8,2 miliard dolarů, tj. o 700 milionů dolarů (9,3 %) více než v předchozím roce.

U zpravodajské služby se předpokládá především další zlepšování úrovně jejího řízení, rychlejší využívání zpráv pro různé stupně velení, zavádění nové výpočetní techniky a zkvalitňování přípravy zpravodajských orgánů.

U spojení se počítá hlavně s další výstavbou družicového spojovacího systému ministerstva obrany „DEFENCE SATELLI-

TE COMMUNICATION SYSTEM" [v roce 1977 mají být „zavěšeny“ čtyři družice do oblastí Atlantického oceánu, Indického oceánu a východní a západní části Tichého oceánu; v roce 1978 mají být „zavěšeny“ dvě záložní družice nad východní a západní polokoulí pro využití v krizových situacích; plánuje se vývoj družic dalších generací a jejich vypouštění v osmdesátých letech. Pokračovat bude zvyšování spolehlivosti, schopnosti utajování a odolnosti vůči rušení u celosvětového spojujícího systému amerických ozbrojených sil „WORLDWIDE MILITARY COMMAND AND CONTROL SYSTEM“ a zdokonalování spojovacích systémů určených k řízení bojové činnosti na kontinentálních válčících a v mořích (TRI-TAC, INTACS, AFSATCOM a FLTSATCOM). Nezastaví se ani práce v oblasti velmi nízkých frekvencí pro možnost jejich využití pro spojení s ponorkami (program SEAFA-RER).

Stejně jako jiné kapitalistické země věnují i Spojené státy americké značnou pozornost výcviku a modernizaci svých záloh. Svědčí o tom plánované úvěry na **Národní gardu a Organizovanou zálohu** ve výši 7,1 miliard dolarů, což je o 1,1 miliard dolarů (18,3 %) více než v minulém roce.

Těchto finančních prostředků má být využito především ke zvýšení početních stavů obou složek a k dodávkám moderních zbraní a bojové techniky. Od aktivních sil dostanou např. další letouny F-4 a A-7, PTRS a jiné zbraně. Počítá se s postupnou modernizací tankové techniky a zvýšením celkové úrovně výcviku a mobilizační pohotovosti záložních sil.

Vojenský rozpočet USA a úvahy o jeho směřování v příštích letech svědčí o záměru Carterovy vlády zvyšovat všestrannou bojovou připravenost amerických ozbrojených sil a této využívat v zahraničně politické oblasti, především v jednáních se socialistickými zeměmi.

☆

Druhým nejvyšším mezi členskými zeměmi NATO je **vojenský rozpočet NSR**.

Pro rok 1977 schválil Spolkový sněm přímé vojenské výdaje ve výši 32 650 miliónů DM (78 034 miliónů Kčs nebo 13 604 miliónů amerických dolarů). V porovnání s rokem 1976 dochází ke zvýšení o 759 miliónů DM, tj. o 2,4 % v nominální hodnotě. Reálná hodnota vlivem předpokládané inflace klesá asi o 1,5 %.

Mezi přímé vojenské výdaje lze započítat i 749 miliónů DM určených spolkovou vládou na účely vojenské výstavby v rámci konjunkturálního programu, které nejsou zahrnuty ve vojenském rozpočtu. Přímé vojenské výdaje v tomto případě stoupají o 3,6 %.

Výdaje vojenského rozpočtu tvoří 19 % z celkové částky státního rozpočtu a 2,66 % z předpokládaného hrubého národního produktu.

Úspornými opatřeními, především v oblasti sociálních nákladů, se podařilo ve struktuře vojenského rozpočtu zvýšit podíl investičních nákladů na úkor provozních z poměru 31,4 : 68,6 v roce 1976 na poměr 31,6 : 68,4 (při započítání výdajů na vojenskou výstavbu z konjunkturálního programu stoupá podíl investičních nákladů z 32,1 v roce 1976 na 33,1). Tímto způsobem také spolková vláda zajišťuje plnění dlouhodobého plánu modernizace západoněmeckých ozbrojených sil.

Kromě přímých vojenských výdajů jsou součástí státního rozpočtu samostatné finanční položky na úhradu částí nákladů

spojených s pobytem cizích ozbrojených sil na území NSR, na civilní obranu, na vojenské penze, na jednotky spolkové ochrany hranic a na jiné výdaje spojené s obranou. Spolu s výdaji vojenského rozpočtu dosahují celkové vojenské výdaje NSR v roce 1977 částky 39 982 miliónů DM (jsou o 6,5 % vyšší než v roce 1976) a podílejí se 23,3 % na státním rozpočtu a 3,3 % na hrubém národním produktu.

Kromě přímých a nepřímých vojenských výdajů schválil Spolkový sněm v souladu s dlouhodobým plánem modernizace ozbrojených sil NSR zmocnění k zadání zakázek na investice a údržbu investic v příštích letech v celkové částce 13 138 miliónů DM (jsou o 1 488 miliónů DM, tj. 12,8 % vyšší než v roce 1976). Z jejich výše lze vyvodit, že vojenské rozpočty NSR v příštích letech mají opět narůstat rychleji.

Z investičních nákladů ve vojenském rozpočtu tvoří hlavní položku **výdaje na nákupy zbraní a bojové techniky**. Celkem činí 6 620 miliónů DM a jsou o 238 miliónů DM (3,7 %) vyšší než v minulém roce.

Pro pozemní vojsko budou z těchto výdajů financovány hlavně dodávky RS LANCE, PTRS MILAN, samohybných 35 mm PLDVK GEPARD, zlepšených PLRS HAWK, spojovacích a průzkumných vrtulníků a různých typů nákladních automobilů. Mají sloužit též k financování perspektivních nákupů PLRS ROLAND a tanků LEO-PARD 2.

Vojenské letectvo obdrží nové palubní průzkumné radiolokátory s bočním vyzařováním pro letouny RF-4E, nové prostředky radioelektronického boje a rozpoznávací zařízení pro bojové letouny. Prostředků bude použito i na financování perspektivních dodávek letounů TORNADO a ALPHA JET.

Pro vojenské námořnictvo se počítá s financováním nákupů fregat vyzbrojených vrtulníky, minolovek a zdokonalených rychlých člunů.

Výdaje na **vojenský výzkum a vývoj** činí 1 590 miliónů DM a jsou o 43 miliónů DM (2,8 %) vyšší než v předchozím roce.

Předpokládá se jich použít především na výzkum v oblasti vojenské elektroniky, optiky, plánování a řízení a na vývoj letounů TORNADO a ALPHA JET, vrtulníků BO-105 a BO-115, tanku LEOPARD 2, PLŘS ROLAND II, PTRS MILAN, letecké protizemní řízené střely JUMBO, houfnic FH-70 a PzH-70 a další bojové techniky.

Na výzkumných a vývojových programech vojenského zaměření pracují i instituce Spolkového ministerstva výzkumu a techniky. Z jeho rozpočtu v částce 4 055 miliónů DM budou přímo či nepřímo sloužit vojenským účelům dotace v hodnotě asi 3 173 miliónů DM.

Výzkum a vývoj u řady důležitých vo-

jenských programů probíhá v kooperaci s Francií, Velkou Británií a Itálií.

Výdaje na **výstavbu vojenských objektů** činí 1 390 miliónů DM a jsou o 205 miliónů DM (17,3 %) vyšší než v minulém roce. Budou sloužit dalšímu zdokonalování válčiště, především k výstavbě skladů, výcvikových a spojovacích zařízení, zkoušen bojové techniky a kasárenských objektů.

Finančních prostředků z konjunkturálního programu (mimo vojenský rozpočet) se předpokládá použít k výstavbě a přestavbě určených zařízení silniční a železniční sítě pro zoperativnění vojenské přepravy.

Z provozních nákladů připadá na **osobní a sociální výdaje** 14 014 miliónů DM (o 0,7 % více než v minulém roce) a na **výdaje spojené s provozem a údržbou výzbroje, bojové techniky a jiného materiálu** 3 262 miliónů DM (o 6,9 % více než v předchozím roce).

Spolková vláda tedy počítá s rychlejším zvyšováním výdajů vojenského rozpočtu v příštích letech. Bude tak zajišťovat další modernizaci západoněmeckých ozbrojených sil podle požadavků velení Severoatlantického paktu a upevňovat současně ekonomické a politické postavení NSR v kapitalistickém světě.

Vojenský rozpočet Francie pro rok 1977 činí 58 412 miliónů Ffrs (66 300 miliónů Kčs nebo 11 920 miliónů amerických dolarů).

Oproti předchozímu roku se zvyšuje o 16,8 % v nominální hodnotě a asi o 6 až 7 % v reálné hodnotě.

Výdaje vojenského rozpočtu tvoří 17,6 procenta z celkového státního rozpočtu a 3,4 % z hrubého národního produktu. Ve struktuře vojenského rozpočtu dochází k dalšímu posunu ve prospěch provozních nákladů. Přesto však poměr investičních nákladů vůči provozním (41 : 59) je nejpříznivější v porovnání s vojenskými rozpočty všech hlavních členských zemí NATO.

Vzhledem k probíhající reorganizaci francouzských ozbrojených sil je vojenský rozpočet sestaven již podle nového operačního členění.

Na **strategické jaderné síly** připadá 8 901 miliónů Ffrs, což je o 1 258 miliónů Ffrs (16,5 %) více než v minulém roce.

V rámci strategického letectva se předpokládá udržovat pro bojové použití letouny MIRAGE IV A, cisternové letouny KC 135 a strategické řízené střely střed-

ního dosahu SSBS. Pokračovat bude vývoj účinnější řízení střely S.3 schopné nést termojadernou hlavici.

U strategického námořnictva bude provedena do operačního použití čtvrtá ponorka s jaderným pohonem, vyzbrojená řízenými střelami MSBS M.20 s termojadernou hlavici o účinnosti 1 Mt. Dokončeno bude přezbrojení ponorky s jaderným pohonem LE TERRIBLE řízenými střelami s termojadernou hlavici o účinnosti 1 Mt. Pokračovat bude výstavba páté ponorky s jaderným pohonem a výzkumné a vývojové práce na řízené střele M.4 schopné nést vícenásobnou manévrující jadernou hlavici.

Na **operačně taktické prostředky jaderného napadení** připadá 782 miliónů Ffrs, což je o 50 miliónů Ffrs (6,8 %) více než v uplynulém roce.

Hlavní důraz je položen na dokončení výstavby posledního pátého dělostřeleckého pluku s řízenými střelami PLUTON. U vojenského letectva se počítá s udržováním čtyř letek letounů nosičů a u vojenského námořnictva s pokračováním vývojových prací na palubním letounu no-

siči SUPER ETENDARD. Plánuje se s dalším zdokonalováním jaderných hlavíc pro operačně taktické prostředky jaderného napadení.

Na konvenční síly připadá 28 590 milionů Ffrs, což je o 4 341 milionů Ffrs (17,9 %) více než v předchozím roce.

Pro konvenční síly pozemního vojska se mají v průběhu roku uskutečnit dodávky středních tanků AMX30, vyprošťovacích tanků AMX30, bojových vozidel pěchoty AMX10 P a PC, obrněných transportérů VAB, samohybných kanónových houfnic 155 GCT, PTRS MILAN, PLRS RO-LAND a vrtulníků SA 341.

Konvenční síly vojenského letectva mají dostat mimo jiné letouny JAGUAR, letouny MIRAGE F.1 a střední a lehké dopravní letouny. Pokračovat bude modernizace automatizovaného systému řízení PVO AIR 70 a výzkumné a vývojové práce na bojovém letounu MIRAGE 2000.

Pro konvenční síly vojenského námořnictva se plánují dodávky dielelektrických ponorek, fregat, rychlých hlídkových člunů a vrtulníků k ničení ponorek. Pokračovat bude výstavba prvé a zahájena výstavba druhé útočné ponorky s jaderným pohonem. Mají být objednaný letouny SUPER ETENDARD, které v příštích letech nahradí současné letouny ETENDARD na letadlových lodích.

Na **zámořské síly** připadá 1 786 milio-

nů Ffrs, což je o 220 milionů Ffrs (14 %) více než v předešlém roce.

Přidělené prostředky mají sloužit k udržování samostatných útvarů a jednotek pozemního vojska, smíšených leteckých skupin vojenského letectva, hlídkových a dopravních lodí vojenského námořnictva a jednotek četnictva na zámořských základnách. Tvoří šest smíšených velitelství (Antily — Guayana, mys Vert, Džibuti, jižní část Indického oceánu, Nová Kaledonie a Polynésie) a dvě samostatná velitelství (v Bouet na Pobreží slonoviny a v Libreville v Gabonu).

Na **ústřední výzkum a vývoj** připadá 2 552 milionů Ffrs, což je o 249 milionů Ffrs (10,8) více než v minulém roce.

Finančních dotací bude použito především na práce, spojené s modernizací tankové a letecké techniky, na zlepšování prostředků pro vidění v noci a na výzkumné práce v oblasti řízených střel, laserové techniky, elektroniky pro zjišťování ponorek, modernějších spojovacích prostředků a nových druhů munice.

Výdaje vojenského rozpočtu zajišťují výstavbu a modernizaci francouzských ozbrojených sil podle požadavků dlouhodobého plánu. Mají umožnit Francii postupně získat vedoucí vojenské postavení mezi kapitalistickými státy Evropy. Jejich růst se bude pohybovat i v příštích letech mezi 16—17 %.

Vojenský rozpočet Velké Británie pro finanční rok 1977/78 počítá s výdaji ve výši 6 329 milionů Lstg (59 200 milionů Kčs nebo 10 900 milionů amerických dolarů).

Oproti předchozímu finančnímu roku se zvyšuje o 697 milionů Lstg, tj. 12,4 % v nominální hodnotě. Reálná hodnota vojenského rozpočtu po odečtení předpokládaného inflačního koeficientu se snižuje přibližně o 3 %. Přes tento pokles se zachovávají možnosti pokračovat v modernizaci britských ozbrojených sil podle dlouhodobého plánu. Umožňuje to především další zvýšení podílu investičních nákladů na úkor provozních ve skladbě rozpočtu (z poměru 35,3 : 64,7 v roce 1976/77 na poměr 37,1 : 62,9 v roce 1977/78).

Přímé vojenské výdaje se podílejí 16 % na celkových výdajích státního rozpočtu a 5,5 % na hrubém národním produktu.

Kromě přímých výdajů uvedených ve vojenském rozpočtu jsou ve státním rozpočtu zahrnuty v položkách některých civilních ministerstev další výdaje spojené s obranou v celkové částce 245 milionů

Lstg. Celkové vojenské výdaje Velké Británie pro rok 1977/78 tak dosahují částky 6 754 milionů Lstg.

V Bílé knize o obraně je uvedeno tradiční rozdělení výdajů vojenského rozpočtu na rok 1977/78.

Na **strategické jaderné síly** připadá 96 milionů Lstg, což je o 18 milionů Lstg (23,1 %) více než v minulém roce.

Prostředky mají sloužit k udržování britských strategických sil v dosavadním rozsahu (čtyři ponorky s jaderným pohonem vyzbrojené řízenými střelami POLARIS A3, které jsou zařazeny do pohotovostního systému NATO).

Na **pozemní vojsko určené pro evropské válčiště** připadá 1 091 milionů Lstg, což je o 106 milionů Lstg (10,8 %) více než v předcházejícím roce.

Na finančních dotacích se nejvíce podílí Britská rýnská armáda. Růst jejích bojových možností má zajistit i probíhající reorganizace (dokončení se plánuje v roce 1979), která má zvýšit počet bojových jednotek na úkor pomocných a zpružnit řízení. Reorganizace s obdobnými

cíli probíhá též u jednotek na území Velké Británie, které jsou předurčeny pro evropské válčičtství.

V průběhu roku jednotky pozemního vojska obdrží nové pásové obrněné transportéry STRIKER vyzbrojené PTRS SWING-FIRE, tažené houfnice ráže 155 mm, kanóny ráže 105 mm, nákladní automobily, zdokonalené sledovací radiolokátory pro PLRS RAPIER a různé druhy ručních zbraní a munice. Pokračovat bude vybavování tanků CHIEFTAIN novou laserovou technikou. Uskuteční se další zkoušky s PTRS HOT a TOW pro jejich použití z vrtulníků LYNX.

Na **pozemní vojsko určené pro zámořské válčičtství** připadá 70 miliónů Lstg, což je 6 miliónů Lstg (9,4 %) více než v uplynulém roce.

Vojenská politika labouristické vlády se orientuje především na evropské válčičtství. Pokračuje proto snižování úlohy britských ozbrojených sil v zámoří. V dubnu 1977 byl zahájen postupný odsun britských jednotek z Malty a pokračuje jednání o stažení jednotek z Brunei. Finanční dotace jsou určeny hlavně na udržování posádek v Hong-Kongu, v Gibraltaru, v Belize a na Falklandských ostrovech.

Na **vojenské letectvo** připadá 1 034 miliónů Lstg, což je o 128 miliónů Lstg (14,1 %) více než v předcházejícím roce.

Prostředků bude použito k dodávkám letounů JAGUAR, BUCCANEER, HAWK, vrtulníků SEA KING, zdokonalených sledovacích radiolokátorů pro PLRS RAPIER a nové průzkumné techniky pro letouny JAGUAR. Probíhat budou technické úpravy na bojových letounech HARRIER ke zvýšení parametrů jejich výkonu a na dopravních letounech HERCULES k prodloužení jejich životnosti. Pokračovat bude vybavování bojových letounů prostředky pro vedení elektronické války a modernizace družicového spojení ministerstva obrany.

Na **vojenské námořnictvo** připadá 843 miliónů Lstg, což je o 171 miliónů Lstg (16,1 %) více než v minulém roce.

Finančních dotací se plánuje použít především na pokračování rozsáhlé dlou-

hodobé modernizace bojových lodí a letadel vojenského námořnictva.

Na **záložní a pomocné jednotky** připadá 105 miliónů Lstg, což je o 14 miliónů Lstg (15,4 %) více než v předešlém roce.

Stejně jako jiné členské země atlantické aliance klade i britská vláda v současné době zvýšený důraz na zálohy.

V souvislosti s probíhající reorganizací pozemního vojska se zvýší počet záložních jednotek předurčených k posílení Britské rýnské armády o tři prapory. U vojenského letectva bude organizována především příprava záložníků - specialistů pro zesílení počtů pozemního personálu. Námořní pěchota bude připravovat zálohy pro použití v arktických podmínkách Norska.

Na **výzkum a vývoj** připadá 823 miliónů Lstg, což je o 124 miliónů Lstg (17,7 %) více než v uplynulém roce.

Prostředky mají sloužit hlavně na letové zkoušky s prototypy letounu TORADO a na vývoj jeho nové varianty použitelné pro PVO, na vývoj výkonnějšího motoru pro letoun JAGUAR, na dokončení vývoje letecké PLRS SKY FLASH a na pokračování prací na leteckých protizemních řízených střelách naváděných laserovým paprskem, na pokračování vývoje nového bojového vozidla pěchoty a samohybného kanónu a na dokončení studijních prací (v součinnosti s NSR) na novém bojovém tanku. Pokračovat bude vývoj nových řízených střel různých typů, radiolokátorů, sonarů, navigačních, spojovacích a pohonných systémů pro lodě vojenského námořnictva.

Vojenský rozpočet zajišťuje pokračování plánované modernizace britských ozbrojených sil podle požadavků velení NATO. Velká Británie nezmenšuje vojenské úsilí přes značně tíživou hospodářskou situaci země. Soustavně se zvyšující podíl finančních prostředků na výzkum a vývoj nové bojové techniky a řešení programy, na které jsou určeny, ukazují na dlouhodobost trendu současné britské vojenské politiky.

—☆—

Na základě celkové zhodnocení vojenských rozpočtů pro rok 1977 můžeme říci, že se Severoatlantický pakt stává stále

důležitějším mocenským nástrojem soudobého imperialismu v jeho plánech na likvidaci reálného socialismu.

RACIONALIZACE PŘI PRÁCI S INFORMACEMI

Major ing. Antonín Řehoř

Z hlediska podstaty je velení vojskům nepřetržitým informačním procesem. Vyznačuje se takovými činnostmi orgánů velení jako je získávání nezbytného množství aktuálních informací, zpracování a přijetí rozhodnutí jako formy transformace sdělovacích informací v informace řídicí, stanovení a doručení úkolů podřízeným a kontrola jejich plnění.

Při realizaci těchto činností vzniká relativně uzavřený informační systém, ve kterém je subjekt velení s objektem spojen přímou a objekt velení se subjektem velení zpětnou vazbou. V informačním systému se realizuje cyklický proces sběru zpracování, přenosu a uchování informací.

Ve všech fázích informačního procesu lze používat rozmanitých technických prostředků, mezi nimiž má významné postavení výpočetní technika.

Sovětský vědec V. G. Afanasjev říká: „Automatizaci bez racionalizace hrozí osud brontosaura“. Tzn., že dříve než začneme informace automaticky zpracovávat, musíme celý informační systém racionalizovat, aby se nestalo to, co charakterizoval tento vědec, když o funkci počítače řekl: „Vkládáme-li smetl dovnitř, vyháží nám opět jen smetl ven“.

Při postupné mechanizaci a automatizaci velení zvyšuje se význam drobné racionalizační práce v informační oblasti. K racionalizaci prací s informacemi chci přispět v tomto článku.

Informace pro velení vojskům jsou svou podstatou **sociálními informacemi**, protože velitel je tvoří hlavním objektem a subjektem velení. Sociální informace jsou nejvyšším, nejsložitějším a různorodým typem informací. Pomocí nich velitelé a štáby komunikují a vyměňují si myšlenky. Používání sociálních informací je spojeno s uvědomělou účelností, vlastní jediné člověku, který jedná cílevědomě. Žádný typ informace se nemusí tak hluboce a všestranně zpracovávat a nevyužívá se v tak rozmanité formě jako sociální informace. Sociální informace jsou spojeny s logickým myšlením — nejvyšším typem odrazu skutečnosti. Jejich hmotným nositelem, signálem, který je přenáší, je slovo, řeč v mluvené nebo psané formě, která je nejvyšším ze známých typů signálů. I. P. Pavlov ji nazval „signálem signálů“. Jenom díky této formě se mohou sociální informace tvořit, vnímat, sdělovat a uchovávat, velitelé a štáby jich mohou využívat ve své rozmanité činnosti. Přitom není podstatné, že obsah informací se často šifruje a kóduje, aby mohly být utajeny předávány, popř. aby mohly být zpracovávány prostředky výpočetní techniky ve formě znaků nebo symbolů, neboť jsou ko-

neckonců využívané člověkem v dekódované formě, tj. ve formě mluveného nebo psaného slova.

V článku Hodnocení kvality informací o situaci (viz VM 7/76) nás pplk. doc. ing. Miroslav Stránský, ČSc. seznamuje mimo jiné s rozdělením složek informačního procesu velitele a štábu podle stupňů velení. Na obr. 1 nás informuje v podstatě o poměru složek informačního procesu a současně nám umožňuje posuzovat zpracování informací také jako jejich **spotřebu a tvorbu**. Velitel vystupuje jako tvůrce informací ve 35–40 % času, kdy hovoří, píše, počítá nebo kreslí a v 60–65 % času vystupuje jako vnímající činitel. Kvalita nově vytvořených, řídicích informací bude nesporně záviset vedle jiných faktorů také na tom, jak se velitel a štáb podaří všechny dostupné informace co nejrychleji a kvalitně vstřebat ať již **nasloucháním, čtením nebo pozorováním**.

Velitel a příslušníci štábu získávají nejvyšší kvalitu informací — **čtením, studiem**. Dnes stráví velitel značnou část dne čtením výkazů, hlášení, zpráv, směrnic, rozkazů, předpisů, odborných časopisů atd. Rozborem snímků pracovního dne byly zjištěny průměrné denní výsledky. Např. množství přečteného materiálu představuje v přepočtu až 100 strojopisných stran a okolo 180 spotřebovaných minut.

Rozbor výsledků mimo jiné ukázal, že:

- i u zkušeného velitele se zvyšuje spotřeba času, věnovaného četbě určitého materiálu,
- pro četbu si vyhrazuje ve svém časovém rozvrhu pravidelnou denní dobu,
- některý materiál čte rychleji, jiný pomaleji,
- vede své podřízené ke studiu potřebné literatury,
- doporučuje jim některé zajímavé články, vhodné knihy,
- ukládá k prostudování některé články jako služební úkol,
- pečuje o plynulý oběh vybraných informací mezi podřízenými,
- ve zhuštěné podobě na poradách, při školení apod. seznamuje podřízené se závažnými informačními prameny,
- občas prověřuje jejich práci s informacemi aj.

Jednou z cest jak můžeme získat čas ke studiu dalších materiálů je naučit se číst a studovat racionálnější způsobem. Každý písemný materiál nechte velitel se stejnou intenzitou, nýbrž používá různého způsobu čtení. **Zběžné, letmé, globální** čtení velitele jen orientuje, předběžně informuje o obsahu (zda jsou v něm použitelné poznatky a myšlenky). **Podrobněji** pro-

čítá materiál pro hlubší informaci, posouzení správnosti obsahu a další využití materiálu, např. podklady potřebné pro zpracování rozkazu apod. **Důkladné** čtení slouží k trvalému vstřípení informací do paměti.

Průzkum ukázal, že poměr mezi jednotlivými způsoby čtení je — viz **obr. 1**.

Pokud velitel neumí rychle číst dosahuje průměrné rychlosti 180 slov za minutu, tj. asi 30 strojopisných stran za hodinu. Tato rychlost však pro řídicího pracovníka nepostačuje. Cvikem lze dosáhnout snadno rychlosti 350–400 slov za minutu, což představuje 60 až 80 strojopisných stran za hodinu. Při podílu letmého čtení k ostatním způsobům čtení představuje úspora času denně 60 až 75 minut.

K zásadám techniky rychlého čtení patří:

- odnaučit se hlasitému čtení, čtení šeptem nebo tzv. vnitřnímu hlasitému čtení po jednotlivých slovech (rychlost přímě informací se zvýší ze 30 znaků/s na 45 znaků/s).

- vystříhat se opakovanému čtení týchž slov nebo řádků,

- záměrně soustředovat pozornost a vylučovat nebo omezovat rušivé vlivy (hovor, hluk apod.; otrasy čteného materiálu např. při čtení ve vozidle za jízdy podstatně snižují rychlost čtení a zvyšují únavu až třikrát);

- zvyšovat přesnost vidění (dobré osvětlení atd.),

- číst podle slovních skupin, tj. zvětšovat počet slov, která přečteme na jeden zážeb zraku (3 až 5 slov logicky a jazykově souvisejících),

- číst prostorově, tzn. dívat se poněkud nad řádek tisku místo přímo na něj, tak méně ruší mezery mezi řádky i jednotlivými slovy,

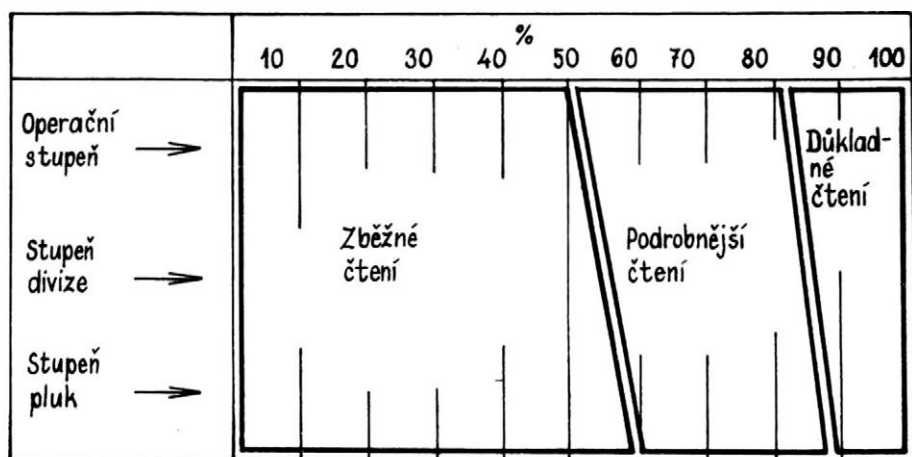
- cvičit jistotu, že něco v textu nepřehlédneme,

- cvičit se v chápání textu, naučit se „vyhmátnout“ heslo nebo větu zásadního významu, přeskakovat partie obsahující již známé myšlenky,

- číst spíše svisle než vodorovně tak, aby oko postupovalo po sloupci textu a zachytilo se vždy jen na jediném, podstatném místě řádku,

- vyloučit používání poznámek (poznámky nepatří k technice rychlého čtení; úpravy textu, korektury apod., které snižují rychlost čtení nejméně třikrát, patří k podrobnějšímu nebo důkladnému čtení).

Pouhé orientační prohlédnutí, prolísto-
vání spisu, odborného časopisu nebo jiné-

Obr. 1

ho materiálu není možné pokládat za čtení, nýbrž jen za jeho přípravu.

Při podrobnějším čtení, pokud si velitel nedělá poznámky, přečte obvykle strojopisnou stranu za 2–3 minuty. Jinak se rychlost čtení snižuje na 4 i více minut. Průzkum ukázal, že rychlost čtení se diferencuje i podle druhu materiálu (od pomalé k nejvyšší) takto: rozkazy a směrnice — předpisy — výkazy a zprávy — noviny — jiné.

Důkladné čtení je pozorné a soustředěné. Velitel je používá při studiu základních dokumentů tehdy, chce-li si obsah čteného textu vtisknout do paměti. Důkladnému čtení by mělo vždy předcházet prolístování, popř. zběžné nebo podrobnější pročtení. Rychlost důkladného čtení je značně rozdílná.

Při podrobnějším a důkladném čtení nestačí text jen vnímat, nýbrž porozumět mu a promyslet jeho využití. Účel studia odborného materiálu spočívá v tom, že se velitel snaží:

- „vyhmátnout“ nové poznatky,
- důležité myšlenky oddělit od ostatního, méně podstatného textu,
- čtené myšlenky rozvádět zkušenostmi z vlastní praxe a tak je obohacovat dalšími podrobnostmi,
- ke čteným myšlenkám zaujímat vlastní kritická stanoviska,
- zjišťovat jejich použitelnost ve vlastní práci.

Všechny tři způsoby čtení zpravidla nepoužíváme v ryzi formě. Při zpracování určitého materiálu je vhodné střídavě přecházet od jednoho způsobu čtení ke druhému.

K pochopení a zapamatování podstatného obsahu napomáhá vhodné zpracování textu některým ze způsobů:

- zatrhávání textu svislými čarami různých barev, síly a formy,
- kreslení vžitých symbolů na okraji, např. ! = zajímavé, ● = souhlasím, ? = sporné apod.,
- podtrhávání základních pojmů, výrazů apod. různými čarami a barvami,
- umožňuje-li to charakter utajení pak pořizování výpisků, výtahů, konspektů nebo dokonce sylabů,

— pořizování výstřižků zajímavých zpráv a článků z novin apod. a jejich přehledné ukládání (výstřižková služba).

Na účinnost čtení však nemá vliv jen ovládnutí jeho techniky. Výsledky souvisí se zájmy, znalostmi, důkladností, soustavností, s tělesnou a duševní kondicí velitele, s jeho pracovním prostředím.

Více jak čtvrtinu pracovní doby stráví velitel nasloucháním druhým osobám, při poradách a aktivech, na schůzích, školeních, přednáškách apod. Naslouchání myšlenkám druhých jednak podněcuje vlastní myšlení a jednak je významným zdrojem nových informací. Je tedy nutným předpokladem úspěšné práce velitele.

Hovoříme-li o naslouchání, nemáme na mysli naslouchání bezděčné, ale záměrné, na které je třeba se velice dobře připravit. Příprava zahrnuje nejenom fyzickou stránku, svěžest a odpočinek velitele, ale i stránku psychickou. Pro úspěšné naslouchání je třeba zmobilizovat všechny duševní procesy. Především soustředěně zaměřit svou pozornost na projednávanému tématu a věnovat se nejen slovům mluvčího,

ale i jeho mimice, gestikulaci, předváděním pomůckám atd.

Velitel si musí uvědomovat, že jeho pozornost probíhá ve vlnovce, která se vyznačuje místy snížené i intenzivní pozornosti, přičemž snížená pozornost je často projevem únavy.

Dalším předpokladem racionálního naslouchání je vědomé odpoutání se od vnějších (ostatní osoby, hluk) i vnitřních vlivů (jiné myšlenky), které mohou být mnohdy velmi silné.

K tomu, abychom si z předávaných informací co nejvíce zapamatovali, je třeba jim porozumět. Proto je nezbytné vyžádat si při pochybnostech nebo nejasnostech bližší vysvětlení. Vůle uchovat si získané informace v paměti podporuje proces zapamatování, kterému napomáhá promyšlený, racionální systém poznámek.

Předností racionálního naslouchání je vzít se do myšlenkového procesu mluvícího. Oddělit fakta od pouhých názorů a domněnek. Stále je třeba si klást otázky: Jsou výroky průkazné? Lze tvrzení ověřit? Je argumentace přesná? Lze návrhy realizovat? Nemíjí vhodně se nechat snadno přesvědčit a získat, ale na druhé straně nemůže být velitel zbytečně zdrženlivý a přehnaně odmítavý k názorům druhých.

Největšími překážkami úspěšného naslouchání, které lze jen s obtížemi překonat, jsou předsudky a předpojatost. Stejně nebezpečný zvyk je posuzovat mluvčího podle způsobu projevu. Strhující řečník naslouchání sice usnadňuje, ale jeho působivé vystoupení může velmi málo souviset s podstatou věci, o které chtěl novit.

Abychom uměli úspěšně naslouchat, je třeba si osvojit a postupně prohlubovat některé charakterové rysy, ke kterým patří: kritičnost, klid, trpělivost, zdvořilost, upřímnost a sdílnost, které výrazně zvyšují efektivnost naslouchání.

Třetím podstatným způsobem získávání informací pro velitele a štáb je **pozorování**. Je to záměrné a plánovitě vnímaní objektivní skutečnosti za určitým cílem — v prostoru, čase a pohybu. Pozorováním osob, pracovišť, terénu, různých jevů a procesů se velitel a štáb zabývají asi 20 % pracovní doby.

Z á v ě r

V každodenní praxi se velitelé a štáby setkávají se značným množstvím informací. Ačkoliv při jejich sběru, přenosu, uchovávání, ale zvláště zpracování lze využívat rozmanitých technických prostředků, velitel a štáb je koneckonců tvoří, využívá a spotřebovává ve formě mluveného nebo psaného slova.

Kvalita nově vytvořených, řídících informací nesporně závisí vedle jiných faktorů také na tom, jak se veliteli a štábu podaří dostupné informace rychle a kvalitně vstřebat. Racionalizace naslouchání, čtení a pozorování, které představují 60–65 % jejich pracovního dne může významnou měrou přispět k zefektivnění práce s informacemi.

Rozhodující vliv při pozorování mají faktory času a pohybu, které ovlivňují dynamiku probíhajících procesů. Základem efektivního pozorování je záměrná neboli úmyslná pozornost, tj. soustředění psychické činnosti na určitý podnět. Oproti bezděčné pozornosti vyžaduje záměrná pozornost značné duševní úsilí a zapojení vůle. Taková pozornost není člověku vrozená a vytváří se především v každodenní pracovní činnosti.

Rozvoj schopnosti pozorování budeme všestranně podporovat, protože moderní člověk, ačkoliv se stále dívá často „nevídá“, umí studovat z knih, ale není zvyklý a méně dovede studovat lidi jako jevy, které ho obklopují.

Mezi vlastnosti dobré pozornosti patří:
— **soustředěnost** na určitou činnost či jev,

— **intenzita**, již rozumíme soustředěnost pozornosti jen na určitý podnět, přičemž ostatní zanedbáváme,

— **rozdělování** pozornosti, které umožňuje současně nebo ve velmi krátkých časových intervalech sledovat více činností,

— **rozsah** pozornosti, který je dán množstvím podnětů, jež můžeme sledovat současně (rozsah pozornosti velitele by měl být značně široký),

— **stálost** pozornosti, kterou rozumíme dobu, v níž věnujeme pozornost stejnému předmětu nebo jevu; stálost pozornosti se zvyšuje střídáním podnětů; jejím opakem je rozptýlenost pozornosti, která je způsobena rušivými momenty, krajním případem rozptýlené pozornosti jsou roztržka a roztržitost, které velmi nepříznivě ovlivňují efektivnost pozorování,

— **přenášení** pozornosti již rozumíme úmyslný přesun pozornosti z jedné činnosti na druhou.

Pozornost velitele se zpravidla dotýká velkého okruhu předmětů a jevů. Proto by každý velitel měl poznat přednosti a nedostatky své pozornosti a uvědomit si, že ačkoliv pozornost záleží na řadě činitelů, jakými mohou být např. únava, nálada, duševní vyváženost apod. je možné záměrnou pozornost cvičit a racionalizovat tak proces pozorování, který představuje významnou složku příjmu informací.

POŽIADAVKY NA ORGANIZÁCIU UTAJENIA

Poznatky z poľných zamestnaní na rôznych stupňoch velenia signalizujú potrebu venovať sa cieľavedomejšie požiadavkám ochrany utajovaných skutočností pri ich zabezpečovaní. Predpis Všeob-P-70 (práv.), hlava I, článok prvý stanoví „Ochrana utajovaných skutočností je nepostrádateľnou podmienkou bojaskopnosti ČSLA pri plnení úloh obrany ČSSR a zabezpečovaní záujmov armád členských štátov Varšavskej zmluvy“.

Z toho plynie nevyhnutnosť ochrany utajovaných skutočností uskutočňovať pri všetkých činnostiach pravidelne a nepretržite. Čím dôležitejšia je činnosť, tým aktívnejšie a dokonalejšie opatrenia musíme prijímať. Poľné zamestnania rôznych druhov vojsk a stupňov velenia, svojím určením realizujú najvýznamnejšie prvky bojovej a mobilizačnej prípravy a operačného umenia. Ich organizácia, zámery a ciele i vlastné uskutočňovanie sú významnou oblasťou ochrany utajovaných skutočností, spravidla najvyšších stupňov utajenia.

Z činnosti, pohybu štábov a vojsk mimo vlastných (mierových) objektov, sa dá vyhodnotiť charakter a pri nezodpovednom zabezpečení a prijatí opatrení utajenia aj konkrétny obsah a ciele našich poľných zamestnaní rozvedkou nepriateľa. Možnosti rozvedky mimo známych dlhodobých metód, nezvyčajne vzrástli rozvojom technického prieskumu najmä rádioelektronického a družicového (kozmickeho).

Pri organizácii a zabezpečovaní poľných zamestnaní je preto žiadúce premyslieť komplex opatrení utajenia od začatia príprav, vykonania, skončenia ako i po skončení. Pritom treba plne rešpektovať všetky zvláštnosti ochrany utajovaných skutočností platné v poľných podmienkach.

Faktor utajenia pri bojovej činnosti je významným činiteľom uskutočňovania jej zámeru voči nepriateľovi. Pri stanovení cieľov poľných zamestnaní by utajenie nemalo byť podceňované a chýbať v zámysle vykonania. Nedostatky utajenia pri mierovom poľnom výcviku sa bezprostredne neodrážajú na vlastnej konkrétnej činnosti. Je to i preto, že spracovatelia a organizátori nevyužívajú pri riadení cvičení dostatočne verné dôsledky z úniku utajovaných skutočností, tak ako by sa to odrazilo v „ostrom“ skutočnom stretnutí s nepriateľom, ktorý by to jednoznačne v náš neprospech využil. Musíme plne vychádzať z toho, že potencionálny nepriateľ sa mimoriadne intenzívne zaujíma o prípravu ČSLA a armád členských štátov Varšavskej zmluvy v každej situácii a aktívnej činnosti našich štábov a vojsk. Jeho opa-

trenia sa síce bezprostredne na danom organizovanom poľnom zamestnaní neprejavujú a teda nenúti cvičiacich veliteľov a štáby prijímať nové opatrenia lebo protiopatrenia.

Získané správy a poznatky z týchto zamestnaní sú však cennými poznatkami nepriateľa, ktoré spracúva s cieľom zneužiť ich voči našej armáde, prijímaním protiopatrení už v mierovej činnosti. Tieto faktory treba brať do úvahy v obsahu a formách utajenia pri organizovaní poľných zamestnaní.

Zodpovednosť za stav utajenia predovšetkým spočíva na veliteľoch a náčelníkoch všetkých stupňov. Veliteľ je povinný vytvárať vhodné podmienky pre ochranu utajovaných skutočností, organizovať aktívne opatrenia pre ich realizáciu a dôsledné dodržiavanie všetkými podriadenými.

Zabezpečovanie jednotlivých opatrení uskutočňuje náčelník štábu spoločne so svojím štábom, náčelníkmi druhov vojsk a služieb podľa požiadavok jednotlivých období poľných zamestnaní. Všetky nariadené štáby musia k týmto úlohám pristupovať vysoko zodpovedne a kvalifikovane. Veľmi dôležité je, aby naplánované opatrenia boli bezpodmienečne a nepretržite uskutočňované, k tomu môžu vlastnou činnosťou prispieť samotné štáby.

V prípravnom období treba venovať veliteľmi pozornosť najmä vymedzeniu najnutnejšieho okruhu osôb pre organizáciu a prípravu poľného zamestnania, k tomu spracovať zoznam a určiť zodpovedných vedúcich pracovníkov. Zásadný význam má správne vyčlenenie pracoviska, pracovného režimu (včítane času) a ostatných opatrení na zabránenie prezradenia príprav, stanovenie legendy, hlavných opatrení. V poľných zamestnaniach je žiadúce stanoviť najnutnejší rozsah spracúvania dokumentov, diferencovanie obsahu dokumentov pre podriadené stupne, spôsob evidovania, manipulácie, doručovania, ukladania a ich ochrany.

Prijat opatrenia pre zvláštny režim utajenia podľa príslušných smerníc, rozsahu a konkrétnych podmienok plánovaného zamestnania. Nariadiť spôsob používania technických spojovacích prostriedkov, používanie utajovacích prostriedkov všetkých druhov, zakázať viesť otvorené hovory na odkrytých spojovacích kanáloch alebo odovzdávať informácie bez použitia utajovacích prostriedkov.

Osobitnú pozornosť venovať utajeniu činnosti vlastných rádioelektronických prostriedkov pred nepriateľským prieskumom, organizáciou a riadením rádiové-

ho a rádiolokačného maskovania na jednotlivé fázy bojovej činnosti.

V priebehu poľného zamestnania (bojovej činnosti) štábom zabezpečiť nepretržitú kontrolu s cieľom presadzovania dôsledného dodržiavania nariadení na ochranu utajovaných skutočností všetkými podriadenými, vyvodzovať príslušné opatrenia z ich porušovania, v prípade ztráty, úniku utajovaného dokumentu, (správy) organizovať jeho nájdenie a zabrániť jeho zneužitiu, organizovať aktívne protiopatrenia. Prijímať ďalšie nové rozhodné opatrenia v oblasti utajenia na základe poznatkov a potrieb vývoja, priebehu zamestnania (bojovej činnosti), zabezpečiť ich včasné preniknutie vo vlastnom štáte a na podriadené stupne.

Osobitný zreteľ venovať režimu aktívovania rádioelektronických prostriedkov, dodržiavaniu opatrení rádiového maskovania a prevádzkovej disciplíny na spojovacích prostriedkoch, organizácii plynulej prevádzky, zvlášť sledovať poradie, čas odoslania telegramov, signálov podľa dôležitosti (stanovenej série).

Zabezpečiť doručovanie bojových dokumentov a rozhodujúcich nariadení po najspoľahlivejších spojovacích (utajovacích) prostriedkoch a najdôležitejšie doručovať styčnými dôstojníkmi (s ozbrojeným sprievodom), sledovať aby spracúvanie bojových dokumentov a písomností v poli bolo plne v súlade s požiadavkami predpisu „Štábne práce v poli“, aby pri ich spracovaní, manipulovaní, evidovaní a ochrane neboli narušované všetky platné normy.

Mimoriadnu pozornosť venovať rozmiestňovaniu miest velenia (dôležitých prvkov bojovej zostavy) ich utajovaniu, správnej voľbe rozmiestňovania, presným organizovaním a dodržiavaním vnútorného režimu, vonkajším a vnútorným strážením. Dodržiavaním všetkých opatrení maskovania, obmedzovaním znalosti rozmiestnenia a vstupu na tieto miesta, dbaním prísneho režimu pohybu dopravných prostriedkov a osôb.

Pri premiestňovaní miest velenia, dôležitých prvkov bojovej zostavy, presunoch vojsk dbať na maximálne utajenie času, cieľa a osí presunu, pre presun vydať len orientačné body, zakázať používať pre orientáciu zakreslené mapy s inými údajmi. Pri opúšťaní miest velenia (všetkých ostatných priestorov zaujímaných vojskami) dôsledne prehliadnuť, prekontrolovať všetky pracoviská (priestory) či na nich nezostali nejaké dokumenty alebo iné predmety a charakteristické znaky, z ktorých by sa mohli získať informácie.

Pred skončením poľného zamestnania vydať v pokynoch veliteľa pre skončenie poľného zamestnania opatrenia v oblasti utajenia s dôrazom na:

- stanovenie spôsobu zastrenia činnosti po opúšťaní priestorov (operačné, rádiotechnické maskovanie, terénne úpravy a iné), podľa stupňa velenia;

- určenie komisionálnych kontrol úplnosti vyhotovených dokumentov a písomností v priestore zamestnania, spôsob odvozu do mierových posádok (spoločne alebo starostlivosťou jednotlivých stupňov velenia), ktoré dokumenty treba vrátiť nadriadenému ešte v priestore zamestnania (čas a miesto);

- utajenie za presunu, preprava a ochrana utajovaných dokumentov, uloženie a odovzdanie utajovanej dokumentácie po príchode do mierovej posádky;

- spôsob vytrieďenia (použitia), skartovania spracovanej dokumentácie, termín vykonania a kontrola splnenia nariadených opatrení.

Po skončení poľného zamestnania pri rozboru jeho celkového priebehu veliteľom vyhodnotiť plnenie opatrení utajenia, v ktorom:

- ukázať ako plnenie opatrení v oblasti utajenia napomohli (respektíve pri nesplnení narušili) splniť stanovené ciele daného zamestnania;

- zovšeobecniť kladné poznatky, rozobrať príčiny a dôsledky nedostatkov, uložiť úlohy pre ich odstránenie;

- vyvodíť vlastné závery pre organizovanie ďalších poľných zamestnaní v oblasti komplexu utajenia.

Tieto požiadavky plne nevyčerpávajú obsah a všetky metódy v riešení problematiky utajenia pri poľných zamestna-

niach. Majú za cieľ naviesť organizátorov zamestnaní k doceneniu a hlbšiemu rozpracovaniu ako i aktívnemu realizovaniu zásadných opatrení utajenia ako významnej podmienky úspešného splnenia rozhodujúcich zámerov bojovej činnosti na jednotlivých poľných zamestnaniach.

Pri vyvádzaní rôznych špeciálnych druhov vojsk na poľné zamestnania problematiku najmä z hľadísk rôznych režimov utajenia diferencujeme, v tomto zmysle musíme tieto požiadavky brať plne do úvahy. Uplatnenie zásad utajenia na poľných zamestnaniach bude úmerné ich doceneniu a zručenému uplatneniu v riadiacej a organizátorskej práci veliteľov, náčelníkov a štábov pri ich organizovaní a uskutočňovaní. Pre docielenie najmä uvedomenej stránky ochrany utajovaných skutočností má m. i. preventívno-výchovná práca, ktorá musí byť uskutočňovaná tak v štáboch ako i vo vojskách komplexnými opatreniami veliteľskými a straníckopolitckej práce. Vedenie a príprava vojsk k vysokému morálne a politickému stavu je najlepším predpokladom pre zodpovedné plnenie aj v oblasti utajenia práve v poľných zamestnaniach a predpokladanej bojovej činnosti.

Zabezpečiť náročne požiadavky ochrany utajovaných skutočností na poľných zamestnaniach všetkými účastníkmi vyžaduje aby tejto oblasti sa venovalo úsilie už v dennom mierovom živote. V tejto oblasti nemôže byť rozdielov v prístupe a požiadavkách pri jej akceptovaní v štáboch a vo vojskách pri každej činnosti. Je samozrejmé, že rôznorodosť zamestnaní kladie vyššie požiadavky, tvorivý prístup veliteľov a štábov v konkrétnom opatrení pre jednotlivé a zvláštne podmienky.

VOJENSKÁ TERMINOLOGIE

Další část série článků zaměřujeme na upřesnění a objasnění některých dalších pojmů na základě připomínek a námětů čtenářů, především z těch oblastí, které již byly zveřejněny ve Vojenské mysli.

Vojenská politika státu

je souhrn účelného a navzájem spjatého úsilí a činností státu v otázkách zabezpečení ozbrojené obrany socialistické vlasti, výstavby a použití ozbrojených sil v rámci socialistického společenství plným a všestranným využíváním ekonomického, morálně politického, vojenského a vědeckotechnického potenciálu státu.

Potenciál státu

je souhrn výkonné možnosti a schopnosti státu v určité oblasti. V širším slova smyslu zahrnuje zejména lidské zdroje, zásoby, zdroje, dopravu a prostředky, které mohou být zmobilizovány a použity k dosažení určitého cíle nebo plnění jakéhokoliv úkolu.

Válečné ekonomický potenciál státu

je souhrn materiálních a lidských sil bezprostředně vyčleněných k zajištění potřeb ozbrojených sil v míru i k ekonomickému zabezpečení ozbrojeného zápasu. Je částí ekonomického potenciálu státu.

Potenciál civilní obrany státu

je souhrn jak morálně politické, odborné, technické i fyzické připravenosti obyvatelstva k obraně a ochraně teritoria státu v soudobé válce, tak i forem a způsobů zvýšení odolnosti ekonomiky státu.

Civilní obrana

je specifický druh obranné činnosti a soustava opatření, uskutečňovaná převážně nevojenskými silami socialistické společnosti účelně organizovaným a připraveným civilním obyvatelstvem k zabezpečení účinné ochrany zdraví a životů obyvatelstva, objektů národního hospodářství, kulturních hodnot, materiálních potřeb, nezbytných zdrojů a podmínek života, výroby a řízení státu před následky nepřátelských útoků a k organizaci záchranných prací po napadení s cílem maximálního snížení ztrát na obyvatelstvu, zachování chodu národního hospodářství a vytvoření podmínek pro aktivní účast obyvatelstva při obraně socialistického státního zřízení.

Je druhem strategického zabezpečení obrany země a tvoří nedílnou a významnou součást obrany socialistického státu, zabezpečující jeho stabilitu a životaschopnost v případné válce a v podstatné míře ovlivňuje celkový potenciál státu.

Generálmajor ing. Jaromír Jašek, CSc.
podplukovník ing. Břetislav Janík, CSc.

Vojsko

je 1. jednou z ozbrojených složek státu, 2. souhrnným označením pro operační svazy, svazky, útvary, jednotky, štáby, zařízení apod., 3. nadřazeným pojmem pro jednotky, útvary, svazky, zařízení určitého druh vojska nebo speciálního druhu vojska.

Ozbrojené sbory

jsou vojensky organizované a vyzbrojené části ozbrojených sil státu, určené ke společné obraně proti všem útokům nepříteli a k ochraně veřejného pořádku.

Ochranné sbory

jsou za branné pohotovosti státu nebo v době mimořádných opatření části ozbrojených sil státu, určené k ochraně státního území, osob a majetku.

Vojská rada

je stálý nebo dočasný kolektivní vojensko-politický orgán Spojeného velení, druhů ozbrojených sil, vojenských okruhů, operačních svazů, rozhodující v těsném kontaktu s místními stranickými a státními orgány o základních otázkách života a činnosti vojsk. Usnesení vojenské rady se realizují rozkazy velitele.

Generální štáb

je hlavním orgánem ministerstva obrany pro řízení a velení, pro rozpracování otázek obrany státu a plánování výstavby armády. Je ústředním plánovacím orgánem ministerstva obrany; zároveň vykonává funkci sekretariátu Rady obrany státu.

Operačně strategický svaz

je velký celek jednoho druhu ozbrojených sil nestálého organizačního složení, určený k plnění operačních (strategických) úkolů.

K operačně strategickým svazům patří front.

Tanková armáda

je operační svaz nestálého složení, určený k rychlému rozvíjení útoku na směru hlavního úderu frontu nebo k přenesení úderu na nový směr do velké hloubky až do dosažení konečného cíle frontové operace, ke zničení jaderných prostředků, záloh nepříteli, k ovládnutí důležitých prostorů a objektů v hloubce, především v prostorech zasažených údery raketového vojska strategického určení.

Tvoří ji zpravidla několik tankových svazků, svazky a útvary ostatních druhů

vojsk a speciálních vojsk a týlové útvary a zařízení.

Armádní sbor

je operačně taktický svazek pozemního vojska. Složení se řídí podle předpokládaných úkolů v operacích pozemního vojska.

Zpravidla působí v sestavě armády nebo frontu.

Operační činnost

je souhrn veškerého působení operačních a operačně strategických svazů, směřující k dosažení vítězství nad nepřítelem v operaci.

Prostor operační činnosti

je dvěma až třemi rozměry vymezená část válčistiště, v němž operační a operačně strategické svazy plánují nebo vedou operaci.

Cíl operace

je požadovaný (plánovaný) nebo dosažený výsledek činnosti operačního svazu (operačně strategického svazu), který ovlivňuje průběh a zpravidla i celkový výsledek operace.

Spočívá zpravidla ve vyřazení nebo v podstatném snížení bojeschopnosti uskupení vojsk nepříteli, ve vyřazení, zničení nebo ovládnutí prostorů, objektů či středisek, které mají význam pro politické, správní či vojenské řízení činnosti na území státu.

Období operace

je časově i prostorově vymezený úsek operace, v němž se plánuje nebo plní část celkového úkolu operačního nebo operačně strategického svazu.

Operační přestávka

je krátké časové období mezi dvěma za sebou následujícími útočnými operacemi.

Úderné uskupení vojsk

je účelná uspořádaná část operační sestavy operačního nebo operačně strategického svazu, určená k plnění dílčího úkolu, jehož splnění má rozhodující význam pro úspěšné dosažení operačního (strategického) cíle.

Je charakterizováno nadprůměrným soustředěním sil a prostředků k určité době na rozhodujícím směru činnosti.

Klasické zbraně

jsou všechny obvyklé, běžné, dosud používané zbraně a jiné prostředky k ni-

čení nepřítelů, které nepoužívají jaderné, chemické nebo biologické munice.

Okupace

je obsazení části nebo celého území jednoho nebo více států ozbrojenými silami druhého státu, nebo vojenskou koalici druhých států. Jde o dočasný stav, který sám nemůže změnit mezinárodní právní postavení daného státu, území; je spojena se zřízením okupačního režimu.

Válečný stav

je v mezinárodním právu označení pro právní vztah, který vznikl v určitém okamžiku mezi státy (koalicemi států), když tyto vstoupily mezi sebou do války.

Neodálý útok

je jedna z prvořadých, základních variant možného způsobu rozpoutání války, v níž dojde k dosažení překvapení zejména vedením úderů strategickými prostředky z hloubky, které jsou v neustálé bojové pohotovosti.

Období ohrožení

je kratší či delší časový úsek postupného narůstání mezinárodního napětí před zahájením války, v němž může dojít

k včasnému a plánovitému uvedení vojsk do bojové pohotovosti, rozvinutí sil a prostředků a zaujetí operační sestavy, případně i k přeskupení.

Periodizace války

je časové i obsahové rozdělení války na jednotlivá období, přičemž v každém se zakončuje cyklus událostí, v důsledku kterých vzniká přelom ve vedení války.

Periodizace války je dvojího druhu: a) historická, která se dělá po válce na základě jejího konkrétního průběhu a b) strategická, která se dělá před válkou, avšak jen přibližně, vzhledem k tomu, že hodnocení procesů války se opírá jen částečně o minulé zkušenosti a v rozhodující míře vychází z teoretických závěrů.

Ze strategických hledisek je možné válku členit na čtyři období: bezjaderné, s omezeným použitím jaderných zbraní, jaderné a závěrečné. Přitom k některým obdobím nemusí dojít, popřípadě se mohou spojit v různých kombinacích.

Periodizace války je určena politickými a strategickými cíli, ale především možnými variantami zahájení války agresem, existencí strategických jaderných sil a následky prvního jaderného úderu těchto sil.

Socialistická a buržoazní vojenská věda

V současné době existují vedle sebe dvě kvalitativně odlišné vojenské vědy — buržoazní a socialistická. Buržoazní vojenská věda vznikla s nástupem kapitalistického společenského řádu a znamenala tehdy revoluční zvrat proti předchozímu feudálnímu vojenství. Buržoazní vojenská věda byla v podmínkách vývoje kapitalismu velmi intenzivně rozvíjena a stala se v rukou buržoazie důležitou a účinnou zbraní k prosazování politických cílů jednotlivých kapitalistických států. Zvláště v období imperialismu byla dovedena buržoazní vojenská věda na takový stupeň svého vývoje, že se stává prostředkem jednotlivých skupin monopolistické buržoazie k dosažení světovlády.

Naproti tomu socialistická vojenská věda je vytvářena socialistickým zřízením, jejími vojenskými teoretiky a praktiky, v současné době jako nutný důsledek ohrožení socialistických států imperialistickou agresi. Jakmile nebezpečí této agrese zcela pomine a socialismus se stane převládajícím systémem na celém světě, nebude socialistická vojenská věda již nut-

ná a přestane existovat, protože za socialismem nebudou ani války.

Nejmarkantnější rozdíly mezi socialistickou a buržoazní vojenskou vědou vyplývají z rozdílnosti jejich vzniku a zániku, z rozdílnosti jejich podstaty charakteru a cílů, z třídní podstaty a zaměření obou těchto věd. Znamená to, že buržoazní vojenská věda je nástrojem v rukou reakční třídy kapitalistů, nástrojem, který slouží uskutečňování nespravedlivých politických cílů, tj. dobytí a zotročení cizích území a likvidace pokrokového socialistického zřízení. Je proto v rozporu s celkovou tendencí vývoje lidské společnosti i v rozporu se zájmy širokých lidových mas samotných kapitalistických zemí, které mají jednotlivé požadavky buržoazní vojenské vědy uskutečňovat. Naproti tomu socialistická vojenská věda vznikala a je rozvíjena v podmínkách pokrokového socialistického společenství, a to pouze v jedné fázi jejího vývoje, kdy hrozí nebezpečí imperialistické agrese. Socialistická společnost, když už je nucena v konkrétní situaci činit opatření ke své obraně, je též schopna vytvořit vojenskou teorii i vojenskou organi-

zaci vyššího typu než je buržoazní. Samotné přednosti socialistického zřízení umožňují socialistické vojenské vědy při řešení nejrůznějších vojenských otázek maximálně využívat všech ekonomických, vědeckotechnických, morálně politických i vojenských činitelů. Požadavky socialistické vojenské vědy jsou plně v souladu se zájmy širokých lidových mas, které je také aktivně pomáhají uskutečňovat. Nesmírně závažným činitelem pro rozvoj socialistické vojenské vědy je pak i vedoucí úloha komunistické strany, pod jejímž vedením jsou mobilizovány všechny síly na obranu socialistické společnosti. Socialistická vojenská věda má své základy ve spravedlivé politice komunistických stran, řídí se jejími idejemi a politikou. S takovou silou buržoazní vojenská věda nikdy nemůže počítat.

Převaha socialistické vojenské vědy nad buržoazní však spočívá především v jejích ideově teoretických a metodologických základech. Důsledně vědecká marxisticko-leninská teorie, dialektický a historický materialismus, aplikovaná a uplatněná ve vojenství, vytváří pro socialistickou vojenskou vědu základní a velmi výhodné podmínky pro vědecké zkoumání takového složitého jevu jakým je ozbrojený zápas. Naproti tomu idealistické a metafyzické základy buržoazní vojenské vědy velmi komplikují a ztěžují vědecké poznání války jako ozbrojeného zápasu a odhalování objektivních zákonitostí v něm působících. Socialistická vojenská věda je proto schopna na základě marxisticko-leninské teorie a metody daleko rychleji, komplexněji a přesněji odhalovat objektivní zákonitosti ozbrojeného zápasu a jejich znalosti v praxi také daleko šířeji a větším úspěchem využít než buržoazní vojenská věda. Socialistická vojenská věda je schopna na tomto základě též daleko jasněji vidět i do budoucna celkovou linii vývoje vojenství a rozpracovávat tvůrčím způsobem jeho jednotlivé otázky.

Když takto hovoříme o převaze socialistické vojenské vědy nad buržoazní, na prvo nemáme na mysli podceňování buržoazní vojenské vědy a zvláště ne pak vojenských možností imperialistických zemí. Naprosto nemůžeme počítat s tím, že by buržoazní vojenská věda nebyla schopna poznat a také správně využít objektivních zákonů ozbrojeného zápasu. Její poznávací i praktické možnosti jsou značné a nemůžeme je v žádném případě podceňovat.

Je to způsobeno kromě jiného i tím, že socialistická a buržoazní vojenská věda vedle zásadních rozdílů mají v konkrétním obsahu některých otázek řadu věcí obdobných a dokonce i společných.

Socialistické a kapitalistické ozbrojené síly jsou vybaveny v podstatě stejnou vojenskou technikou, takže soudobá válka by byla vedena obdobnými technickými prostředky z obou stran. Je to proto, že rozvoj a zdokonalování vojenské techniky je na obou stranách velmi intenzivní i když s jinými cíli, a to nejen na základě vědeckotechnického rozvoje ve vlastní zemi, ale i v ostatních zemích. Je velmi nepravděpodobné, že by se kterékoliv zemi podařilo na dlouhou dobu získat, utajit a vojensky využít zcela nový převratný vynález, o kterém by druhá strana neměla ani tušení. Tato skutečnost vede k mnoha shodným rysům v konkrétním vojenskotechnickém základě socialistické a buržoazní vojenské vědy. Vzhledem k tomu, že vojenská technika je vedle člověka velmi důležitým činitelem, který ovlivňuje ozbrojený zápas, vypracovává socialistická buržoazní vojenská věda na tomto základě obdobné konkrétní způsoby a formy vedení války, operace i boje.

Socialistická i buržoazní vojenská věda rovněž studují a pro současné potřeby využívají stejných nebo obdobných praktických zkušeností, jako jsou zkoušky s vojenskou technikou, cvičení a zvláště pak zkušenosti z minulých válek. Především druhá světová válka a vojenská střetnutí v poválečném období jsou pro socialistickou i buržoazní vojenskou vědu důležitým zdrojem zobecnění, a to nejen z bojové činnosti vlastních ozbrojených sil, ale i ozbrojených sil ostatních zemí. Tato skutečnost vede k tomu, že socialistická i buržoazní vojenská věda v řadě případů dochází k obdobným závěrům, které pak aplikuje na současnou vojenskou praxi.

Některé společné rysy buržoazní a socialistické vojenské vědy pak vyplývají z toho, že obě tyto vědy jsou budovány na společném historickém základě, na předcházejícím vývoji vojenství. Jak socialistická, tak i buržoazní vojenská věda si určitým způsobem osvojily z vojenského dědictví minulosti to cenné, co má význam pro řešení současných úkolů vojenské vědy.

Takové jsou tedy rozdílné i shodné rysy buržoazní a socialistické vojenské vědy. Musí nás to nutně vést k závěru, že buržoazní vojenská věda je schopna do značné míry odhalovat objektivní zákonitosti ozbrojeného zápasu a prakticky jich i využívat, a to i navzdory chybným ideově teoretickým základům. K tomu nutí buržoazní vojenskou vědu skutečnost ozbrojeného zápasu, protože bez respektování objektivních zákonitostí není možné vůbec ozbrojený zápas vést. A ozbrojený zápas je

více než kterákoli jiná oblast lidské činnosti takovou sférou, kde nejsou možná polovičitá řešení nebo dokonce nedbání objektivních zákonitostí. Tam jde, zvláště v současné době, o řešení otázky života či smrti celých národů a tříd. A proto i buržoazní vojenští teoretikové docházejí často ke správným závěrům, a to především v těch otázkách, které jsou bezprostředně spojeny s konkrétním vedením bojových akcí. Čím obecnější otázka, tím více se však projevuje zásadní rozdílnost v nazírání socialistické a buržoazní vojenské vědy.

Takto je třeba v podstatě se dívat i na

převahu socialistické vojenské vědy nad buržoazní. Není to převaha, vyplývající z mechanického posuzování jednotlivých vojenských otázek, ale převaha, vyplývající z ideově teoretické nadřazenosti socialistické vojenské vědy a z její třídní podstaty a zaměření. Socialistická vojenská věda má v důsledku toho větší možnosti rychleji a komplexněji odhalovat objektivní zákonitosti ozbrojeného zápasu a také je plně aplikovat na činnost ozbrojených sil. Tyto možnosti je ovšem třeba především subjektivním úsilím velitelů a politických pracovníků uvádět ve skutečnost.

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-майор Йиржи Нечас

К содержанию главных задач нового учебного года	3
--	---

Автор, исходя из познаний уровня подготовки командиров и штабов в истекшем учебном году, анализирует основные проблемы Приказа Министра Национальной Обороны на учебный год 1977-78, на которые необходимо обратить особое внимание.

Подполковник Адольф Грецер, кандидат философских наук, доцент

Значение соединения общественных, природных и военных наук для углубления действий научных познаний	8
--	---

Автор, исходя из итогов ХУ-го съезда КПЧ в области научно-исследовательской деятельности, разбирает значение соединения отдельных наук и развития принципов, а также применения специальных методов указанных отраслей науки в научном познании на основе марксистско-ленинской философии.

Подполковник Яромир Главачек

К философскому понятию категории субъективного фактора в вооруженной борьбе	12
--	----

Автор объясняет возрастающую роль субъективного фактора на современном этапе общественного развития. Значение и содержание указанного фактора рассматривает прежде всего на сознательности, активности и организованности солдат. Особое место выделяет морально-политическому фактору - основе духовных сил субъекта в вооруженной борьбе.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Лубомир Фрайбург, кандидат военных наук, доцент

Ввод в сражение второго эшелона общевойсковой армии	17
--	----

Автор разбирает задачи, силу и состав второго эшелона общевойсковой армии в современной наступательной операции. Далее автор рассматривает подготовку, планирование и ввод его в сражение.

Подполковник Зденек Грон, кандидат военных наук, доцент

Форсирование реки с хода и вертолетный десант	23
--	----

Автор, исходя из теоретических принципов и практического опыта, указывает возможный вариант применения вертолетного десанта во время форсирования реки с хода. Одновременно указывает особенности, которые определяют успешное применение вертолетного десанта.

Полковник Зденек Бажант

К оценке боеспособности войск после ядерного нападения противника	27
--	----

Автор на основе возможного применения ядерного оружия разбирает методику оценки боеспособности войск армии, работу командующего и деятельность штаба, а также начальников отдельных родов войск и служб. Подчеркивает, что главным организатором всех мероприятий является командующий армии, а основой деятельности всегда его решение.

Генерал-майор Мирослав Пелоушек

К ведению массированного огня артиллерией армии	32
--	----

Автор разбирает один из главных принципов боевого применения артиллерии в операции - массирование огня на направлении главного удара. Рассматривает виды и способы ведения массированного огня, плановый и неплановый огонь, а также огонь в накладку или распределением объектов между артиллерийскими группами.

Подполковник Яромир Шмидл	
Инженерное обеспечение быстрого темпа наступательной операции	39
Автор, исходя из географического описания водных преград, разбирает основные принципы планирования и подготовки форсирования реки с хода с применением инженерных сил и переправочных средств.	

Генерал-майор Ян Франко	
К восстановлению боеспособности войск после применения противником оружия массового поражения	44
Автор, исходя из Приказа Министра Национальной Обороны на учебный год 1977-78, разбирает основные вопросы восстановления боеспособности войск, а также указывает качественное и количественное состояние средств и техники химического войска, которые могут применяться для мероприятий ЗОМП.	

Подполковник Владимир Марек, кандидат военных наук	
Восстановление железных дорог в тыловом районе фронта (первая часть) . . .	48
Автор статьи, разбирая восстановление железных дорог в тыловом районе фронта, главным образом рассматривает задачи железнодорожного транспорта для обеспечения операции фронта, задачи железнодорожных войск и возможный объем уничтожения железных дорог на театре военных действий.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Задачи и возможности военной связи	55
---	-----------

ИНФОРМАЦИИ

Подполковник Зденек Юмр	
Военные расходы государств НАТО в 1977г.	63
Автор рассматривает проблематику расходов военных бюджетов, предназначенных для модернизации армий всех государств - участников НАТО. Главным образом разбирает военные расходы США, Франции и Великобритании.	

Майор Антонин Ржегорж	
Рационализация в работе с информацией	71
Автор разбирает деятельность командира и штаба и указывает каким способом получены отдельные информации - чтением (изучением), подслушиванием и наблюдением, которые в дальнейшем подробно рассматривает.	

Полковник Эмил Чевела	
Требования предъявляемые на организацию скрытой деятельности штабов .	75
Автор, исходя из наставлений и практической работы, разбирает основные принципы скрытой деятельности штабов на учениях, в отдельных его этапах, особенно на учениях проводимых в полевых условиях.	

Генерал-майор Яромир Яшек, кандидат военных наук	
подполковник Бржетислав Яник, кандидат военных наук	
Военная терминология	78
Авторы разбирают некоторые дальнейшие понятия из области военной политики, военных организмов и ведения операции. Особое место выделяют характеристике социалистической и буржуазной военной науки.	